De littera H

Phrygia y greco post r phonos sonus adde
Atqz phoros fero signans quod & amphora format.
Junge sophismã sophista sophos scapha dic stepha &
Atqz taphos & epitaphiũ que t male spirant (nūqz
y greco zephiros coniunge trophea triūphus.

¶ In quibus dictionibus aspiratur r: patet per versus.

Aspiratur & r: rhodamanthus r quoqz spirat
Rhesis rhethorica cum rheumate rhinocerōqz
Rhytmus spirato r scribas y quoqz greco
Romphea p spirat rhodus h post r sibi captat

¶ In quibus dictionibus aspiratur t: in his que in versibus continentur sequentibus.

Aspiratur t numerum signans vt arithmos
Ast athleta pugil sit epenthesis ac epitheton
T prima tantum spirata dic epithoma
Ether sic etho quod recte denotat vro
Ethiopes inde dic ethos ethica mosqz
Orthos iugurtha gentiles & ethnicus ethna
Orthodoxus erit recte fidei: barathrūqz
Cum cathedra calathus coniūgas bartholomeus:
Adde cathegorica cithara catherina cathena
Clotho corinthus eis superaddas atqz cothurnus
Lethe lethargus letheus iungitur istis
Adde lythargyrium y post g sit quoqz scriptum
Adde lithos lapis est sit & i conscripta latino
Inde lithostraton non c: sed t retinet thos
Luthum non cenum: sed signat quando colorem
Lutheus inde venit scarlett quod vulgo notatur
Martha mathematica methodꝰ nothus & sthenꝰ ide
Dico demosthenis & thalamus thanatosqz priore
Aspirato t tantum mors significabit

Prima pars grāmatice

Athanat[os] immortalis theos atq[ue] theatrum

Est theor[um] speculor[um] dic inde theorica theca

Hic ap[o]theca themis themesis thema tūgito therme

Quod cal[i]dum signat thesaurus sit thesis inde

Dico parenthesis & spirabit theta priorem

y greco thyro thomos thyrsus thorus atq[ue]

Thracia thoracis threnus thronus quoq[ue] thumnus

N geminat thunnus nomenq[ue] notat tibi piscis

In quibus dictionibus non aspiratur t: patet per versus.

Non aspiratur quod contra denotat anti

Antonomasia sit aristos optimus artos

Panis & artocrea datur artocopus simul addas

Littera beta datur iungas cataracta catartus

Letum mors meta iuxta dic metonymia

y greco post n penta quod quinq[ue] notabit.

Protos pro primis protomartyr venit inde

Iunge tapinosis atq[ue] taphos sit epitaphiūq[ue]

Dic telon longum vectigal pensio sine

Dicatur telos teloneum venit inde

O breue datq[ue] tomos quod vult incisio dici.

Tus turis veniens a tundo non bene spires

Dic cata siue meta non aspirabimus ista

Notandū q[uod] cata cōpositū cū dictione vocali vel aspiratione incipiē-te a abiicit: & t non aspiratū in t aspiratū conuertit: vt catholicus ex cata & holon aspirato q[uo]d totū aut vniuersale significat. Et idē dicendū est de meta: vt methodus ex meta & hodos aspirato.

Aspirato cata vocalis si sibi iuncta

Sit: vel spiretur simili meta lege fruetur

Catholicus methodus tibi sint pro testibus huius

Que dictiones I latino scribuntur: patet in versibus.

Omnis que sequitur vox est i scripta latino

Alleluia per i hiacincthus epi quoq[ue] supra

De littera J

Cyn dat iacyncthus y greco t quoqꝫ spires
Eclipsis io: quodam nitidissima vacca
Jonium dat ideas ideos proprius fit
Hinc idioma venit idiota fit idoneusqꝫ
Jlion hac idus. imago iungitur iris
His ironia simul isagoga dabuntur
Jsidorus dic isocrates ictericusqꝫ
Cliris cum dius dia dium: dia quod dat
Dialogus cum diabolus dialectica et
Et diadema peri dic liptote periodusqꝫ
Urbs polis et sidus sirenqꝫ notans retinere

¶ Que dictiones y greco scribuntur: patet per versus.

Greco scribuntur y voces queqꝫ sequūtur
Dicis abyssus ꝛ acolythus t fineqꝫ spires.
Apocalypsis eis iungas egyptus asylum
Elysium greco y primo nonqꝫ secundo
Dic elemosyna sic simul embrio dic etymosqꝫ
Non aspiratum quod designat tibi verum.
Empireum iungas tenet inclytus y quoqꝫ post l
Ocyus olympus byssus bombyxqꝫ butyrum
Cyclades ꝛ cyclus cyclopes cymbala cygnus
Aspirato p cyphus dic clepsydra cymba
Crystallus cyprus clypeus clyster quoqꝫ cripta
Cocytus fluuius inferni dactylus addas
Dindyma y greco scribatur posterioꝛe
Dyscholus aspirans c fertur perniciosus
Gymnos gymnasium retinent in iungito gypsum
Gyrus p spires gryphes hymnus petit h qꝫ
y greco post b non e scribas labyrinthus.
T quoqꝫ spirabit: est syllaba bynaqꝫ lithnus.
T quoqꝫ spiratur libya post b qꝫ dabit y

Prima pars grāmatice.

Grecum lympha sumit ⁊ lyra liptote iuncta
Martyr mysterium moyses cum metonymia
Junge moys cum nycticorax y greca priore
Nympha spirato p iungatur paranymphus
Et patronymicum y post n postulato non
Adde papyrus eis: ⁊ que vox onoma format
O mutabit in y grecum velut omonymum quod
Equiuocum signat iis synonimū quoqꝫ iugas
Pygmeus pyga pyr pyramis addito pyra
Pytagoras t non spirat coniungito pixis
Polys polydomas sardonyx presbyter addas
Est carmen satyra y post b scribe sibylla
Sycos quod sicus designat syllaba iungis
L duplo syllogismus y scribe priore
Dico synagoga syn syneresis synodusqꝫ
Syncathegoreuma t spiret ⁊ u sibi dempta
Aspirato p symphonia Syria greco
y post l scribito syrto traho dicitur inde
Syrtes styx tyberis styps stypis systole tymū
Tympana forma typus hinc zelotypus quasi formet
Emulus tisqꝫ nouus miles tyro iunge tyrannus
y tantum primum Kyrieleison dato grecum

¶ Nota ꝙ composita huius verbi iacio iecis ieci tertie coniugationis geminant hanc litterā i: nisi e post i sequatur: vt ieci adieci adiicio obiicio proiicio.

A iacio nata bene scribis ii geminata
Syllaba precedens ideo sit longa locata
E si subsequitur tunc simplex i retinetur

¶ Nota ꝙ polis grece vrbs vel ciuitas i latino scribitur: sed polys multum significans y greco scribi debet.

Cum polis vrbs signat tunc i sibi iunge latinum
Polys significans multum y vult sibi grecum

De littera K M.

K Neq3 latinis neq3 grecis dictōibus est scribenda que formā latinā sequūtur:sed p c:vt Carolus/Catherina/Calende. Kyrieleison tamen cū greca maneat grece scribenda est p k non p c.

K non scribatur nisi dictio greca feratur
Ut kyrieleison per k scribenda putatur
Per c scribende voces sunt queq3 latine
Ac grece formam sibi que sumpsere latinam.

Que dictiones l simplo scribuntur:quarū pronūciatio duplex l videtur habere:patet per versus.

I licet l simplo tolero sic illico scribas
Adde pelicanus sepelit speluncaq3 iungis.

Que dictiones ll duplo scribuntur:patet per versus.

L duplo scribas pellex sollennis et illa.
Que limus in gradibus faciunt tibi nomina sūmis.

M Non terminat syllabā in medio dictionis nisi b p vel m sequat. Id q3 tam in simplicibus ꝙ in compositis: patet p versus.

Syllaba non finit m ni sequitur b vel m p.
Seu simplex seu compositum fuerit tibi verbum
Ut rumbus sūma pompeius addito pompa
Combibit imunis imprimis computo iungis

Nota ꝙ m mutatur in n ceteris consonantibus sequentibus: vt circundo/anfractus/quicunq3 ꝛc.

Cetera si subdat sibi consona transit in n m
Quanꝙ circundo probat hoc anfractus et anceps

Que dictiones geminant m:patet per versus.

M geminat cōma dilēmaq3 gēmaq3 grāma:
Et que formabit m grāmaticus duplicabit.
Nūmus cum stēma per t non c neq3 spica

Que dictiones non geminant m:patet p versus.

Non geminăt imo capitis coma sic fera dama
Addis numisma simplex m scribe per ista.

Que dictōes cōtra quorūdā abusum sine m scribunt:patet p versus

M sine scribatur epilepcia sic metalepsis
T nec spiretur:prolepsis iunge sylepsis.

Nota ꝙ nomen aplustre scribitur sine m:cum ab a qđ est sine dicitur

Sed cum significat amplum: tunc scribitur cum m.
M caret aplustre si componatur ab a quod
Est sine: scribitur m quando tibi denotat amplum
¶ In quibus dictionibus preponitur m: sed nõ pronunciatur. In hac dictiõe mna pro mina: et mnesteus pro menesteus.
M sibi preponit mna grece mina latine
Mnesteus est proprium quod pro menesteus extat
Non tamen in resones: sed solũ scribere demes
N Põt terminare syllabã quã c d f q vel t sequitur siue simplex siue cõposita dictio fuerit: vt cancer/menda/mensis/linquo/centũ. In cõpositis: vt nũcubi/tantũdẽ/anfractus/nunquam de nũ et quam: m in n cõuersa.
N se finiri vult syllaba c d vel f q
Aut t cum sequitur simplex seu in compositum sit
Ut cancer mendax mensis linquo quoque centum
Nuncubi tantũdem quibus anfractus dato nũquam.
¶ N mutatur in m in his prepositionibus in et con quã b m vel p in cõpositione sequuntur.
N mutatur in m b p que sequentibus aut in
In con preposita si componantur ab illis
Impos & compos sunt imbibo combibo testes
Immunis cum cõmunis bene iunxeris istis
¶ Mutatur etiã n in g: vt ignauus/ignominia/ignosco/cognosco/ignotus. In l: vt illudo/collido. In r: vt irrideo/corruo. Et in c q sequente: vt ecquid pro enquid.
In g vertitur n & m l & in r simul in c
Cum q consequitur ecquid vice dicimus enquid
¶ Quando con componitur cũ dictione a vocali vel aspiratione incipiente n remouetur: vt coerceo/cohereo: nisi in comedo quod cõponitur de con et edo m in n conuersa.
Con si preponas verbis vocalibus: aut h.
Incipientibus n non scribas nam remouetur.
Est testis cohibetque cohereo siue coercet:
Excipitur comedo dans in quod & n fuit ante.
O Scripserunt antiquissimi in nõnullis dictionibus loco e: vt animaduortite pro animaduertite. Terentius. Nunc quam rem vitio dent queso animaduortite.

De littera O

O veteres scripsisse ferunt vbi scribimus e nunc
Sic animaduorto comico reperitur in afro
Inter m et n nunquam ponitur p: vt somnus/hymnus/damnum/temno/contemno: quod p tamen in preteritis et supinis recipit.
Hec tibi littera p non interponitur m n
Ut damnum sonus quibus et coniungitur hymnus
Est sine p temno sic que componis ab illo
Sed p preterito retinebunt p que supino.
Que dictiones geminant p. patet per versus.
P geminat lappa vappa philippus agrippa
Cappadocus lippus puppis cum quippe cratippus
Jungis aristippus edippus suppara cippus
Repperit addatur et reppulit his sociatur.
In quibus dictionibus preponitur p: cum alia consonanti et non sonat: patet per versus.
Cum cunctis natis preponit p sibi psallo
Pseudo cum pseustis et psitacus addito psora
Quod scabies signat in pneumate preuenit n p.
Pthisis t spires ptolomeus quoque iunges
Sed non spiratur t p licet associatur
Non tisanam spires sine p quoque scribere debes
Quod cum non grecum fuerit vult i que latinum
Q In quot litteras transit: in tres. In c: vt loquor locutus. In s: vt torqueo torsi. In x: vt coquo coquis coxi etc.
In c mutatur et in s et transit in x q.
Ut loquor et torquet dans torsi sic coquo coxi
Nota quod quotidie et eius deriuatiua quotidianus cum a quotus veniat per q non per c sunt scribenda.
Quotidie per q non per c scribere debes
Cum sit origo sibi quotus addito quotidianus
Nota quod obliquis discernet quando nominatiuus cum c et quando cum q scribitur: vt locus loci: equus equi.
Obliquus monstrat q vel c rectus habebat
Ut locus hincque loci dic equus hinc dicis equi.

Prima pars de littera R.

R In grecis dictionibus aspiratur vel simplex vel geminata media. Simplex vt rhetor rhenus rhodus. Geminata in medio: vt Pyrrhus Tirrhenus.

R spires grecis seu simplex seu geminata.
Pyrrhus tyrrhenus rhetor rhodus quoqꝫ rhenus

¶ R transit in l: vt niger nigellus: vmbra vmbella. in s: vt odor odos: ardor: arbos &c. in duas ss: vt vro vssi: gero gessi. in u consonantē: vt tero triui: sero seui. in n: vt eneus ꝑ ereus de es eris.

R mutatur in l ꝫ in n ꝫ in s et in u cum
Consona permaneat exempla sequentia monstrant
Umbra dat vmbella format niger atqꝫ nigella
Arbor odorqꝫ labor honor atqꝫ lepor sociatur
Os faciunt ex or ss duplex vro dat vssi
Eneus ex ere: triui tero vult retinere.

¶ Nota ꝙ antorsum vnico r scribitur & id post o. Orestes sine aspiratione. Byria y greco priore. Anomolum sine r scribitur.

Antorsum simplo scribas r: id quoqꝫ post o.
Byria y greco post b scribatur: orestes
Non aspiretur: nec r anomola poscit.

S Quā subtrahit a principio dictōis. Cū dictio ab ea incipiēs cū ex prepositōe cōponit: vt exāguis qđ cōponit de ex & sanguis. expes qđ cōponit de ex & spes: remanet tñ s post x in exsibilo/exsicco/exsequor.

Semper compositis vult s post x remoueri.
Testibus exanguis expes tamen excipias hec.
Exsequor exsicco vult his exsibilo iungi.

¶ Nota ꝙ s iterponit i obscurꝰ & obscenꝰ de ob & cura ac cenū cōposita

Interponitur s si componatur ob atqꝫ
Cenum vel cura velut obscenus docet apte

¶ Que dictiones geminant ss: que continentur in versibus. Et nota ꝙ per s scribuntur consilium & extrinsecus.

S scribi debent extrinseca consiliūqꝫ
S geminat massilia quod proprium notat vrbis
Cōmessatio thessiphone t p quoqꝫ spires

¶ Que dictiones ꝑ sc in principio scribuntur: patet ꝑ versus.

S c principio scribuntur nomina quedam

De littera T.

Ut sceptrum sceda iungatur scedula scindo
Est scelus & scilma diuisio iunge scelestus
Scipio scintilla scio scis vmbzacula scena
Scythia y greco post c.t deniq3 spira

¶ Nota q̄ s preponitur in his dictionibus smaragdus & smyzna: sed nō pronunciatur.

Principio smyzna vult s: sed non sonat illa
Adde smaragdus et nomen lapidis pzeciosi

T Scribit & ꝓnūciatur c in illis dictionib⁹ quoꝝ primitiua t habent & i sequēte alia vocali: vt sapiētia sapiētie sapiētioꝛ sapiētius: nisi s pꝛecedat: vt questio vestio suggestio comestio: vel nisi x ꝑcedat: vt mixtio cōmixtio: vel nisi aspiret t: vt corinthios berecynthia.

Scribuntur per t voces: sed c resonabunt
Si duplex sequitur vocalis: et i pzioz extet
Ni pzecesserit s aut x aut h sequitur t.
Si pzimitiuum teneat c: et nata tenebunt
Judicis audacis audacia iudicium dant

¶ Nota q̄ in verbis secunda persona t vel c discernit: vt sentio sentis/ farcio farcis/ fulcio fulcis/ quatio quatis/ facio facis/ iacio iacis.

T vel c verbis monstrat persona secunda
Sentio sic sentis facioq3 facis reserabit

¶ Que dictōes gemināt t: hoc nomē littera/ quattuoꝛ/ rettulit ꝑteritū. matthe⁹ & matthias posterioꝛe t aspirato. litus tñ litoꝛis nō gemiabit t.

Littera t geminat & rettulit hinc quoq3 iunge
Mattheus cum matthias his quattuoz adde
Spirant mattheus matthias posterius t.
Non geminat litus dans litozis in genitiuo
Synteresis per t. non per d. scribitur apte
In d t transit quadzingenti manifestat
Pzo quatrincenti sic ponas g quoq3 pzo c.

U Non est geminandū post q. testibus Tortellio Papiriano de orthographia: vt equs iniqus reliqus.

Uult equs u simplex non u post q geminatur
U simplo reliqus & iniqus scribere debes

U simplex euangelium sibi postulat apte
U post in non l scribi debet monumentum
Tautologia per u non n dat syllaba prima.

¶ Nota q hec dictio apheresis et pthoplastus sine h scribuntur.

Ut caret apheresis iungatur et prothoplastus

¶ U loco e frequenter antiqui posuerunt in his presertim participijs vel gerũdijs que a tertia cõiugatõe veniũt: vt finiũ regũdorũ: repetundarũ. Terentius in eunucho. Sed ita res erat faciũdum fuit.

E q3 loco veteres u conscripsere frequenter
Uocibus iis saltem quas coniugatio terna
Ex entis format endus: veluti faciundum
Sitq3 regundorum reperis scripsisse priores
Et repetundarum pro rebus dic repetendis

¶ U quoq3 loco i et loco o scriptũ inuenimus. possumus p possimus. lubens p libens. iucũdus p iocundus. adulescens p adolescens.

I q3 loco simul o q3 loco dederant veteres u.
Possumus vtq3 lubens iucundus sic adulescens.

X Littera prepositõis ex remanet cõposita cũ dictiõe a vocali vel c p t incipiẽte: vt exuro/excito/expert9/extraho cũ alijs vero cõposita remouet x. vt euello/eijcio/ebibo/edisco/egero/emendo/enodo.

X ex prepositi vocali iuncta manebit
Et cum c vel p vel t sibi subditur Exit
Exult expertus sunt excitat extraho testes
X aliis remouetur vt ebibit eiicioq3

¶ Nota q x preponitur in quibusdam grecis et peregrinis dictionibus vt xenodochium hoc est hospitale: xerses/xanctus.

X sibi preponit xerses coniungito xanctus
Et xenodochium sit z hospitale vocatum.

z Tantũ ponit in barbaris et grecis dictionibus in principio: vt zona. in medio vt azimus gaza. in fine vt colaphizo

In vebis grecis z ponitur et peregrinis
Tantum nunc medio modo principio modo fine
zonam dic azimum gazam testis colaphizo.

¶ Sequitur secunda pars grammatice.

De accentu.

S Ecunda grammatice pars que est Syllaba. Quid est syllaba? Est cōprehēsio litterarū que sub vno accētu et vno spū profert. Abusiue tñ singularium vocalium sonos syllabas noīamus. Possumus aūt sic diffinire. Syllaba est vox litteralis que sub vno accētu et vno spū indistanter pfertur. Syllabe quot accidūt? quattuor. Tenor/Spirit9/Tēpus et Numerus. Numerus quō accidit syllabe? quia aut vnius littere est syllaba: vt a. aut duarū vt ab. aut trium vt arx. aut quattuor vt mars aut qnqꝫ vt stans. aut sex vt stirps. Maioris aūt numeri ꝙ sex litterarū nulla apud latinos syllaba inuenit. Quot sunt tēpora syllabarū? tria. breue/longū et mediū. qbus oīs syllaba vel breuis vel lōga vel cōis efficit. Quō fit syllaba cōis? p mutā et liquidā: vt tenebre lachryme. Spūs syllabarū quot sūt? duo. asper et leuis. Tenor siue accētus qd est? certa regula ad eleuandū et deprimendū syllabā. Quotuplex est accentus? triplex Acutus/grauis/et circūflexus. Quid est acutus accētus? est syllabe eleuatio in pnunciādo. Grauis qdē accētus est depressio syllabe. Circūflexus vero de graui in acutū et rursum in grauē descēsio. Hi tres accētus tribus virgulis siue signis designant. Acuti virgula est a sinistra parte in dextrā sursum tendens sic ? Grauis accentus virgula cōtrario se habet sic ? Circūflexi talis est virgula siue signū 7 Et nota ꝙ iste accentus circūflexus nūc nō est in frequenti vsu.

Accentus species tres sunt: sit primus acutus
Inde grauis detur: post circūflexus habetur
Sed circūflexus nunc vsu sit tibi rarus.

¶ Quot sunt regule generales accentus? tres. Prima est ꝙ oīs dictio monosyllaba acuto accentu est pnuncianda: vt Par/est/res/quā/vult/plebs. Scđa regula est: oīs dictio dissyllaba grauē habet accentū in fine siue simplex siue cōpositū fuerit: vt Phebus adest/Cesar preit. Tertia regula est: oīs dictio trisyllaba etc. habens penultimā longā acuit illā: vt exultauit. Exceptis cōpositis hoꝝ aduerbioꝝ inde et qñ: vt exinde deinde subinde: siquādo neqñ aliqñ: cū similibus que ante penultimā acuūt et penultimā grauāt fm Priscianū. Unde versus.

Accentu monosyllaba vox profertur acuto
Syllaba si bina fuerit depressa fit ima
Multisyllaba vox cui longa fit antesuprema
Illam tunc acuit demas quando simul inde
Cum componuntur a doctis que breuiantur

¶ Dictio triū syllabarū aut pluriū cui penultima breuis est acuit. Ante penultimā siue breuis fuerit aut lōga: vt dñs precipit. exceptis compositis a facio et fio fis seruātibus vocalē: vt calefacio calefio que eundē accentū retinent quē in simplicitate habuerunt.

Secunda pars grãmatice.

Accentum seruant in compositis facit et fit
Qualem seruabant dum simplicitate manebant
Si vox composita vocalem seruat eandem

¶ Nota q coniunctiones z prepositiones adeo graui accentu proferun tur: quasi nullum habere accentum videantur.

Sunt quedã qbus est grauis accentus quasi nullus
Ut coniunctiue voces vel prepositiue

¶ Nota q prepositiones postposite suis casualibus acuũtur: vt maria ois circũ: nisi genitiuus sequatur: vt domũ supra regis.

Si sit postposita casum vox prepositiua
Ni sequitur genitus tenor est sibi dandus acutus

¶ Quot sunt que impediunt accentuum regulas generales? sex. Concisio/ interrogatio/ enclesis siue encletica/ vox equocatio/ vel vocis differentia/ anostrophe/ z barbaries.

Accentum turbant hec questio barbariesq
Equiuocatio sic concisio voxq reclinans
Que datur encletica: quibus assit anostropha sexta

¶ Concisio est duplex: syncopatio z apocopatio. Syncopatio de medio dictionis lrãm vel syllabã tollit: vt fumat p fumauit. Virgilius in tertio Fumat neptunia troia. i. fumauit. Apocopatio vt benefac p beneface. in quibus accẽtus manet sup illã syllabã sup quã fuerat integra.

Accentum vocis concise littera seruat
Que seruaret eum si vox perfecta maneret

¶ Interiectiue dictiones acuunt finẽ finaliq dictioni siue orationis acutum accentum tribuunt in fine: siue longa naturaliter sit siue breuis: vt Quid existis videre arundinem vento agitatam?

Uox dabit accentum semper que querit acutum
Finali verbo clause velut hic quid habebo

¶ Notandum q aduerbia optandi non interrogant: vt osi z vtinam: et ideo non acuunt finalem dictionem orationis: vt Osi inueniat me illa natiuitas. Neq interrogatio ab alia precedente dependens: vt Indica mihi cur me ita iudices?

Osi non acuat finem clause licet optat:
Questio si pendet etiam finem male tendet

De encleticis in tertia parte de coniũctione vide.

De accentu.

¶ Quando amittit q3 cōiunctio vim suā encleticā: in his quattuor dicti onibus: vndiq3/deniq3/itaq3/vtiq3 versus.

Encleticatq3: sed vndiq3 deniq3 iure notentur
His itaq3 iungis vtiq3 sequente volunt bene demi

¶ Possunt quoq3 encletice voces accentū suū mutare si finē clausularū interrogatiuarū seruent: vt Eneas vigilas ne cur ludis tēpus perdisq3. Nunquid habes panē potū ve:

In quesitiua finem si syllaba clausa
Possidet encletica tunc non solet esse grauata

¶ Dictiōis etiā equiuocatio generalē accētus regulā impedit. Nā fm Priscianū pone ꝛ puta circū ꝛ vna cū aduerbia sunt acuto accētu in fine ꝓferūt. Ad differentiā vna ꝛ circū que sunt noīa: ꝛ pone ꝛ puta que sunt verba in fine grauata sine quoq3 prepositio finē acuit ad differentiā sine imperatiui modi huius verbi sino sis.

Circum pone puta sine coniungatur ꝫ vna.
Accentum mutant quia voces equiuoce sunt.

¶ Anostropha similiter accentū impedit qn̄ prepositio casuali preposita sibiipsi postposite in accētu variat: vt patet supra. ¶ Notandū ꝙ ois dictio barbara: id est neq3 latina neq3 greca accentū in fine seruat acutū nisi cū latinā sequatur declinationē versus.

Omnis barbara vox non declinata latine
Accentum super extremum seruabit acutum
Quam si declino bene profero more latino

¶ De noīm accentu. Et primo de iis q̄ in ia terminant. Notandū ꝙ oīa latina noīa in ia desinētia grauāt i ante a ꝛ antepenultimā acuūt: vt faceeia cōtrouersia. Greca vero noīa ꝛ barbara penultimā acuūt: vt philosophia epiphania. Notha vero acuūt penultimā ꝛ antepenultimā ꝓ legentiū arbitrio. Notha vero dicunt que principiū a greco ꝛ finē: id est declinationē a latino trahūt: vt stenophagia melodia. versus.

Barbaricis grecis semper producitur ia.
Est breuis in nostris vt controuersia verbis
Nothaq3 longantur veluti libet aut breuiantur
Sicut fantasia stenofagia scenofagia.
De simili forma similis dabitur tibi norma

¶ Spurius ꝛ nothus qualiter differūt: Spurius nobili matre: sed pater ignobili natus est: vt Eneas. At cōtra Nothus nobilē patrē matrē q3 plebeiā habet: vt Hercules. patet ꝑ versus.

Non clara matre natus claroq3 parente

Ut plerisqȝ placet dicitur esse nothus
Spurius est natus tantum clara genitrice
Alcides primus fuit Eneasqȝ secundus
¶ In quibus dictionibus ꝑducit vsus i ante a? In dictionibus in chia desinentibus: vt monarchia. in phia vt philosophia. in gia vt theologia in lia vt omelia. in mia vt metonomia. in nia vt periarmenia. in pia vt arpia. in sia vt atonomasia. in thia vt alithia. in tria vt geometria. Itē plura latina: vt rectoria/vicaria/abbathia/cantaria ꝛ similia. Item lombardia nomen regionis.
Chia phia gia lia mia niaqȝ pia
Sia thia tria totidem producitur ia.
¶ In quibus possessiuis corripit i ante nus? Faginus oleaginus: ceteraqȝ ꝑducūtur: vt ouinus bouinus. patet p versus.
In possessiuis inus nunq̄ breuiatur
Faginus excipitur oleaginus ac retrahatur
¶ Nota q̄ in tinus terminātia deriuatiua noīa ꝑducunt ti: si t litteram a primitiuo habuerint: vt vespertinus matutinus. si t litterā a primitiuo non acceperint: tunc corripiūt ti ꝛ acuūt antepenultimā: vt a cras crastinus: a sero serotinus: a clam clandestinus.
In tinus nomen si t de patre recipit
Ti logam faciet Sin tibi corripiet
¶ Magdalenus a. um. a magdalo castello possessiuū: e ante n producit Sed hec magdalene substantiuū ꝛ propriū nomen mulieris sancte que dn̄i pedes vnxit corripuit e ante n.
Est magdalenus logum cum mobile constat
Magdalene fixum finem sibi poscit acutum.
¶ Grabatū ꝑ lecto īfirmi penultimā acuit. qn̄ gremiū sigt eādē corripit
Mendici stratum proprie dic esse grabatum
Pro gremio grabatum pro lecto pone grabatum.
¶ Cōposite dictiones eandē ꝑnunciationē seruant q̄ in simplicitate habuerūt: vt cōcaua/transfuga: homicida vero ꝛ paricida ideo longā penultimā habēt: qr o longā in i ꝑductā conuertūt. sicqȝ omne compositū huius verbi cedo cedis mutans e in i ꝑducitur.
Accentum sibi cōpositum seruabit eundem
Quem dederat simplex sunt concina trāsfuga testes
I faciens ex e cedo producit vbiqȝ
Sic homicida legis paricidaqȝ cetera iungis

¶ Composita de cano is. noia in en terminantia penultimã corripiunt: vt liricen/fidicen: excipitur tibicen qđ ꝓ duabus ij breuibus causa euphonie vnam sonat longam.

Tibicen longo liricen fidicen breuiabo.

¶ Noia terrarũ i ante c habentia corripiũt i: vt corsica/vtica/nasica/hisanrica/tretica/alemãnica. Appellatiua vero noia: vt vesica/formica/mirica: ⁊ viroꝝ atq̃ vrbium propria: vt Ludouicus/Henricus/Norwicus Sandwicus: ꝓducunt i ante c. Rusticus tñ ꝓ agricola agresti corripit: cum sit nomen ꝓpriũ ꝓducit. Unde versus.

Rusticus arua colit rusticus sydera scandit

¶ Noia terminantia in al ꝓducunt a in obliquis: vt vectigal/tribunal: preter sal salis ⁊ viroꝝ ꝓpria: vt hanibal/hasdrubal/hiemsal.

Produc obliquos al neutrum quos dabit omnes.
Deme salis propriũq̃ viri quod alis breuiabit
Hasdrubal ⁊ hiemsal sic hanibal hanibalis dat

¶ Scđm Petrũ helyam ordeaceus dicendũ est ⁊ non ordeiceus: quia noia ad materiã pertinentia accipiunt ceus in possessiuo corripiendo ce vt malua beta: maluaceus betaceus.

Ordea iunge ceus possessiuũq̃ creatur
Auctor erit petrus qui rem tibi testificatur

¶ Que noia feminini generis habentia i ante na corripiunt illam: que ponuntur in versibus sequentibus.

Ante na lõga fit i tamen hec breuiando notabis
Cum trutina patina proserpina femina iunge
Sarcina cum mutina quis fuscina fiscina redde
Pagina lamina buccina machina consocietur
His elemosina des quod ⁊ hac sub lege tenetur

¶ Uerbalia in men terminata quo accẽtu ꝓferunt: Si a verbis prime cõiugatiõis aut quarte descendãt penultimas ꝓducũt: vt amamẽ/solamen/audimen/munimen: exceptis cõpositis huius verbi do das q̃ sunt prime cõiugationis: vt circũdamen pessundamen que corripiunt a ante men. Sin a verbis scđe cõiugatõis ⁊ tertie ꝓcedãt penultimas grauãt: vt regimen/tegimen/sedimen/documen: exceptis verbalibus a verbis in uo diuisis vel in uo cõiunctis syllabis desinẽtibus que ꝓducuntur: vt fluo is. flumen. acuo is. acumen. voluo is. volumen.

In men verbale fertur medium breuiare
Coniuga si prima verbum flectatq̃ vel ima
Testis munimen recte capias ⁊ amamen

Sin fuerint terne flexure siue secunde
Uerbula tunc breuies regimen documen tibi testes
Excipias a vo vel uo venientia nam tunc
Longum sit nomen vt acumen siue volumen
¶ Nota q̄ hoc nomē Lithostratos acuit penultimā.i.lapidibus stratū cōponitur enī a lithos qđ est lapis ⁊ stratus.⁊ scribitur cū t non cū c vt patet in prima parte de littera.versus.
Dico lithostratos per t non c lapidosus
Estqꝫ locus stra producas spiracꝫ prius t.
¶ Effrata ⁊ eufrates quantū habent accentū? Effrata vltimā ⁊ penultimā grauat primāqꝫ acuit fitqꝫ ī metris pes dactylicus. Eufrates acuit ⁊ finē ⁊ mediā ac primā ꝓducit. Unde Boecius. Tigris ⁊ eufrates vno se fonte resoluunt. Et est nomen fluuij.
Effrata corripitur pede dactylicoqꝫ legetur
Produc eufrates finem cui semper acutes
¶ Hec verba facio placeo capio cōposita: vt benefacio beneplaceo vsucapio in scđa ⁊ tertia ꝑsona cōsortij causa prime ꝑsone accētū seruāt.
Si componantur facio placeo capioqꝫ
Accentum seruant sibi persone fere prime
¶ Sincerus ra.rū.vel hic ⁊ hec sinceris ⁊ hoc sincere.i.pur⁹ ꝓducit penultimā: qđā tū corripi voluerūt ce. Cōtra quos ꝑ prīo Horati⁹. Uas nisi sincerū est qđcūqꝫ infūdis acescit. Pro scđo Uirg.ī quo libello cui titulus inscribit de Moreto. Subsidit sincere foraminibusqꝫ liquat. Uersus.
Sincerus vel sinceris ce semper acuto.
Proferet accentu nobis sincera fides sit.
¶ Suffoco as.i.strangulare vel ꝑ faucē capere: penultimā ꝓducit. Unde Ouidius. Suffocent animā dira venena tuam. Componitur de sub ⁊ faux cis.⁊ nō de focus ci. Uersusqꝫ ille reprobat. Suffocat extinguit suffocat guttura stringit.
Suffoco media semper producta legatur
Et prefoco simul Nasoni crede poete
Prefocent anime noxia mella viam
Suffocent animam dira venena tuam
¶ Trucido trucidas legat media ꝓducta. Unde Uirgilius scđo eneidos. Fit via vi rūpunt aditus primosqꝫ trucidāt. cōponit enī de trux trucis ⁊ cedo cedis cecidi: cuius oīa cōposita e in ī mutātia ꝓducūt ci. contra que a cado is. cōposita ci ante d corripiunt.

De accentu.

De trux & cedo componi credo trucido
Ci producta datur velut omnia compositiua
A cedo is ci corripe: sed contra cado que dat.

¶ Nota qualiter differũt surripio & surrepo oĩa cõposita de rapio mutant a in i correptã: sed de repo is cõposita retinẽt e pductũ.

Surripio spolio signat surrepo subintro.

¶ Hec duo verba instigo as. & intrico as. penultima acuta legantur.

Instigo simul intrico producta legantur
Stiga notat stimulum trica sit equiuocum

¶ Nota ꝙ hoc participiũ recensit⁹ a. um. si syllaba pducta vel correpta pferri põt. Nã cẽso is. sui. cẽsitũ penultima correpta facit supinũ censio sis. siui. cẽsitũ pducit si syllabã ideoq₃ significãt cũ hoc verbo cẽseo es. sui cẽsum scđe cõiugatõis. i. iudicare/murmurare/appellare/statuere.

Dico recensitus vel dico recensitus apte.
A verbo quarte nam possunt esse de terne

¶ Excito as. si a cieo es. citũ tu. eueniat corripit penultimã. sin venit a cio is. quarte cõiugatõis pducit penultimã.

Excitat a cieo venit excitat cio format
Distant accentu non est distantia sensu

¶ Paulo minus due possunt esse dictões: vt minuisti eũ paulo minus ab angelis tuis. tũcq₃ mi in minus acuto pfert accẽtu. Si paulominus vnica dictio sit penultimã grauat: vt ibi Paulominus cõsũmauerũt me in terra. Ideoq₃ de nhilominus est dicẽdũ. De paulominus q̃re versus i tertia pte de aduerbio. ¶ Nota ꝙ aliodn ſm catholicon pducit antepenultimã sc₃ o. sic̃r alicubi acuit si in legẽdo. Quisputas ſm Hug. vna est dictio. Hec aduerbia quoq₃/ppedĩe/ppemodũ/mirũinmodũ vnico accẽtu apud doctiores latine lingue viros pferunt. De hac dictiõe tenus postposita multis casualibus: vt hactenus/quatenus/ nullatenus varia est sententia quãtũ ad accẽtũ. Nã sũt q̃ te syllabã in huiuscemodi dictõibus pduci volũt: qdã vero corripi debere asserũt i prosa. Nã in metris semp corripit. Catholicon dicit dictiões ipas nõ esse cõpositas sed vocũ congeries quasdã que ſm vsum vno accentu acuto sup antepenultimã posito pferunt: pinde ac si vna dictio cõposita essent. Quatenus p e aduerbiũ est tẽporis: & tũc significat quousq₃. Est & loci aduerbiũ: vt quatenus ibim⁹. Quatinus p i cõiunctio causalis significatq₃ ſm Lau. vallam Qm̃ & inquãtũ/eatenus. i. intantũ. quere versus i tertia grãmatice pte.

¶ Interiectões nullã certam accentus regulã seruant ſm Priscianũ & Donatũ. Quippe cũ & abscondita voce. i. non plane expressa pferant: & p effectus cõmoti qualitate confundantur in eis & accentus.

¶ Quo accentu pronunciande sunt Prodolor/pronefas/propudor que

interiectiue ponitur ſm artē cū ſint due dictiōes. Nam interiectio non cōponit: ideo duobus accentibus pferri deberent. Sed vſus p acuit: et reliquā dictionē grauat contra regulam.

Prodolor accentum binum dat per documentum
Interiectiua vox non eſt compoſitiua
Pro tamen accentu noſtro producitur vſu

¶ Sequitur tertia grāmatice pars.

Tertia grāmatice pars que eſt dictio. Quid eſt dictio? Eſt minima pars oratōis cōſtructe. Que eſt differentia inter ſyllabā et dictionē? Syllaba eſt pars dictionis et nihil p ſe ſignificat. Dictio autē p ſe ſignificat. Unde dicit dictio? a dicēdo q dicat aliquid hoc eſt ſignificet. Quot ſunt ſpecies dictionis? octo. que? Nomē Pronomen Uerbū Aduerbiū Participiū Cōiunctio Prepoſitio Interiectio.

Tertia grāmatice pars dictio dicitur eſſe
A dico dicta ſpecies que continet octo.

¶ Quid eſt nomen? Nomē eſt qd ſubſtantiā cū qualitate ſignificat. ſubſtantiā: vt homo animal. qualitatē: vt ſcientia. Unde dicitur nomen. Ab onoma greco vel a notamen p ſyncopam: quia p hoc notamus vniuſcuiuſq ſubſtantie qualitatem.

nome dicitur ab greco verbo onoma

Dic nomen quaſi notamen vel ab onoma greco
Quod fertur proprie nomen ſignare latine.

¶ Quot ſunt ſpecies noīm? due. que? ppria et cōis. Quid eſt nomē pprium? qd vni ſoli cōuenit ex prima inſtitutiōe vel impoſitiōe. Unde eſt q plures eodē noīe pprio appellentur? Non prima impoſitōe id fit: ſed eodem noīe pluribus cōſequenter dato.

Omne tibi nomen proprium vni dicitur eſſe
Aut multis cōmune velut tiberis fluuiuſq

¶ Quot ſūt ſpēs pprioꝝ noīm? quattuor. q? Prenomē quo romani vtiitur: qd ipſi noī ppe pprio preponit: vt Marcus. Nomē ipm ppe pprium qd ſola appellādi cauſa datur: vt Tullius. Cognomē qd parētem ſeu cognationē ſignificat: vt Cicero. Agnomē qd euentu: ſicut a patria vrbē/arte/officio/vel facto alicui imponit: vt Arpinas. Unde iſta quattuor noīa ppria ſunt eundē hoīem ſignificātia. Marcus Tullius Cicero Arpinas. Sic Publius Uirgilius Maro Mantuanus.

Quattuor auctorum nominis ſpecies propriorum
Prenomen nomen cognomen iungere debes
Agnomen quartum datur exemplum manifeſtum.

¶ Noīa ppria quot modis pluralē habere numerū poterūt? quattuor.

Euētu: quia euenit sepe eodē ꝓprio noīe duos vel plures nūcupari: vt Eneas anchise filius ⁊ Siluius eneas. Pyrrhus achillis filius ⁊ Pyrrhus epyrotarū rex. Aiax thelamoniꝰ ⁊ Aiax oylei filius. Regionū partitiōe: vt gallia citerior ⁊ gallia vlterior opinione: q: q̄dā opinati sūt multas lunas ⁊ multos soles esse auctoritate: vt Hectores/remulos/teucros apud auctores legimus. Ouidius. Illic ⁊ multas hectoras esse puta.

Pluralem numerum proprijs natura negauit
Causa tamen quadruplex sibi pluralem sociabit
Euentus causa vel cum partitio detur
Auctorum cura vel opinio cum varietur

❡ Quid est nomen cōmune vel appellatiuū? qꝺ multoꝝ cōmune est: vt animal/homo/leo. Quot species habet nomē cōmune pricipales? q̄ndecim. Denoīatiuū siue deriuatiuū/gētile siue ꝓpriū/ficticiū/vniuocū siue synonymū/omonimū siue equiuocū/collectiuū/ verbale/ interrogatiuū ⁊ de duobus de pluribus/possessionis/patrie/numeri siue ordinis/ relatū ad alterū/cōparatiuū ⁊ suplatiuū/diminutiuū/patronymicū/ variū siue heteroclitū/relatiuū/substantiuū/adiectiuum.

Quindenas species nomen cōmune tenebit
Deriuatiuum patrium. dic ficticiūq;
Synonymū simul equiuocum verbaleq; nomen.
Et collectiuū simul ac interrogatiuum
Jungeq; relatum quod ad altera sit sociatum
Comparat et superat quod diminuit simul addas
Atq; relatiuum patronymicum variūq;
His adiectiuū vel mobile iungeq; fixum

❡ Quid est nomen denoīatiuū siue deriuatiuū: qꝺ a voce sui primitiui noīatur seu deriuat: vt a grāma grāmatica: a mons mōtanus.

Deriuatiuū dic vel de nominatiuum.
Quod primitiui vocem pro nomine sumit.
Ut mons montanus cesar dic cesarianus

❡ Quid est nomē gētile? qꝺ gentē significat hoc est nationē: vt grecus/latinus/francus/anglicus. Quid est nomē patriū? qꝺ significat ꝓpriū in aliqua natione locū vel vrbē: vt Romanus/ Londoniensis.

Nomen gentile gentem notat aut nationem
Urbem designat patrium natione locum ve
Anglicus italicus romanus londoniensis

¶ Quid est nomen ficticium? qd a ꝓprietate sonoꝝ factū est: vt turtur/ grus/taratantara.

Deq; sono vocis nomen tu ficticium dic
Grus sit in exemplum simul ⁊ taratantara turtur.

¶ Quid est nomē vniuocū siue synonymū? qd nō voce sed significatiōe cū alijs cōuenit: vt ensis mucro gladius.

Synonymum signabit idem diuersaq; voce
Ut mucro gladius ensis res vna vocatur

¶ Omonyma siue equiuoca que sūt? que voce nō significatōe cōueniūt vt canis latrabile animal: piscē stellāq; significat.

Equiuocum plura signabit voce sub vna
Ut stellam piscem latrans animalq; canis dat.

¶ Collectiuū quid est? qd voce singulari pluralitatē significat: vt populus plebs gens turba pars vterq;.

Dic collectiuum singulari plura notare.
Ut populus turba plebs gens pars est ⁊ vterq;

¶ Uerbale qd est? qd a verbo formatꝛ: vt oratio. Quot sūt terminatiōes noīm verbaliū? vndecim. que? tor vt amator/trix vt amatrix/ io vt lectio visio fictio/tus/sus/xus quarte declinatōis: vt victus visus nexus: men vt acuo is. acumen documen: a nuo is. numen que a scda ꝑsona deriuāt ⁊ capiunt tū syllabā vt documentū nocumentū: vra vt lectura mensura flexura: bundus vt moribūdus gemebūdus vitabūdus letabūdus: bilis vt amabilis effabilis laudabilis: in ax vt dicax loquax multoꝝ verborum mordax vorax rapax fallax capax.

Quod venit a verbo nomen verbale vocatur
Tor trix bundus io tus sus men xus bilis vra.
Ax sibi tot fines verbalia nomina poscunt

¶ Nota ꝙ nomē verbale terminans in sor caret feminino in trix preter tria. tōsor qd dat tontrix: expulsor expultrix. vñ Cicero. phia est vitioꝝ expultrix: ⁊ defensor defentrix: ⁊ nutritor facit nutrix ꝑ syncopā.

In sor verbale non femineum facit ex se.
Ex tonsore tamen tontrix de nomine dicas
Expultrix legitur ⁊ defentrix reperitur
Est etiam expultrix vitiorum philosophia
Nutritor nutrix format tri syncopa tollit

¶ Noīa verbalia prime cōiugatōis in tio terminata quāuis deriuant a supinis in itū utū vel ctū habēt tñ a ante tio: vt domatio/cubatio/frica-

tio/iuuatio. Sectio tamen frequentius dicitur ꝙ secatio.
Ante tio dant a verbalia nomina prime
Quamuis tum preat i vel vel u c cubitum dat
Sicqꝫ cubatio fitqꝫ fricatio de frico frictum
Sectio dicatur persepe secatio raro
¶ Quid est nomē relatū ad alteꝝ siue ad aliqd dictū: cuius intellectus alterius sensū includit: vt pater filij/ par imparis/ equalis inequalis.
Alterius sensum claudens sit ad altera dictum
Sic pater nati sensum tenet imparis ꝛ par
¶ Quid est nomē quasi ad aliqd dictū: qḋ quāuis habeat contrariū et quasi semꝑ adherēs: tñ neqꝫ ipo noīe significat etiā illud nec secū interimit: vt nox/dies/lux/tenebre/mors/vita.
Est nomen dictum quasi ad altera quod neqꝫ signat
Nec secum perimit quod contra ponitur vt nox
Atqꝫ dies tenebre lux mors contraria vite
¶ Quot sūt denoiatiuoꝝ siue deriuatoꝝ noim terminatões magis principales: q̄ttuordecim. Anus vel ensis arius vel ariū: eus ernus etū iuus ius siue icus cius inus ilis orius siue oriū orus osus vel leutus būdus.
Quattuor atqꝫ decem varios de nominatiua
Dant fines anus arius vel ium simul ernus
Etum iungis eus ius iuus icus cius inus
Est ilis ac orius orium dic orus ꝛ osus
Leutus iungatur ꝛ ei bundus sociatur
¶ Unde formant deriuatiua i anus ensis: a noib⁹ ꝓpriis: vt Romanus Ciceronian⁹ Lōdoniēsis. Dicit tñ venetus a.um. de venetis: ab cōibus: vt oppidanus mōtanus castellan⁹. ab aduerbijs vt triduan⁹ quotidian⁹
Nominibus propriis formabitur anus ꝛ ensis
Romanos ciues dic carmina Uirgiliana
Qui mercatores sunt ille Londonienses
De quoqꝫ cōmuni formabis nomen in anus
Sicut montanus villanus meridianus
¶ Quid significāt noia terminātia in arius: officiū qualitatē exercitationem ve significāt: vt tabellarius stipendiarius caprarius custos siue exercitator caprarū/ ꝓprietarius cuius ꝓprietas est/ tributarius q̄ soluēdo tributo obnoxius est/ legatarius fide cōmissarius q̄ legationē fidei cōmissum passiue accipit. In ariū terminantia locū vbi res aliqua reponū

tur plerũqꝫ significant: vt ꝓ̃ptuariũ/cellariũ/armariũ/seminariũ: tamẽ semen ipm ⁊ plantariũ plantas ipas denotat.

Arius officium vel formam significabit
Aut exercitium capzarius est tibi signum
Uult arium signare locum quo res posite sunt
Sed seminaria vel plantaria res quoqꝫ signat

¶ Quid significant noĩa terminantia in eus vel in ceus? materiam siue materialia: vt a lignũ ligneũ/lapis lapideus a creta cretatius: a beta betatius. Terra tamẽ terrenus facit.

Materiam signabit eus ceus aut tibi formans
Aureus ex auro terrenus terra creabit

¶ Ernus vnde format a terminatis in er tertie declinatõis: vt eternus paternus/maternus/veternus/hibernus. ab aduerbijs quoqꝫ vt ab infra infernꝰ: extra externꝰ: supra supnus: heri hesternus: sẽp sẽpiternꝰ: noctu tũ nocturnꝰ: diu diuturnꝰ: mẽsis mẽsurnus: tacitus taciturnus faciũt.

Ernus ab er format tibi declinatio terna
Mater maternus format pater atqꝫ paternus

¶ Quid significãt noĩa in etũ vel in ctũ terminãtia: locũ crescendi vt a ficu ficetũ: ab oliua oliuetũ: a salix cis salicetũ: a frutex frutectũ: a carex cis carectũ. Uirgilius in buccolicis. Tu post carecta latebas.

Crescendiqꝫ locum signabit nomen in etum
Sicut oliuetum ficetum seu salicetum
Datqꝫ locum ctum carectum siue frutectum

¶ Unde formantur denoĩatiua in iuus a noĩbus: vt festũ festiuus: tardus tardiuus/votiuus. ⁊ a verbis vt nutritiuus/digestiuus/lucratiuus: ⁊ construuntur qñqꝫ cum genitiuo.

Nomina dant iuus ⁊ verba velut fugitiuus
Festum festiuus creat indicat indicatiuus
Atqꝫ regunt post se casus quandoqꝫ secundos

¶ Unde format deriuatiuũ in cius: a noĩbus vel supinis: vt pauimẽticius/pigneraticius/ficticius/cõducticius/ascripticius/dediticius.

Tu cius efficies a nomine siue supino
Pignera dat ticius sic fictum ficticius dat

¶ Inus vñ format ab aĩalibꝰ brutis: vt caprinus/ouinus/taurinꝰ/leoninus. a numeroꝝ noĩbꝰ: vt binus trinꝰ. a scđa quoqꝫ vel tertia declinatõe vt frãcus frãcinus/mãcus mãcinus/mare marinus/adulter adulterinꝰ vesptinus/cẽsorinus/collinus/palatinꝰ/numãtinus. ab arboribꝰ oleagi-

De nominibus deriuatiuis.

nus abiegnus abies: colurnus a corilo: ficulnꝰ a ficu: quernus a quercu

De brutis inus formes taurinus ouinus
Sic vesper vespertinus mare dico marinus.
Dat censorinus censor collinaqꝫ collis
Dat quercus quernus oleaginus ex olea fit
Ex abies abiegnus erit coriloqꝫ colurnus.
Deqꝫ ficu pariter debes formare ficulnus.

¶ Noĩa terminata in ilis simillimã participiis vnde nascunt significatione habẽt: vt fictile qđ fictũ est: aptile qđ aptũ est: tinctile virus qđ tinctũ est: rasile tñ quasi rasibile: volatile quasi volãs: versatilis gladius qđ versat: fissile lignũ qꝛ cuneis findit: aquatilis in aqua degens.

Sensum seruat ilis venit ex quo participantis
Fictilis est fictus ⁊ apertilis extat apertus
Rasile rasibile signat tamen vt maro scripsit
Dicqꝫ volatile quodqꝫ volans sic cursile currens.
Que dat neutrale verbum sic singula pone

¶ Denoĩatiua in orius a verbis vel a noibus verbalibus in or formant ⁊ actiue capiunt: vt defensorius amatorius. Oriũ autẽ locũ vbi aliquid fit plerũqꝫ significat: vt dormitoriũ/ pretoriũ/ territorium.

Orius a verbis vel in or verbalibus extat
Actiueqꝫ notat: sed ium loca significabit
Defensorius est ⁊ dormitoria testis

¶ Orus vnde format: a terminatis in or us addita: vt odorus/ canorus decorus/ sonorus: ⁊ actiue capiunt. Uirgilius tñ passiue ꝓtulit odorus. i eneide. Massilique ruũt equites ⁊ odora canũ vis.

A verbis vel nominibus formabitur orus
Uirgo decora canit carmen mihi voce sonora
Sed maro passiue sic fert ⁊ odora canum vis

¶ In lentus ⁊ osus terminãtia denoĩatiua vehementiã plenitudinẽ copiã affectionẽ ve denotent: vt ingeniosus: saxosus: animosus: somnolentus qui vehementiam copiãqꝫ hoꝝ habet: vinosus factiosus qui ad hec affectus est: hoc est dispositus.

Affectum plenum designat lentus ⁊ osus
Sicut vinosus demonstrat ⁊ ingeniosus

¶ Quedã etiã in osus terminata actionẽ significãt: vt studiosus. quedã passionẽ: vt odiosus inuidiosus qui patitur odiũ vel inuidiã. quedã etiã

vtrūqʒ significant: vt voluptuosus formidolosus operosus laboriosus q facit vel patitur formidinē laborē voluptatem.

Actum significant studiosus siue perosus
Passio signatur odiosus ⁊ inuidiosus
Denotat vtrūqʒ quandoqʒ quod exit in osus
Que dat opus formido labor velut est operosus

¶ In būdus finita nō silr̄itudinē sed verbi cuius sūt vim copiāqʒ significāt: vt moribūdus vitabūdus letabūdus gloriabūdus actabūdus.

Non simulat bundus: sed abundat siue frequentat
Ut iactabundus errabundus moribundus

¶ Quid est nomen diminutiuū? qđ diminutionē sui primitiui significat. Que sūt terminatōes diminutiuoꝝ vsuales? he. culus: vt grāmaticulus ventriculus/pāniculus. cula: vt meretricula/diecula/nubecula/res recula. Culū: vt vasculū munusculū opusculū. Ellus ella ellū: vt libellus fabella castellū lucellū a lucrū. Illus illa illū: vt lapillus pugillus a pugnus/māmilla sigillū ostillū punctillū vexillū a velū/villū a vinū. Olus ola olū: vt sciolus filiolus aureolus malleolus laureola palliolū. Leus: vt aculeus ocule⁹ equs equleus/lex legule⁹. vncio vt homūcio senecio. Et fere hec duo sunt in cio nō plura. Aster finita fere etiā hec sūt diminutiua. Surdaster ⁊ recaluaster. Nā reliqua imitationē potius significant: vt parasitaster antoniaster philosophaster.

Nominibus que diminuūt varios dabo fines
Ellus ⁊ illus olus la lum quoqʒ iūgitur istis
Est olus atqʒ leus simul vncio iungis ⁊ aster

¶ Nota qꝫ ex diminutiuis in nonnullis formant diminutiua: vt ex arca arcula/arcella arcellula/paulum paululū/pauxillū pauxillulū in quo est quartus diminutionis gradus ſm Donatū.

Ex illis que diminuunt minuentia formes
Ex arca dic arcula dic arcellula cella.

¶ Que noīa vident esse diminutiua ⁊ nō sūt? Auiculus cuniculus musculus pediculus siue pedūculus cuculus auis/cicercula nomē leguminis/nouacula tōsoris culter/anniculus la. lū. hoc est vni⁹ anni/ridiculus a. um. dignū risu/⁊ vernaculus a. um. i. domi nr̄e natus vel vulgaris: vt vernacula ligua. i. materna vel vulgaris ligua: sūt p̄terea multa neutra vt vmbraculū cenaculū crepusculū vinculū amiculū pro quodā genere amict⁹ instar palliū/curriculū ꝑ cursu ⁊ ꝑ loco ī quo currit ⁊ ꝑ curru: cubiculū in quo est cubile/couēticulū ꝑ couētu/baculus cui⁹ diminutiuū est bacillus: reperit etiā baculū neutri gn̄is. Ouidi⁹ li. xv. Esse solet baculūqʒ tenēs agreste. a scđa ꝑsona verboꝝ deriuant q̄dā: vt diuerticulū verriculū periculū oraculū ꝓpugnaculū obstaculū miraculū ꝓpediculū

D·D

De nominibus diminutiuis.

speculū ꝑ speciculū a specio cis qđ non est in vsu: ferculū a fero fers.

Hec non sunt minuentia: sed tamen esse videntur
Cuniculus sit auūculus atqꝫ pediculus adde
Musculus ⁊ cuculus coniunge cicercula dictis
Anniculus cum ridiculusqꝫ nouacula ponas
Et vernaculus his vmbracula vincula iungas
Sunt cenacula suntqꝫ crepuscula curriculūqꝫ
Addis amicula cūqꝫ cubicula sit baculusqꝫ
Et baculum neutri generis posuit quoqꝫ naso.
Esse solet baculūqꝫ tenens agreste
Sicqꝫ periclum discrimen notat experimentum
Adde culum quod dat verbi persona secunda
Ut perpendiculum speculum diuerticulūqꝫ
Et conuenticulum quod congregatio fertur
Religiosorum fratrū puta vel monachorum

¶ Notādū etiā ꝙ q̄dā diminutiua recte formant̄ q̄ tñ in significatōe dissentiūt a suo primitiuo: vt a mēta q̄ est herba magnū reddēs odorem fit mētula q̄ significat virilia. ab os oris fit osculū qđ significat basiū. ab acu qua vestes sarciūt fit acicula qua mulieres vtunt̄ ad capitis ornatū. ab angue serpēte fit anguilla piscis. ab aure fit auricula q̄ significat cartilaginē illā q̄ est circa auriū cōcauitatē. ⁊ fidicula hoc est chordula siue neruulus cythare a fide que est genus cythare ꝺm festū Pompeum.

Recte formata variant hec significata.
Aciculam cum fidiculam quibus oscula iungas
Auriculam simul anguillam coniungimus illis

¶ Quot causis ꝓferunt̄ diminutiua? trib⁹. necessarie sigtiōis cā. Salustius postq̄ reguli in vnū cōuenere. Urbanitatis. Juuenal' satyra. iij. Uñ fit vt malim fraterculus esse gigantū. Adulatōis cā vt corculum.

Diminuunt quedam triplici tibi nomina causa
Cum sit opus vel vt vrbanus fiam vel adulor

¶ Quid est nomen patronymicū? Est illud qđ significat filiū vel filiam nepotē aut neptē vel aliū descendentē: ꝓprie tñ a noībus patrū ꝓpriis deriuant̄ patronymica. Quot sunt terminatōes patronymicorū? quattuor. in des masculina. in as vel in is vel in ne feminina: vt Priamides filius Priami. Priamis filia. Pelias peliadis vel dos. filia pelei. Adrastine filia vel nepos adrasti. Acrisione filia acrisii.

Sunt patronymicis bis bini deniqꝫ fines
Mascula des faciunt as is ne femina poscunt
Priamides priami natus priamis quoqꝫ nata
Eneis legitur Eneas: sed legeretur
Ne quoqꝫ pauca dabunt velut acrisione nerine
Sic adrastine que filia fertur adrasti.

¶ Quō formant patronymica masculina: si eorꝫ primitiua prime sint declinatōis aut scđe a gtō formant. prime mutata e in des: vt Eneas eneades: hippotes hippotades: anchises anchisiades: sed anchisides ꝓprie diceret. Si scđe primitiua declinatōis sint a gtō simplo i habēte formantur addita des: vt priamus priami priamides. duplex ij si fuerit posterior i in a ꝛ addita des: vt antoniades meneciades. si in ei gtūs finiat ei in ides mutat: vt peleus pelei pelides egides ticides. Tertie aūt declinatiōis si primitiua fuerint patronymica formant a dtō addita des. vt hectorides nestorides antenorides Poete tñ cā metri aliqñ addūt a: vt laomedōciades amphitrioniades laerciades atlanciades phetonciades. Qñqꝫ mutāt aut demūt litterā: vt scipiades scipioniades.

Patronymica sic formabis mascula primi.
Si flexus pater est tunc e mutes genitiui.
In des Eneades exemplum sit tibi verum
Si genitiuus habet patris i tunc des sibi subdas.
Priamides testis sin duplex ii genitiuo
Posterior mutetur in a: sed ei genitiuo
I des formabit pelides dat tibi pelei
Si flexus terni primum sit des dato terno
Hectorides velut est addunt a sepe poete
Ut laertiades dempta est quoqꝫ littera sepe.
Uel transmutata sic scipiades maro dixit

¶ Qualiter formant patronymica feminina: a patronymico masculino de remota: vt priamides priamis: antoniades antonias. Que vero in ne terminant a gtō primitiui formant: vt adrasti adrastine: nereus nerine. Si duplex ij in gtō fuerit posterius i o mutat: vt acrisione. Ab eus quoqꝫ masculino primitiui femininū in is vel in eis formát: eus in is vel in eis mutata: vt peleus pelis vel peleis filia pelei.

Femineum patronymicum dant mascula de si.
Sitqꝫ remota velut priamis tibi priamides dat.

De nominibus patronymicis.

Sic antoniades antonias esse probabit
J patris in genito tibi femineum dabit in e.
J duplex one formabit vt acrisione.
Eus recto dabit is vel eis testis tibi pelis

¶ Que noīa p patronymicis interdū ponunt possessiua: vt Juno dicta est saturnia.i.saturni filia. Scipio Emilianus: hoc est Emilij filius.

Pro patronymicis possessiuum bene pones.
Saturni nata iuno saturnia fertur
Emilii natus dicatur ꝛ emilianus

¶ Notādū q quedā patronymica improprio a noibus matrū deriuant vt Romulus dictus est iliades.i.ilie filius. ꝛ mercurius maiades.i.maie filius. Et ab auis maternis: vt atlanciades.i.mercurius atlātis filie fili9 ꝛ inachides.i.epaphus io.inachi filie filius. ꝛ a regibus vel cōditoribus vt cycropide.i.atheniēses.ab enea eneade.i.romani vel troiani. Jtem a noie fratris: vt phetonciades.i.sorores phetontis. Uirgilius. Tum phetonciades musco circūdat amare corticis.

Improprie patronymicum dant nomina matrum
Romulus iliades quem concipit ilia mater.
Maternisq ab auis patronymicum datur esse
Jnachides epaphus ita fertur dant quoq fratres
Et fundatores ꝛ talia nomina reges
Phetontis phetonciades dixere sorores
Cycropidis cycrops erat ꝛ rex primus ꝛ auctor.

¶ Quot modis cōponit nomē cum noie: tribus. qbus aut p solos rtōs ꝛ tūc ex vtraq parte declinat: vt respublica resmilitaris ecclesiastica priuata domestica familiaris: excipit solū alteruter. Nā leopardus nō reperit. Aut ex recto ꝛ obliquo: vel obliquo ꝛ recto: ꝛ tūc ex parte recti solū declinat: vt orbis terre vel terrarū paterfamilias: materfa.filiusfa.filiafa.magistermilitum.tribunusplebis.iurisperitus vel consultus. triūuir. decēuir. centūuir. Aut ex duobus obliquis: ꝛ tūc manebit indeclinabile vt huiusmodi/eiusmodi/illiusmodi/huiuscemodi/cuiusmodi ꝛc. terminātia in modi: vniusmoris ramispalmarū.

Rectos compone tunc declinabis vtrūq.
Excipis alteruter leopardus non reperitur.
Obliquus recto coniunctus non variatur
Sed declinatur rectus qui consociatur.

Jungens obliquos non variabis eos

¶ Si post nomē ꝓpriū viri sequat̄ nomē ꝓpriū loci tanꝙ agnomen vel cognomē. in quo casu ponet̄ nomē loci: mutabit in possessiuū nō in ablatiuū cū prepositiōe: vt Jesus nazarenus nō de nazareth. thomas tholosanus nō de tholosa. iohānes lōdoniensis nō de londonijs. Sin appellatiuū sequat̄ nomē ꝓpriū viri tanꝙ cognomē vel agnomē: in ablatiuo cū prepositiōe poni debet nō in possessiuo: vt Richardus de lapide/de monte: non lapidanus nec montanus.

Post nomen proprium mulierum siue virorum
In possessiuo tu propria pone locorum
Si sit cōmune sextum da preposito de:
Cesar romanus dicas de monte iohannes

PRonomē est qđ ꝓ noīe ponit̄: ⁊ demōstrationē relationē reciprocationē significat qbus nomē caret. Que ꝓnoīa sunt demōstratiua: ego tu hic ⁊ iste. Relatiua que sunt: sui ⁊ suus: ⁊ is et eius cōpositū idem. Que sunt qꝫꝫ relatiua ⁊ qꝫꝫ demōstratiua: duo. ille ⁊ ipse. Reciproca que sunt: duo. sui ⁊ suus.

Demonstratiua pronomina quattuor ista
Hic ego tu iunge quartum quoqꝫ dicitur iste
Is idem referunt nec in hoc suus ⁊ sibi desunt.
Ille scias ipse tum monstrant tum referūtqꝫ
Et suus atqꝫ sui voluere reciproca dici

¶ Quid interest inter gtīm primitiui hoꝝ ꝓnoīm mei tui sui ⁊ possessiuarū eorūdē meus tuus suus: Dico ꝙ mei tui sui nostri ⁊ vestri vtimur tantū passiue. Meus tuus suus noster ⁊ vester actiue sumunt̄: vt amor meus quo amo. amor mei quo amor. Unde possessiuis illis qꝫꝫ iungit̄ gtūs adiectiuoꝝ: vnius solius ipsius: vt memorabor iusticie tue solius. Solius eni masculini generis est: ⁊ ad deū refertur.

Dico meiqꝫ tuiqꝫ sui nostri quoqꝫ vestri
Passiue sumi meus ⁊ tuus ⁊ suus atqꝫ.
Nostrum cum vestrum tamen actiue bene pones.
Christus amor meus est christum me signat amare
Christus amore mei moritur noto nunc amor illo.

¶ Quid intelligit in possessiuo: gtūs sui primitiui ad quē depēdēt adiectiua relatiua ⁊ substātiua: vt mea vnius opera: tua solius grā: sua ipsi⁹ culpa. Ouidi⁹. Tu mea defūcti da molliter ossa cubare. Relatiua vt idē Non mea scripta leges q̄ sum submotus ad hystrū. Substantiuū vt in scriptura. Tulit filiū de latere meo ancille tue dormientis.

De pronomine.

In possessiuis primi latitat genitiuus
Mobile cui fixum poterisq; referre relatum

¶ Quot sũt ꝓnoia geminata? meme/tete/tutu/sese. Et tũc geminãt qñ ꝑ affectionẽ exprimunt. Virg. Meme assum ꝙ feci in me cõuertite tela. O rutuli sese. sui ⁊ suus reciproca sũt: qñ ad id vnde ꝓcierũt reuocant.

Affectus causa pronomina sunt geminata
Hec meme tete tutu sese tamen esto
Cum sermo vocatur ad id quod ꝫ ante preibat.

¶ Nota ꝙ tunc dicendũ est se simplex qñ aliquid ostendimus aliquẽ in aliũ fecisse: vt xp̃s ꝓ nobis se morti exposuit. Tunc vero sese geminatũ dicendũ est qñ aliquẽ in seip̃m quid fecisse ostendimus: vt in templũ Jouis contulit sese.

Se tunc dicamus cum quid fecisse notamus
Erga alium quēq; sese: sed dicere debes
Quãdo aliquid monstras sibi quod quis fecerit ipsi
In castrum sese recipit se dedidit hosti

¶ Hec p̃positio inter ꝓnomẽ se postulat p̃cedẽre nt̃o actõve casu. Nt̃o sic. Ciuitas illa est optima cuiꝰ ciues inter se virtutẽ exercent. Actõ sic. Fratres oportet inter se fideli aĩo esse. Qñ aũt gt̃us dt̃us aut ablt̃us antecedit nõ se sed ip̃os dicẽdũ est gt̃us: vt dissimilis maloꝝ hoiꝫ iter ip̃os vita est. Dt̃us: vt malis hoibus inter ip̃os dissentio est. Ablt̃us: vt errores a doctis inter ip̃os reprehẽdunt. In vero prepositio non se sed ip̃m postulat: vt prudẽs vir malũ qḋ in ip̃m recidere possit euitat.

Inter se poscit recto quarto preeunte.
Si preeat genitus ternus sextus petit ipsos
In sibi prepositum non se: sed postulat ipsum.

¶ Quid interest inter illa ꝓnoia hic iste ⁊ ille? Si de prima ꝑsona aut rebus ad illã ꝑtinentibus intelligimus ꝑ hic loquendũ est. si scd̃a ꝑ iste. sin de tertia ꝑ ille. Idem quoq; agendũ est de eoꝝ aduerbijs. Terẽtius in Ecyra Syra anus phyloti puelle ait. Cur non aut istec mihi etas aut forma: aut tibi hec sententia.

Sic distinguuntur nobis hic iste vel ille
Expedit hic primas personas iste secundas
Ille sibi ternam personam iungere curat
Hic meus iste tuus frater fuit ille iohannis.

¶ Nostras ⁊ vestras oĩs generis sunt: ⁊ nõ tñ patriã nationẽq; significant: sed etiã partes sectã ⁊ que sunt huiusmodi.

Nostras & vestras genus omne sibi retinebunt.
Nec tantum patriam designant aut nationem
Sed partes sectam quoq; dic ea significare

¶ Syllabice adiectiones ꝓnoim quot sunt? quattuor. met/te/ce/pte. Ce ꝓnoi hic hec hoc vocis cōmunitate iungit casibus q̄ in s desinūt. vt huiusce hosce hasce hisce. Sed hiccine illiccine isticcine siccine: cōponitur adiecta ci syllaba. & ne fere semꝑ interrogatiue. Met discretionis causa iungit cū ego sui ille ipse iste. Te ꝓnomini tu iungitur cū tu ad eā reuocatur ꝑsonam a qua sumitur: vt stude cur tute nō studes. Pte vero significātie causa additur ablt̄is possessiuoꝝ nō tm̄ femininoꝝ: sed etiam masculinoꝝ & neutroꝝ: vt meapte suopte.

Met: te: ce: pte capiunt pronomina quedam
Ille sui simul iste vel ipse tenent & ego met
Hic ce postponit sibi casibus in quibus s est
Te cum tu iungas tantum quando reuocatur
A quo percipitur tu fac cur tute facis non.
Possessiuorum sextis pte p preeunte
Nedum feminei generis: sed iungito primi

¶ Quot ꝓnoīa cōponunt ꝑ ntōs? tria. que? Iste hic is. Iste & hic secum cōponūtur: vt istic istec istoc. Is vero cū aduerbio demū cōponitur & fit idem eadē: idē qḋ significat is demū.

Casibus in primis componas hic is & iste.

¶ Notandū ꝙ iste spacio ꝓpinquiore dr̄ & quasi in ꝓsentia: & qn̄q; cū cōtēptu ꝓfert. Ille spacio longiore & quasi de absente dr̄. Ille etiā aliqn̄ ꝑ dignitatē aut eminentiā dr̄: vt Alexander ille magnus.

Hic de presenti spacio simul iste propinquo.
Ille tum de longinquo dic cum sit & absens
At cum contemptu quodam bene dicitur iste
Ille notat laudem magnus Cicero fuit ille

¶ Idem pronomen qn̄q; ponitur pro etiam tam in noīatiuo ꝙ accusatiuo. Unde Cicero hinc cōiuncta est beneficentia quā eandē vel liberalitatē vel benignitatē appellari licet: id est quā etiā cū noīatiuo. vt prudentia que eadem sapientia est.

Iungis idem quartis rectis etiamq; notabit

¶ Cum quot partibus cōponuntur ꝓnoīa? cū quattuor: cum noībus vt huiusmodi eiusmodi istiusmodi &c. terminantia in modi. cū ꝓnoībus vt istic/meme/tutu/sese. cū aduerbijs vt eccū eccā eccos eccas: ellum ellā.

cũ prepositione vt mecũ tecũ ꝛc.

Quadruplici parti pronomen iungitur arte
Nominibus pronominibus cum prepositisq̧
Ast aduerbia sunt pronominibus bene iuncta.

¶ Quot modis ponitur is ea id: duobus. Relatiue vt deus diligit bonos. Ego eũ colo. Et redditiue ponitur: vt is qui deũ colit est bonus.

Reddit is atq̧ refert poni sic sepe videmus.

¶ Ipse ipsa ipsum relatiue ponitur in tertia persona. Demonstratiue quando pro nominibus demonstratiuis discrete ponitur: vt egoipse tuipse. Inuenitur etiam sine pronomine. Virgilius. Ipse ratem conto subigit velisq̧ ministrat quasi solus. Et figurate cum verbis prime ꝛ secunde persone ponitur.

Ipse refert ac demonstrat solus quoq̧ signat
Atq̧ figurate tamen prima siue secunda
Verbi persona recte coniungitur ipsa.

¶ Hoc ꝓnomẽ ille etiã figurate apponit sed nõ sine alio ꝓnoĩe: vt Virgilius. Ille ego q̇ quõdã gracili modulatus auena. Et tu ne ille Eneas quẽ dardanio Anchise Alma venus Phrigij genuit symeontis ad vndã. Relatiue etiã ponit: vt Ego deũ colo ꝛ illũ cupio videre. Demõstratiue: vt viden tu illũ. Redditiue: vt ille q̇ legit discit.

Ille figurate ponas sic ille refertq̧
Demonstratiue nonnũq̧ reddit ꝛ ille.

¶ Quomodo differunt is ꝛ hic? Is spacio longiore accipitur. Hic vero propinquiore. Multis tamen in locis confunduntur: vt qui prefert virtutem diuitijs hic sane prudens est: vel is sane prudens est. Horatius tamen posuit ille pro is.

Is longo spacio capitur tamen hicq̧ propinquo
Ille locum tenet is sic Flaccus scripserat olim
Qui didicit patrie quid debeat ꝛ quid amicis
Quo sit amore parens qui frater amãdus ꝛ hospes
Quod sit proscripti quod iudicis officiũq̧
Partes in bellum missi ducis ille profecto.
Reddere persone scit conuenientia cuiq̧

¶ Quẽ casum ꝓnomẽ post se exigit: nullũ de sua natura: sed tñ tribus modis gtĩuũ ei adiungit. Primo modo hoc ꝓnomẽ suus a.um. positũ ꝑ ꝓprius a.um. Suũ grãmatici est cõgrue loqui. Scdo modo partitõe: vt scolariũ hic studet: iste scribit: ille disputat. Tertio modo qñ nomẽ laudẽ

vel vituperiū significans ꝓnomē sequitur: vt ego boni ingenij vel ingenio. Tu prauis moribus penas dabis.

Pronomen post se casum quandoqȝ secundum
Postulat vt quando partitio significatur
Cūqȝ suum proprium notat laus inde paratur
Uel probrum genito tunc aut sexto sociatur

¶ De relatiuis.

¶ Quid est relatiuū: qđ refert aliqđ precedēs. Quotuplex est relatiuū duplex. Relatiuū substātie: ⁊ relatiuū accidētis. Qđ est relatiuū substātie? qđ refert antecedēs substantiuū: vt qui que quod is suus ille idem. ⁊ scđm aliquos. Alius alter reliquus ⁊ cetera ceterū. Que sunt relatiua accidentis? que referūt antecedens adiectiuū: vt qualis/quantus/talis/tātus/quotus/quotenus/⁊ quotuplex.

Dico relatiua substantiue vocitata
Illud idem suus is ipsum qui nomen et addis.
Alter cum reliquus alius dant cetera quedam.
Sed talis tantus qualis quantusqȝ quotenus
Et quotus quotuplex sunt adiectiua relata.

¶ Quot modis ponit qui que qđ: tribus modis. Relatiue: vt sum pius Eneas raptos q̄ ex hoste penates Classe veho mecū. Interrogatiue: vt sed vos q̄ tandē q̄bus aut venistis ab oris. Itē infinite: vt nescio quā rē agas. Nota ꝙ relatiua substantie sepe ꝓ relatiuis accidētis ponunt: vt nō sū is quē credis. i. talis qualē credis. Cice. epl'ar. lib. i. Sed presta te eū q̄ mihi a teneris vt greci dicūt vnguiculus es cognitus.

Qui querit simul infinitat sicqȝ refert qui
Ut tibi virgilii monstrant exempla priora

¶ Nota ꝙ quis ⁊ qđ nunq̄ ponunt relatiue. Sed vel interrogatiue: vt quis es tu. vel infinite vt nescio q̄s sis aut qđ agas.

Infinitant aut querunt quis quid referunt non

¶ Quis vel qui ponit aliqn̄ ꝓ talis. Terētius. quis tibi videor. ⁊ Uirg. qui iuuenes quātas ostētant aspice vires. Itē qui ponunt ꝓ quō aut ꝓpter quid aut cur: aut qualiter. Terētius. q̄ scis eos nunc discordare inter se. Item qui istuc cedo.

Pro qualis quis qui poni quandoqȝ videbis
Hic qui propter quid pro quomodo qualiter aut cur.

¶ Notandū ꝙ hec nōia qualis quantus quotus quot cuius ⁊ cuias sumuntur relatiue vel interrogatiue vel infinite. Relatiue vt ego sum albus qualis es tu/magnus quātus es tu/oxoniēsis cuias es tu. Interro

gatiue: vt qualis es tu? quotũ annũ agis? quot nũmos habes? Infinite: vt nescio quantus cuias sis: aut cuia filia sit hec puella.

Hec qualis quãtus cuius cuias quotus & quot
Querunt vel referunt infinitantq; frequenter.

¶ Relatiua q̃ incipiũt a t capiunt relatiue: & copula mediãte: vt ego sũ albus & talis es tu. ego sũ magnus & tãtus est frater meus: ego multos habeo discipulos & tot hʒ socrates. Redditiue: vt ego sũ talis & tãt⁹ qualis & quãt⁹ es tu. Infinite bñ sequit cõiũctio q; vel vt: vt ego sum talis & tãtus vt nõ egeã opera tua. ego cupio talis esse vt felix videar.

Tot talis tantus referunt copula mediante
Reddunt ac infinitant vt quodq; sequente.

¶ Que relatiue geminant vel assumũt cũq;: vt q̃squis q̃cũq; quotquot quotcũq; qualisqualis qualiscũq;. Que ꝓprie posita vim habent ipsius relatiui simul cũ antecedẽte distributiuo: vt q̃squis aut quicũq; legit discit. i. oĩs q̃ legit discit. Ponunt etiã aliqñ ꝓ ipo relatiuo tantũ: vt deus oĩa quecũq; fecit: quecũq;. i. que. Et ꝓ distributiuo tantũ: vt ego diligo quẽcũq; hoĩem: id est oẽm hoĩem. Ponunt etiã infinite: vt Virg. Quicquid erit superãda oĩs fortuna ferenda est.

Que geminant & assumunt sibi cunq; videbis
Sepe relatiue poni vel distributiue
Aut infinite quisquis quicunq; probabunt

¶ Quis & qui cũ quibus & quõ componunt: patet in versibus.

Nũquis cũ siquis aliquis nequis dabis enquis
Quisq; putas quiuis quidam cum quilibet addis.
Quisnam quisq; piam quisq̃ quicũq; notabis

¶ De interrogatiuis.

¶ Quotuplex est interrogatiuũ? q̃ntuplex. Interrogatiuũ siue dubitatiuũ de duob⁹. De plurib⁹ a duob⁹. Possessiuũ gẽtile numerale. Qđ est interrogatiuũ de duob⁹? vter vtra vtrũ: cui ꝑ noĩa de duobus dicta respondet vt sunt alter alteruter vterq; neuter. Et ꝑ cõparatiua: vt querẽti vtra manus dextera dicat altera siue fortior respondeat.

Quinq; modis fiet tibi questio prima duorum
Ast vter ast illi per nomina dicta duobus
Respondi velut alteruter neuter simul alter
Jungis vterq; gradum qui comparat lisq; secũdum

¶ Qđ est interrogatiuũ de pluribus a duobus? quis: cui respõdetur ꝑ noĩa de pluribus dicta & suplatiua: vt querẽti Quis digitoꝝ nobis maxime seruit? respõdendũ est medius siue fortissimus.

Hoc nomen tibi quis vult querere plura duobus
Cui respondendum per nomina plura duobus
Suminos per gradus bene respondebitur ad quis

¶ Qđ est interrogatiuū possessiuū? cuius cuia cuiū. cui rñdendū est ꝑ ntīm ꝓnoīm qnqꝫ possessiuoꝝ. In aliis vero ꝑ gtīm: vt cuius est liber interrogāti: nō mei. sed meus siue donn est dicendū.

Per cuius cuia possessio queritur apte.
Quod poscit casum respondere sibi primum
Possessiuorum per cetera vult genitiuum
Dic michi dameta cuium pecus an melibei

¶ Quid est nomē interrogatiuū gētile siue patriū? cuias atis. Cui rñdēdū est ꝑ ꝓnoīa illa duo nr̄as vestras: ⁊ noīa gentilia: vt cuias est petenti respondendū nostras vestras Londoniensis.

Cuius gentile nostras petit et sibi vestras.
Atqꝫ loci nomen Cuias est oxoniensis.

¶ Quid est nomē interrogatiuum numerale siue ordinis? quot quotus quotenus quotuplus. qbus ꝑ noīa pluralitatē vel ordinē significātia est respōdendū: vt quot annos agis? viginti. quota est hora? prima. quoteni arant boues? bini trini ⁊c̄. quotupla est toga tibi? dupla.

Ordinis et numeri fit questio per quotus ⁊ quot
Quotenus quotuplus dicas quota nūc hora prima
Quot fratres tibi sunt septem: quotuplex tibi vestis.
Duplex: quoteni bini sulcabitis arua.

Verbū qđ est? Pars oratōis actionē vel passionē cū modo ⁊ tpē significās. Quot significata hꝫ verbū? Verbū est filius dei: vt verbū caro factū est. Verbū est deceptio. Terēti⁹. Cui verba dare difficile est. Et nota ꝙ verba dare est decipere. Sed verba facere idē est ꝙ loqui.

Filius est verbum deceptio parsqꝫ loquele.
Do tibi verba notat quod decipio facio sed
Verba loquor signat tu fac non des mihi verba

¶ Species verboꝝ principales quot sūt? duodecī. Actiua/passiua/neutra/cōis/deponēs/imitatiua/frequētatiua/diminutiua/desideratiua/cōtinuatiua/actū corporis non mētis affectū significātia/ꝑsonalis siue impersonalis. Quid est verbū actiuū? qđ in o desinit actm̄ post se poscit. Passiuūqꝫ accepta r littera ex se facit. Quot modis dicunt verba esse actiua? tribus. voce tm̄: vt metuo timeo. significatōe tm̄: vt facio noceo. voce ⁊ significatōe: vt accuso doceo. Que sunt actiua que sub voce passiua signi

ficant actionē: et sub voce passiua passionē. Oia illa que ptinēt ad sensuz vt video audio tango: vel ad timorē vt metuo timeo.

Actum significant actiua: sed excipiuntur
Sensum siue metum que designare videntur

Quot modis ɔstruūt passiua vba cū actō casu? tribus. pmo mō resoluēdo illud passiuū i gerūdiuū: vt capre pascūt siluas. i. pascēdo rodūt siluas. Scdo mō qn eius actiuū duos regit actōs: posterior eoꝝ illius passiuo iūgi poterit: vt doceor grāmaticā. tertio mō p synodochē: vt frāgor suras

Passiuum verbum quartum quandoqꝫ gubernat
Quando gerundiuum passo tu concipis illo.
Ast aliud verbum capre pascuntur vt herbas
Uel per synodochen veluti mea brachia frangor
Eius et actiuum quartum cum vult sibi binum

Quotuplex est verbū neutrū? quadruplex. Transitiuū/absolutū/neutropassiuum/ et neutrūpassiuum.

Est neutrū quadruplex verbū transit quoqꝫ primū
Hic abso lutum neutro passiuaqꝫ neutra

Qd est verbū neutrū transitiuū? qd quāuis in o sicut actiuū desinat: actiuā significationē et actm post se habeat: vt prandeo piscē siue ouum. ceno fercula multa. passiuū tn̄ non nisi in tertijs vtriusqꝫ numeri psonis habet: vt bibo bibitur bibunt: at bibor nō dicitur.

Transitiua petunt quartum casum sibi iungi.
Et passiuantur personis plurima ternis
Prandeo dic piscem prandentur dic quoqꝫ pisces

Qd est neutrū absolutū? qd actō nō iungit: vt sto nisi figurate. Quot modis possunt verba neutra et absoluta regere actm casū? quattuor. primo modo p subsidiū alterius verbi subītellecti. Uirg. in bucol. Formosum pastor coridon ardebat alexim. i. ardēdo amabat. Et exultabit ligua mea iusticiā tuā. i. exultādo laudabit. Scdo modo p prepositionē subintellectā: vt cōmissa mea pauesco. i. ppter cōmissa mea. Tertio mō p synodochen: vt doleo caput. Quarto modo p mutationē accusatiui in aduerbiū. Juuenalis. Qui curios simulant et bachanalia viuūt. Et in ecclesia cantat. Cuius fide deū viuit sanctus presul hugo.

Est absolutum quod non poscit sibi quartum
Ut feruet friget quarto tamen associatur
Subsidio verbi Corydon ardebat Alexim
Aut ope prepositi sicut cōmissa pauesco

Aut per synodochen doleo caput aut resolutus
Cum sit in aduerbium quartus: dinum cato viuit

¶ Neutropassiua que sunt? quoꝝ preterita sicuti passiua circũlocutionẽ habẽt: ⁊ sunt quattuoꝛ. Audeo/gaudeo/soleo/fido.

Neutropassiua sunt verbalia quattuoꝛ ista
Audeo gaudebo sollo coniungito fido

¶ Que sũt verba neutrapassiua? que sub neutroꝝ voce passiuoꝝ significationẽ habẽt: ⁊ sunt quinqꝫ. Exulo/vapulo/veneo/fio/nubo.

Exulo sic vapulo fio cum veneo nubo,
Passiuum sensum neutroꝝũ voce tenent hec

¶ Qd est verbũ imitatiuũ? qd in so vel i oꝛ terminat ⁊ a noib9 formatur: ⁊ significat imitari moꝛibus. Primitiua vt a patre patrisso: a matre matrisso/fratrisso: a phũs philosophoꝛ aris: a rhetoꝛ rhetoricoꝛ aris.

Est imitatiuũ foꝛmatum nomine verbum.
Denotat ⁊ moꝛes studium quoqꝫ nos imitari.
Philosophus dat philosophoꝛ pater atqꝫ patrisso

¶ Qd est verbũ frequentatiuũ? qd in to so vel xo terminat: vt ostento as. curso as. nexo as. ui. ⁊ significant actũ suoꝝ primitiuoꝝ cũ frequentatione: vt clamito as. i. frequenter clamo.

To so xo finem dant verbula queqꝫ frequentant
Ut nexo curso sic clamito clamo frequenter

¶ Qd est verbũ diminutiuũ? qd diminutionẽ sui primitiui significat. et terminat in co vel in lo: vt fodico as. albico as. sorbillo as. cauillo as.

Diminuunt colo fodico velut atqꝫ cauillo.

¶ Qd est verbũ desideratiuũ? quod in rio vt esurio finit: ⁊ significat nõ meditoꝛ sed cupio: vt lecturio cupio legere: parturio cupio parere.

Non meditatiuum rio: sed desideratiuũ.
Est verbum pario cupio parturio signat.

¶ Quid est verbũ cõtinuatiuũ? qd in sco desinit: vt soꝛdesco/ cõualesco. Et significãt nõ inchoationẽ sed incrementũ assiduũ atqꝫ continuũ. Uirgili9. Fluctus vti medio cepit cũ albescere ponto. Itẽ. iij. georgico. Sin in ꝓcessu cepit crudescere moꝛb9. Hic albescere ⁊ crudescere nõ inchoationẽ significãt qd ostẽdat ex illo verbo cepit illis adiũcto.

Auget continuat dans sco non inchoat apte
Qui soꝛdet soꝛdescat adhuc sacra littera dicit
Hoc est soꝛdidioꝛ fiat non incipiat nunc.

¶ Qd est verbũ actũ coꝛpoꝛis nõ mentis affectũ significans? qd in so fi

nitur: vt viso is. capesso is. Terentius. Id viso tun an illi insaniant. i. venio ad videndū: vt exponit Donatus. Salustius etiā. Expgiscimini aliquando ⁊ capescite rempublicam.

Corporeum motum verbū quod terminat in so.
Signat non mentis affectum: viso videre
Non cupio signat: sed ad illum vado videndum.

Vð est verbū psonale: qð psona ⁊ numero est determinatū: vt amo amas amat. lego legis legit. Vð est verbū impsonale qð psona ⁊ numero est indeterminatū: vt tedet/itur.

Quod sibi personam numerū quoqꝫ terminat illud.
Est personale: quod non determinat hoc est
Impersonale sunt tedet amo tibi testes

Nota ꝙ impsonale actiuū cū ntō iunctū psonale fit: vt oīa mihi licēt: sed nō oīa expediūt. Passiuū impsonale ab actiuo verbo vel neutro actionē tm̄ significāte format. Ab aliis aūt defectiuis nullo modo.

Actiuum sine persona iuncto sibi recto
Fit personale verbum tibi cuncta licebunt
Semper ab actiuis impersonale creabis
Aut neutris illis quibus actio significatur
A defectiuis impersonalia non sunt

Nota ꝙ verbū impsonale passiue vocis actiue est exponēdū. Terentius. qd agitur ꝓ qd agis. Statur ꝓ sto exponit Donatus.

Passiue vocis impersonaleqꝫ verbum.
Actiue debes exponere nam notat actum.

Notandū ꝙ impsonale pn̄tis tp̄is infinitiuo pn̄tis tp̄is iungit. si vero sit preteriti vtendum est infinitiuo passiuo: vel preterito tp̄e infinitiui: vt oportet scribere oportuit scripsisse vel scribi. Per participiū etiā preteriti tp̄is hoc idē frequentius d̄r: vt Terētius. Adulescēti morē gestum oportuit: ꝓ morē gessisse. i. placuisse.

Infinitiuū presentis temporis apte
Temporis eiusdem sine persona dato verbi
Si sit preteriti tunc passiuo puto iungi
Actiui vel preterito vel participanti.

Qui modi pro aliis ponunt. Preteritū plusq̄pfectū indicatiui modi tp̄s ꝓ eodē tp̄e coniunctiui elegāter ponit: vt si studuisses doctus euaseras ꝓ euasisses. Impatiuus ꝓ optatiuo scripturarū more ponit: vt sanctificet nomē tuū: ꝓ vtinā sanctificet. Optatiuus siue coniunctiuus ꝓ in-

finitiuo: vt dixisses ꝑ dicere debuisses. Cõiunctiuus ꝑ indicatiuo ponit velim ꝑ volo. Infinitus modus ꝑ preterito imꝑfecto tꝑe indicatiui ponit. vñ Salustius. Igitur reges populiq̧ finitimi bello tẽtare. Pauci ex amicis auxilio esse ꝯtentabãt erant. Idem paulopost. At romani domi militieq̧ intenti festinare parare. alius aliũ hortari: hostibus obuiã ire: libertatẽ patriã parentesq̧ armis tegere.

Pone modi primi tam pro sein tempore quarti
Scripserat hic librum modo si sibi penna fuisset
Proq̧ modo terno posuit scriptura secundum.
Tertius ⁊ quartus pro quinto est sepe repertus
Carmina scripsisses pro scribere ponere debes.
Pro primo quartum pones vt pro volo velim.
Infinitiuum pro tempore pone secundo
Indicatiuorum: sed ⁊ imperat hic aliquando.

¶ Sciendũ verba varios casus regẽtia nõ esse cõiungẽda. male enĩ dr nec nocuisti nec adiuuisti qm̃ mihi ⁊ me diuersoꝝ casuũ intelligunt. Bene vero hoc modo dr. nec offendisti nec adiuuisti.

Qui varios casus poscunt ne iungito verba
Sed similes casus poscentia iungere possis

¶ Qñ vtendũ est cõmodius impersonali verbo passiue vocis? qñ actus aliquis dr fieri a multis confuse ⁊ indeterminate sine certo aliquo noĩe vel noĩbus: vt in his vulgaribus. They labour in the felde. Laboratur in agro. They fyght in the playne. Pugnat in plano vel in cãpo. They synge in the qWere. Cãtatur in choro. They rynge to masse/to matyns to euensonge/to dyner/to soper. Pulsatur ad missam/ad matutinas/ad vesperas/ad ientaculũ/ad prandiũ/ad cenam ⁊c. Et nota q̄ non poteris apte dicere. Missa pulsat eo q̄ pulsare actum corporis significat. Missa vero res incorporea est.

Impersonale passiuum sumere possis
Quando suppositum certum non respicit vllum
Itur in antiquam siluam: pugnatur in agro.
Et si corporeum verbum quod denotat actum.
Res incorporeas pro supposito sibi iungat
Pulsatur nona non dicas: dicere debes
Ad nonam pulsatur: ⁊ ad ientacula dudum

Quare dr aduerbiũ? q: stat ad verbũ: hoc est iuxta verbũ. Nam ad iuxta significat sicut in elegãtijs patet. Ubi ponẽda sunt aduerbia

In nouis patrib[us] [illegible]

De aduerbio.

in cōstructiōe? post verbū preter monosyllaba que preponunt: vt iā nūc tunc cū dū mox vix. Et cetera aduerbia que cōtinent in versibus.

Hec preponuntur verbis aduerbia non ne
Nunc cum dum vix mox & syllaba que tenet vna
Demonstratiua simul ac interrogatiua.
Et dubitatiua sunt semper prepositiua
Quod vocat hortatur optat simul associatur

¶ Que aduerbia casus exigūt? Aduerbia tēporis/loci/quātitatis/& cōparatiuis gradus. Tēporis aduerbia nūc tūc gtm̄ exigūt: vt nunc dierū p his dieb[us] vel hoc tpe. Terēti[us]. Nāq3 hoc tpe obsequiū amicos veritas odiū parit. Tūc tpis p illo tpe. Aduerbia loci etiā gtm̄ regūt: vtybique locoꝝ. i. in oībus locis. vbicūq3 quocūq3 locoꝝ vel terrarū: nusq̄ gētiū minime gentiū in conuiuiū illā. Terētius in Eunucho ait. Auerbia quātitatis: vt multū parū modicū: sat satis vini bibi.

Ista regunt casus aduerbia sepe secundos
Temporis atq3 loci iungas aduerbia quanti.

¶ A q̄bus partibus deriuant aduerbia? a seipsis: vt a clam clāculū: a sepe sepius. A noībus: vt a tullius tulliane: latin[us] latine. A verbo siue pticipio seu participiali noīe: vt sētio sensus sensim. sto status statim. singultio singult[us] singultim. Uel a noīe & verbo: vt a pede & tēto pedetētim: a viro viritim: ab hostio hostiatim: a vice vicissim. A pnoīe: vt hic illic: ab hic hec hoc & ille. A prepositōib[us] vt ab ex extra: ab in intra: ab con cōtra

Nominibus tu de proprijs aduerbia formes
A pronomine vel verbo vel participiante
Sic a preposito iungas aduerbia secum

¶ In q̄bus casibus ponunt noīa aduerbialiter? in oībus. Nō. Uirg. xi. Fors & vota facit cumulatq3 altaria donis. Gtō: vt ppria noīa locoꝝ & q̄dā appellatiua: vt domi belli militie humi. Dtō: vt vesperi sorti ruri. Terēti[us]. Quē ne ego heri vidi ad vos afferri vesperi. Uirg. in. iij. georgic. Sūt q̄bus ad portas cecidit custodia sorti. Terēti[us] in phormione. Ruri se continebat. Actō: vt ppria locoꝝ & appellatiua supradicta post verbū significās motū ad locū. Terētius in andria. Qd̄ tu athenas insolēs. In Eunucho. Ego rus eo. Ablātō: vt forte sponte. Uirg. in bucol. Forte sub arguta cōsiderat ilice Daphnis. Idē in eodē. Alternis dicetis amāt alterna camene. Alternis. i. alternatim. Propria quoq3 noīa locoꝝ & appellatiua supradicta a loco vel p loco significantia.

Per casus quinos aduerbia nomina ponis
Fors rome ruri romam roma tibi testes

¶ Quot sunt deriuatiuoꝝ aduerbioꝝ species? tres. Aut eni cōparatiua

sunt: aut superlatiua: aut diminutiua: vt bene melius optime belle: clare clarius clarissime: primū primulū: longe longule.

Tres species aduerbia deriuata tenebunt
Comparat aut superat aut diminuentia dicas.

Quot sunt aduerbia locorum interrogatiua? quattuor. vnde/ vbi/ quo qua. Quo petit actm̄ sine prepositiōe si ꝓpria noīa sint villarū aut vrbiū nō cōposita supradicta quoqꝫ appellatiua cū prepositiōe: cetera ꝓpria ⁊ appellatiua. Vnde ⁊ qua abltm̄ poscūt simili pacto. Vbi tñ gtm̄ postulat si noīa (vt supradictū est) prime aut scđe sint declinatiōis ⁊ numeri singularis: vt fui rome domi Eboraci. Sin tertie declinatiōis aut pluralis numeri sint: in abltō sunt ponēda: vt rure Londonijs fui.

Quattuor hec aduerbia sunt loca que tibi querunt
Ad loca quo possit: qua per loca: de petit vnde.
Inqꝫ loco querit vbi quo casum sibi quartum
Vnde petit sextum cum qua: sed vbi variatur.
Nunc genito nunc ⁊ sexto casu sociatur

Inueniunt etiā noīa ciuitatū cū prepositionibus sepe ꝓlata: maxime apud historiographos. Vnde Salustius. Nā cū brutus ab roma aberat Idē in iugurtino ad cirthā opidū iter constituit.

Sepe locis voces auctores prepositiuas
Addunt: ad cirtham dixit Salustius ille.

Nota ꝙ ꝓnoīa ꝓ aduerbijs ponunt̄. Virg. in. ix. hoc tūc ignipotēs celo descēdit ab alto. hoc ꝓ huc. Idē in p̄mo. Nāqꝫ videbat vti bellātes ꝑgama circū. hac fugerēt graii p̄meret troiana iuuēt⁹. hac friges istarēt. hic loci aduerbiū est ⁊ aliqñ tp̄is. Terēti⁹. hic ego illū cōtēpsi pre me.

Ponitur hic pro tunc dicit Terentius illum
Hic ego contempsi pre me Maro ponit ⁊ hoc huc

Qualiter differūt intus foris intro ⁊ foras? intus ⁊ foris iūgunt̄ verbis aut participijs ꝑmanētiā in loco aut motū i loco significātib⁹: vt ego sto intus: tu ābulas foris: vel motionē de loco: ꝑposita eis prepositiōe de vt venio deintus: tu venis deforis: sed intro ⁊ foras iungunt verbis vel participijs significātibus motū ad locū: vt veni intro: exi foras.

Istas foras intro designant ad loca tantum
Deqꝫ loco simul inqꝫ loco signant foris intus.

Aduerbia terminātia in a q̄ sūt? Ita puta ꝑterea interea postea āteavna qua nequa roma ⁊c̄. loco ꝓpria p̄me declinatiōis in abltō aduerbialiter ponunt̄. In e terminant̄ pone pene ne ꝓpe nēpe q̄ppe sepe inde: ⁊ ex eo cōposita deīde subīde ꝑinde exinde ꝓinde: q̄ ƒm Prisc. antepenultimā habēt acutā. Deriuatiua aduerbia in e: vt ꝑegre īpune abunde

rite. Nota quoqꝫ ꝓ aduerbijs in e correptā desinētia inuenimus: vt facile forte sublime ipōre mane. In e ꝓducta primitiua nō sūt sed deriuatiua a noib⁹ scd̄e declinatōis quoꝝ dt̄us i o desinēs in e lōgā cōuertit̄ ꝛ fit aduerbiū: vt clare optime pulchre affabre. i. artificiose sane. Multa tñ ex supradictis noibus ip̄a terminatōe datiui ꝓ aduerbijs ponunt̄: vt falso ꝯsulto postremo sedulo auspicato augurato manifesto priuato precario merito cito sero modo necessario ꝛ necesse d̄r ꝛ eget verbo substantiuo. Sūt ꝛ quedā ex eadē declinatōe quoꝝ neutra ꝓ aduerbijs accipiunt̄: vt multū nimiū verū ꝛ vero primū ꝛ primo. Que sunt aduerbia a noibus scd̄e declinatōis deriuata que in e ꝛ in ter formant: patet ꝑ versus.

Humane dure large firmeqꝫ benigne
Ignaueqꝫ probe vel auare siue proterue.
Inde noue plene vel abunde siue seuere
Ample festine blande meste vel amice
Asperiter munde dic equiter ac inimice
Ac iracunde temere coniunge superbe
Preclare pure misere dic prosperiterqꝫ

¶ In i desinētia aduerbia sunt: ibi vbi heri. d̄r tñ here. Iuuenalis i ꝓso
Res hodie minor est here q̄ fuit: atqꝫ eadē cras deteret exiguis aliqd. Horatius in. ij. sermo. Nā mihi cōtinuā querēti dictus here illic. de medio potare die. Alia vero in i terminata sūt noia ꝓpria in gt̄o aduerbialiter posita: vt Eboraci Norwici Tyri Ephesi. Noia appellatiua: vt belli domi humi. In dt̄o etiā: vt ruri sorti vesperi: ꝛ q̄ ablt̄us vt supra memoraui. In o: vt quādo cū cōpositis siqñ neqñ aliqñ q̄ ātepenultimā habēt acutā ne due partes esse putent. Deriuatiua in o citro vltroqꝫ. anglice hyder ꝛ thederꝛ: or to or fro. intro presto ꝓfecto. Alia vero noia vel ꝓnoia sūt aduerbialiter posita: vt falso merito sedulo cito sero vero vtro vtroqꝫ quo aliquo eo illo. Que aduerbia in u terminant̄: pauca denoiatiua diu interdiu noctu. Astu eni nomē indeclinabile est vt cornu.

Hec aduerbia sunt noctuqꝫ diu simul inter
Iunge diu nomen tamen est quod dicitur astu.

¶ In c terminata inueniunt̄: sic donec qd̄ donicū Plautus dixit. Et ꝓnomia hic illic istic: huc illuc istuc: hinc illinc istinc: hac illac istac: adhuc abhinc ꝛ dehinc. Elegantiā hoꝝ nota in versibus sequētibus.

Hic huc presentem simul hinc signare locum dic
Illi qui loquitur istic istuc simul istinc
Illi cui loquimur variūqꝫ locum petit illic
Illinc atqꝫ illuc tibi significare ab vtroqꝫ

¶ In l paucа inueniunt̄: semel pol edepol. In am primitiua clam corā.

Deriuatiua seu cōposita neq̄q̄ nequaq̄: haud quaq̄ neutiq̄. Preterea q̄ qn̄ sil'itudinis cōparatōis seu electōis aduerbiū est: bifariā trifariā quadrifariā oīfariā multifariā obuiā pperā. In em itē tandē itidē ibidē indidē.i.statim ab inde ⁊ demū ppediē. In im denoīatiua sūt ⁊ verbalia siue participalia: vt partum viritim vicissim hostiatim statim raptim saltim cursim strictim furtim sensim sigillatim affatim.i.abūde correpta fa syllaba priuatim paulati preserti cōfestim tractum carptim ducti. In um primitiua pauca sūt: iterū sursum rursum rursus prorsum ⁊ prorsus quorsum. Deriuatiua siue cōposita sunt dextrorsū sinistrorsū: sed Plautus dextrouersum deorsū sursū seorsū antrorsū retrorsū vel retrouersuz vtroq̄uersum sil'r actutū.i.celeriter. Noīa etiā in eadē terminatiōe aduerbia sūt multū primū ppemodū mirūimmodū maiorēimmodū ⁊c. In n vt forsan forsitan. Et in r primitiua cur ⁊ pēr qn̄ pro valde accipit. In ter deriuatiua a noibus tertie declinatōis: vt humiliter fortiter viriliter feliciter prudēter sapiēter audacter p syncopam p audaciter a difficilis difficulter a facilis facile nō faciliter: vt in elegātus ptz. Ter quater obiter.i.interim vel iterū dū est in itinere. sil'r paulisper tantisper parūper aliquātisper memoriter aliter. In as ab alio alias. in es vt sodes hercules. Et numeralia aduerbia a q̄nq̄ ad mille q̄nquies ⁊c. In is nimis satis: qd̄ etiā loco noīs positiui ponit. Satis satius p melius. Virg. in bucolicis. Nonne fuit satius tristes amarilidis iras. Atq̄ supba pati fastidia secius.i.segnius. Interea tota nō secius acre iungit.

Est satius melius secius dic segnius esse

¶ In us correpta. penitus rursus ⁊ rursum ⁊ prorsus ⁊ prorsum: secus id est aliter.

Secus est aliter iuxta: sed c sine visu.

¶ Celitus stirpitus funditus radicitus morditus diuinitus humanitus eminus ⁊ cominus aduersus ⁊ aduersum nullus p nō. Terētius. at nullus q̄dez. ⁊ oīa noīa cōparatiui gradus in neutro genere nti singularis aduerbialiter poni possunt: vt clarius melius iustius.

Comparatiuus in us vt iustius altius atq̄
Cetera lege pari possunt aduerbia poni

¶ In ens: vt totiens quotiens multotiens aliquotiēs. In t sat p satis ⁊ dūtaxat ⁊ forsit p fortasse. Horatius in primo sermonū. Dissimili hoc illi est: q: non vt forsit honorē. Iure mihi inuideat quiuis. In x: vix mox pax qd̄ est grecū quando significat tantūmodo. In nc: nunc tunc hinc illinc istinc. In ps deinceps.

Pax pacis nomen grecum tantūmodo signat.
Interiectio tunc vel vox aduerbia pax est.

¶ Quot aduerbia synonyma sunt cum hoc aduerbio statim: patet per versus.

Concito confestim mox protinus ilico statim

De aduerbio.

Cursim festine festinanterqꝫ repente
Continuo propere velociter ac properanter
Actutum celere cito mature subitoqꝫ
Uere hec dena nouem sensu funguntur eodem

¶ Nota ꝙ ꝓtinus cōtinuo ꝛ statim: preter superiorē significationē q̄ est subito vel cito: significāt etiā nō ideo qn̄ iūgunt negationi: vt nō cōtinuo si furti aliquis accuset dānare illū iudex debet. i. no ideo: versus patent in elegātijs. Quibus casibus en ꝛ ecce iungunt? en noiatiuo ꝛ actō: sed ecce raro cū actō: sed fere semp cū noiatiuo.

Rectis an quartis potes en coniungere si vis.
Ecce tibi quartum raro vult: sed fere semper
Recto preponi deposcit: vt ecce sacerdos

¶ Pridie ꝛ postridie qd significāt? Postridie nō post tres dies: vt nonnulli existimāt significat: sed postero die vel die sequente. Pridie significat die precedente: ꝛ solet eis adiungi actūs casus hoꝝ noīm Calende None Idus: vt pridie Calendas/ Nonas/ aut Idus Januarias/ Februarias/ Marcias/ Apriles ꝛc.

Ut quidam dicunt casus aduerbia poscunt
Dic pridie nonas idus dic atqꝫ calendas.
His possessiuū nomen coniungito mensis
Ut pridie maias sunt prelia gesta calendas.

¶ Qualiter differūt afatim media correpta: ꝛ affatim media ꝓducta.

Si dicas afatim consignificabit abunde
Dicas affatim facunde significabit

¶ Qualiter differūt necesse ꝛ necessario. Necessario qdlibet sibi verbū adiūgere potest. Necesse vero tantū verbum substantiuū: vt necessario oēs morimur: necesse est mori.

Junge necessario cum verbo quolibet apte
Sed substantiuo verbo coniunge necesse

¶ Que aduerbia primitiuoꝝ suoꝝ significationem non sequuntur: patet per versus.

Funditus ꝛ passim sacius qꝫ fere quoqꝫ statim
Duntaxat sane seusim actutum quoqꝫ valde.
Significatio fit Anomola semper in istis.

¶ Simul quot significat? Idem est qd pariter ꝛ postq̄.

Pro pariter dic esse simul sic congregat illud

Pro postq̄ dic esse simul sic tempora signat.

¶ Paulominus vna dictio.i.fere.Vñ psalmista. Paulominus cõsummauerũt me in terra. Paulo minus due dictiones (a lytel lesse) Idẽ minuisti eũ paulominus ab angelis.

Paulo dico minus sic est tibi dictio bina.
Paulominus vna dictio pene notat

¶ Quatin⁹ i scriptũ p vt ponit:cũ e in medio acuta q: vel inquãtũ sigt

Quatinus vt petit i : sed quatenus e quia signat
Denotat inquantum mediam tunc tendit acutam

¶ Dũ quot significatões habet:tria.tantũmodo cũ donec.& qñq quasi syllabica adiectio est. Terẽtius. Vides dũ. Itẽ ehodũ:agedũ.

Dum tria significat tantũmodo cum quoq donec
Dũq sit adiecta multis quasi syllaba sepe.

¶ Minus aduerbiũ cõparatiui gradus cũ positiuo noĩe iunctũ facit significatũ cõtrariũ. Terẽtius. Hoc nemo fuit minus ineptus.i.prudẽtior Minus etiã p non ponitur qñ iungitur cũ sin:vt sin minus.i.si non.& cũ quo:vt quo minus.i.vt non.

Junge minus posito gradui contraria reddet
Si sin iungatur vel quo non significatur

¶ Eya age agite qualiter differunt.eya siue vni soli siue pluribus dicit: age vni soli:agite pluribus. Virg. eya age rumpe moras. Itẽ ergo agite iuuenes. Item surge age care pater.

Eya dic cuiuis age soli pluribus atq
Coniugas agites queras exempla marone.

¶ Vsq quo quot significat:patet ex versibus sequentibus.

Vndiq q̄q diu donec simul ac aliquando
Vsq quo tot signat penultima si breuietur

¶ Quo ad quot significatões habet:quousq quãdiu qñ & quantũ.

Quando due voces quo ad est quo sit tibi quantum.
Vnica q̄q diu quando quousq notat

Vsus partici-pij

Quare inuentũ est participiũ:vt oratio breuior sit ac dilucidior: omissis relatiuis:aduerbijs aut coniunctionibus que alioquin in ipsa oratione ponerentur.

Participans dedit ars oratio q breuior sit
Ac dilucidior ne copula siue relatum.
Aut aduerbia ponantur pars hec reperitur

De participio.

¶ Quomodo primo vitat copula? Dicimus enī legēs disce: p lege ꝛ disce. quō relatiuū: vt homo currēs mouet. i. homo q̄ currit mouet. Preterea alie cōiunctōes siue aduerbia. Verba quoqꝫ ꝛ alie partes oratiōis vt cognitis bene principijs reliqua sine labore discunt. i. postq̄ꝫ bene cognita sūt principia. Itē mortuo hoie eius tn̄ aīa viuit. i. q̄ꝫ mortuus sit homo. Itē viuēte rege pax erit in anglia. i. donec vixerit rex.

Copula vitatur sic disce legens bene dicis
Pro lege disceqꝫ sic nomen quandoqꝫ relatum.
Suplet participans homo currens iste mouetur.

¶ Necessitatis etiā causa inuentū est participiū cū multa p participiū dici possūt q̄ aliter nō liceret p verbū dici: vt seruāda sūt ciuitatis menia ne hostes veniētes vrbē inuadāt. Nō enī dici pōt. ne hostes veniāt ꝛ vrbē inuadāt. Nā veniāt hostes quāuis seruent menia.

Dicere multa potes: sed non nisi participante
Que minime per verba licet proferre velut si
Dicas seruanda sunt menia ne venientes
Hostes inuadant vrbem nonne veniant ac
Inuadant hostes vrbem bene dicere possis.
Nam venient hostes q̄uis tu menia serues

¶ Quot modis trāseūt pticipia i vim nois? q̄nqꝫ modis. mutatōe ꝯstructiōis: qn̄ ꝯstruit cū alio casu q̄ ei⁹ verbū: vt amās virtutē participiū est amās virtutis nomē. Saulus adhuc spirās minarū. Et q ꝯtinēs est iusticie apphēdet illā. Salusti⁹ alieni appetēs sui pfusus. Tēporis amissione qn̄ nullū tp̄s significat: vt amās q̄ amore capt⁹ est: vt miseri sūt oēs amātes. Itē doct⁹ ꝛ erudit⁹: vt docti ꝛ eruditi hoies solēt laudari. Cōparatiōe: vt amās amātior amātissim⁹. Cōpositiōe: vt innocēs indoctus qn̄ participiū cōponit cū prepositōe cū qua verbū nō cōponit. Mutatōe significati: vt amādus qn̄ significat nō eū q̄ amabit: sed eū q̄ est dignus amari: vt merito laudādus est Cicero. q̄ mutatio etiā in participio actiui futuri aliqn̄ fit. Seneca de naturalib⁹ questiōibus. Nullā aūt mētionē fecit cometarū non pretermissurus si q̄d explorati apud illos cōperisset. Pretermissurus dixit p eo qō est talis q̄ pretermitteret: nec tēpus significat sed qualitatē hoīs ꝛ animi voluntatem.

Dum mutat regimen fit participans tibi nomen:
Dum perdit tempus: dum comparat associamus.
Cum sit compositum cum quo non sit tibi verbum
Indoctus legitur non indoceo repetitur
Est etiam nomen cum mutat significatum.

¶ Nota q̄ participio in dus non vtimur in abltō absolute: sed tantū cū verbo copulatiuo vnde plerūq̄ nomē esse videtur.

In dus participans semper passiue tenetur
Sed nunq̄ sextus absolutus sibi detur.
At substantiuum verbum persepe sequetur

¶ Nunqd ab impsonalibus verbis fiūt participia? Minime nisi ptesus a tedet quo vtit Suetonius. Pertesus ignauiā suam.

Impersonale verbum nullum dabit ex se
Participans nisi pertesus quod dat tibi tedet.

¶ Que sūt pticipia q̄ in voce passiua actiuā hñt significatōe᷑? Circūspectus q̄ circūspicit quē solem⁹ appellare ꝯspicuū. Cōsiderat⁹ q̄ agēda ꝯsiderat queadmodū incōsiderat⁹ q̄ nō videt qd agat: disert⁹ q̄ bene disserit: cautus q̄ cauet hoc est sibi scit cauere: tutus q̄ tuet vt tutus portus q̄ tuet alios: ignot⁹ aliqñ q̄ ignorat. Quītilian⁹. si qs tñ errat ignot⁹. argutus q̄ arguit hoc est inuestigat: falsus q̄ fallit. Terēti⁹. Cēsen me aliquā causā fictā falsā ineptā saltē potuisse ꝓloq. aliqñ etiā passiue: vt idē falsus es. i. decept⁹. cōtent⁹ q̄ ꝯtinet qḋ aio satisfacit nō q̄ ꝯtinet: tacitus q̄ tacet hoc est taciturn⁹. Virg. tñ passiue posuit. qs te magne Cato tacitū aut te Cosse relinquat. ꝓfusus q̄ ꝓfūdit: scitus q̄ sciēs est: discret⁹ q̄ qualitates ꝑsonaꝝ ⁊ rerū momēta discernit: cōplacit⁹ qḋ ab actiua voce venit sicut flux⁹ ⁊ lucterat⁹ ⁊ iurat⁹ a iuro: iuratos eni dicim⁹ q̄ iurarūt: ⁊ excretos hedos apḋ Virg. ab excerno: vt exole.⁹ ab exolere: adultus ab adolesco: defect⁹ q̄ deficit. Marcialis. dulcia defecta modulat carmia lingua: Cātator cygn⁹ funeris ipē sui. Quītilian⁹. Defecta labore senect⁹.

Actiuum sensum passiua voce tenent hec.
Consideratus circumspectus iunge disertus
Cautus ⁊ argutus ignotus sic quoq̄ tutus.
Contentus falsus tacitus ꝓfusus habetur
Scitus discretus iuratus complacitusq̄
Excretos exoletos defectus adultus

¶ Que sunt participia que in voce actiua passiuā habent significationē? Euidens negociū dr qḋ videt aperte: nō qḋ videt. Indulgētior facies que pulchra nō que aliis indulgeat: sed cui alij indulgeāt. Preterea magnificentissimos ludos dicimus: quasi magnifice factos ⁊ honorificētissimos: quasi honorifice factos.

Voce sub actiua sunt hec patiētia sensu
Indulgentior at euidens est magnificensq̄
Iungis honorificens ⁊ que formantur ab illis.

De participio.

¶ Presentis tpis participiũ aliqñ preteritũ significat tps. vñ Cicero in bruto. Cũ e sicilia discedẽs Rhodũ venissem. Non eni discedens venerat: sed diu postq̃ discesserat. qđ ideo accidit: q: latini carent participio preteriti actiui. vnde non recte dicitur. Cum e sicilia ꝓficiscens rhodum venissem: sed e sicilia profectus.

Ac presens pro preterito poteris reperire.
Offendi adueniens dicit Terentius ipse.
Et caligantes abrupto sole Micenas.

¶ Cuius generis sunt participia pñtis tpis qñ substantiuant⁊ neutri: vt accidens/cõtingens/antecedẽs/cõsequẽs/dicẽs/cõueniens/presens/cõtinẽs: apud oratores ꝓ firmamẽto orationis.

Participans presens generis bene dicito neutri
Substantiuatum coniungens sit tibi testis.

¶ Que participia substãtiuant⁊ sunt masculini gñis⁊ oriẽs/occidẽs/ ꝓ fluens ꝓ flumine: cõfluens quo duo flumina cõcurrũt locus est.

Mascula sunt oriens quod ⁊ occido profluo forant.
Confluo quodq; creat primum genus ista tenebunt

¶ Que participia substãtiuant⁊ sunt feminini generis⁊ cõtinẽs ꝓ terra aque ꝓxia: sed nõ vt insula aqua cincta animãs: vt Cicero. Ad quas se applicet sui generis animãtes. Nõnunq̃ tñ hoc nomẽ in neutro genere reperit⁊: sed magis in plurali. Cõsonans lr̃a ꝓ vocali.

Feminei generis tibi participãtia sunt hec
Presens quod format hoc verbum contineo si
Terram significet animans ⁊ consono quod dat
Participans presens tibi littera consona cum sit

¶ Qualiter sciẽdũ est noĩa sint an ꝑticipia q̃ formatiõnẽ in dus finitorũ sequunt⁊ Si a ỽbis neutris deponẽtib⁹ renascant⁊ noĩa nõ ꝑticipia sũt.

In dus finita sunt participia dicta
Ni sint a neutris vel deponente creata
Tunc prisco teste sunt nomina rite vocata

¶ Nota q̃ participiũ in circũlocutõe modi finiti ac ꝑsonalis verbi positũ variat⁊ variato supposito: vt puer doctus est: pueri docti sũt: sed participiũ in circũlocutõe modi infinitiui aut verbi impsonalis positũ manet inuariabile: vt oportet nos doctũ fuisse. Qñ vtendũ est participiũ futuri in rus vel dus⁊ qñ in vulgari sensus modi infinitiui sequitur verbũ substantiuũ. ⁊ maxime qñ aliqua necessitas in illo vulgari implicat⁊: vt preceptor correcturus est discipulos male intẽtos discipline pueri sũt castigãdi. Laudãda est virtus. Vitiũ vitandũ ab oĩbus est.

Participans in rus post sum tu pone vel in dus

¶ Qualiter supplendũ est defectũ participiũ? Per qui relatiuũ ⁊ idem tẽpus verbi cuius participiũ deficit: vt sum qui timebo ꝓ timiturus qđ non reperitur: sum qui studebo.

Si tibi participans desit qui pone relatum
Tempus idemq; sin quod deposcit fore verbi

¶ Cuius generis sunt participia ad masculos solũ ptinẽtia: vt generãs futuens. Et que ad mulieres solũ ptinent: vt nubens nuptus pariturus pariens lactans ⁊c. Sunt oĩs generis et figuratiue siue vituperationis causa adiiciuntur substantiuis oĩs generis.

Sunt omnis generis tibi participantia cuncta
Soli siue mari seu conuenient mulieri
Da futuens generans sexus propriata virilis
Sed lactans nubens nuptus pariens pariturus.
Dicuntur proprie muliebre genus retinere

¶ Sũt quedã que cũ formã habeãt participioꝝ tñ carẽtia tẽpora noĩa esse ostendunt: vt galeatus scutatus ⁊ cetera cõtenta in versibus.

Participi similes sunt he voces galeatus
Scutatus iungas piliatus cum tunicatus
Baccatus calligatus cum manucleatus
Estq; paludatus penulatus siue togatus
Pretextatus cum trabeatus iunge comatus
Addas cristatus bracheatus cum soleatus
Hastatus stellatus item lunatus habetur
Littera dans atus: et quedam terminat itus.
Turritus cum territus pellitus et vtus
Astutus simul hirsutus cornutus habebunt

¶ Que sunt participia quoꝝ verba in vsu nõ sunt: patet ꝑ versus.

Ista triumphatus erratus seu vigilatus
Dicq; laboratus decursus sit sociatus
Et quod ãnelatus regnatus sunt sine verbis

¶ A gerũdiis qualiter differũt participia? Gerũdia significãt rei administrationẽ sine tpe. Participia vero tps significãt sine rei administratione. Qñ vtendũ est gerũdiuo in di? Post nomẽ substantiuũ loco infinitiui: vt tẽpus studẽdi: causa sciendi: gratia ludẽdi. Et ideo latine nõ dĩ.

Non est mihi respondi sed respōdere. Ut sit suppositū respondere opus vero appositū. Itē habeo mandatū a dño cōueniendi te. latinū est. Nō latinū sit. Mandatū est mihi a dño cōueniēdi te: sed cōuenire, q2 mandatū hic verbū est: illic vero nomen.

Post substantiuum nomen di conuenienter
Pone gerundiuum sequitur nam cetera raro

Cum sensus modi infinitiui sequit nomē adiectiuū nō gerūdio sed ipso infinitiuo vtendū est siue actiuū siue passiuū fuerit: vt dignus es habere opes: vel dignus es honorari. Participia tñ 7 hec noīa: doctus peritus promptus timidus cupidus auidus: 7 gerūdiuū in di: 7 infinitiuū sibi vēdicāt adiūgi: vt timēs nauigare 7 nauigādi: cupidus videre 7 videndi.

Infinitiuum post se vult mobile nomen.
Imperium cesar solus tu dignus habere
Adiectiua tamen doctus promptusq3 peritus.
Et timidus cupidus auidus sic participesq3
Aut infinitum post se poscunt de grundum
Sum cupidus legere discas cupidus de legendi.

In do gerūdio loco participiū psntis tpis 7 noīm verbaliū eiusdē significatōis vtimur: vt studendo doctus euadā: vel cū his prepositōibus A ab e ex in cū de: vt a studēdo: ab legēdo: e dormiendo: ex meditādo: in pugnando: cū vlciscendo: de edendo.

In do participis presentis pono locoq3.
Nominis eiusdem verbalis significati
Vel cum prepositis his iunge gerundia septem
Ex e de simul ab in cum coniungitur a q3

Gerūdio in dū cū his prepositōib9 vtimur: vt ob ppter inter sine prepositōe etiā iūgit huic verbo est: vt seruiēdū est deo: placēdū est regi. et quādā tūc dicit necessitatē. Cū prepositōe ad ponit gerundiū in dū loco infinitiui causā vel rationē superius alicuius dicti significātis. ponit etiā 7 loco prioris supini: vt vado auditū vel ad audiendū doctrinā.

His cum prepositis dum ponas propter 7 inter
Ob simul ad quando causam notat aut rationem
Et sine preposito poteris dum iungere verbo
Cum substantiuo maiores est imitandum.

Nota q3 gerūdia in adiectiua noīa elegāter cōmutam9 similia pticipiis in dus: 7 eis substātiua adiūgim9 presertī in gtō actō 7 abltō casu: vt audiēdi Virgilij cā: ad audiēdā doctrinā pgo: in legēdis auctorib9 laboro.

Proq3 gerundiuis tu participalia pone
Cum substantiuis quarto sexto genito ve
In libris cupio multum sudare legendis

¶ Supinū in um loco infinitiui post verbū significās motū ponit: vt eo venatū. In u vero supinū terminatū nunq̄ iungit cū verbo significante reditū: vt venatu redeo. Sed cum noīe tm̄ adiectiuo: vt iocundū auditu delectabile gustu: facile dictu: difficile factu. Post motū significās verbū non ponat supinū de u: sed nomē in abltō cū prepositione qd idē significat: vt nō rediit hac nocte a cena Eschinus dicit. Terētius nō cenatu: sic venio a lectione: nō lectu dicendum.

Post motus verbum quod in um sit pone supinum.
Quod fit in u nunq̄ iungas verbo redeunte
Nāq3 petit nomen adiectiuū sibi iungi.
Res facilis factu fuit hoc miserabile visu
Post verbum reditum signās tu ponere nomen
In sexto debes quod sensum seruat eundem
A cena venio non cenatu bene dico.

Coniūctio pars orōnis indeclinabilis est annectēs ordināsq3 sententiā. Et quot modis ponit copulatiue: vt hō ꝛ aial. Ornatus causa preponit: vt ꝛ prudēs ꝛ fortis fuit cesar. Disiūctiue: vt legere ꝛ nō intelligere est negligere. Successiue: vt Jesus sedebat sup pullū ꝛ asinā .i. aliqñ sup pullū ꝛ aliqñ sup asinā. Expositiue p̱ .i. Ouidi⁹. Hāc deus ꝛ litē melior natura diremit .i. melior natura. Itē multifariā multisq3 modis. q3 p̱ .i. ponit: ꝛ est figura Efflexegesis qñ dictio vel oratio sequens exponit precedentē. vñ Ebrardus. est efflexegesis exponēs dicta priora.

Unit distinguit: et cum preponitur ornat
Et successiue ponetur et expositiue

¶ Quot modis discopulat et: quattuor. qñ ponit post pnomē possessiuū vt hic liber est meus ꝛ fratris. Qñ sequit dictionē varios casus exigentem: vt dignus es laudis ꝛ premio. Qñ dictiones copulā claudētes eandem construendi rationē nō habent: vt Cicero erat eloquēs ꝛ magni ingenij. Item qñ mediat inter duo noīa locoꝝ diuersi numeri aut declinationis: vt Cicero floruit rome ꝛ athenis.

Post possessiuū pronomen post quoq3 verbum
Quod varios poscit casus: sic dictio quando.
Precedens ipsiuq3 sequens variant rationem
Ac intermediat duo nomina quando locorum

Jhū mercy lady helpe Thomas [illegible]

De coniunctione.

Quo vario casu disponi regula poscit
Tunc sibi dissimiles et vult coniungere casus

¶ Qualiter differūt et ꝛ qꝫ: penes ordinē. Nam ꝛ interponit: qꝫ postponit cū sit vox encletica: ꝛ facit syllabā precedentē acui ꝛ seipm grauari.
¶ Quot sunt cōiunctiōes encletice? tres. qꝫ ꝓ ꝛ/ne ꝓ an/ve ꝓ vel: que semꝑ grauantur syllaba precedente eleuata: nec separantur nec scribūtur ꝛ ꝓferuntur immediate cū dictionibus precedētibus tanꝙ syllabice adiectiones: vt tuqꝫ tune tuve.

Interponitur et: sed sit tibi post positūqꝫ
Dic ne pro an ve pro vel qꝫ pro ꝛ forte postpositiuas
Voces encleticas cōiunctas voce priori.

¶ Ac non solū ꝓ ꝛ sed etiā ꝓ ꝙ accipit. Virg. in. iii. Haud secus ac iussi faciunt. Terētius in phor. Nunꝙ equo inquit ac modo paupertas onus visa est mihi ꝛ miserū ꝛ graue. Similiter atqꝫ ꝓ ꝙ ponit. Idē in eodem. Ne simili vtamur fortuna atqꝫ vsi sumus.

Pro ꝙ quandoqꝫ bene ponas ac simul atqꝫ
Haud secus ac iussi faciunt hic denotat ac ꝙ

¶ Qualiter sylepsis ꝑ coniūctionē copulatiuā? qñ verbū adiectiuū vel relatiuū cōformat oībus dictōibus copulatis in numero saltē: vt ego et tu legimus. Fit quoqꝫ ꝛ hic euocatio. Quō fit zeugma? qñ verbū adiectiuū aut relatiuū precedēti cōformat: vt ego ꝛ tu legis: aut vice versa.

Copula dat zeugma dabit ꝛ quandoqꝫ sylepsim
Tu quid ego ꝛ populus mecum desideret: audi
Flaccus ait subeunt morbus tristisqꝫ senectus.

¶ Nota qñ cōiūctio copulatiua precedit ꝛ mediat copulata: singularis erit numeri qđ sequit: vt ꝛ frater ꝛ soror mea quā amaui mortua est.

Copula precedens mediansqꝫ sequentia prima.
In numero ponit: et tu fraterqꝫ moratur.

¶ Ve ꝓ quot partibꝰ ponitur? cōiunctio disiūctiua est postpositiua encletice: vt tu fraterve tuus veniet. Greca prepositio est in compositione solum veniens: vt vecors. i. sine corde. Interiectio dolētis est: ꝛ tunc ꝓducitur: vt Ve tibi bethsaida.

Dico ve vel coniunctio sit signat siue grecum
Prepositum cum sit interiectiuaqꝫ vox est.

¶ Vel quot significat? etiā Terentius. Vel rex mihi semꝑ agebat magnas gratias. significat saltē: vt ibi. Si non suis vatibus credat vel gentilibus. significat siue.

Vel dicas etiam vel saltem vel quoqꝫ siue

¶ Nota q vel ꝛ cetere cōiunctiōes disiūctiue cōceptionē nō faciūt. hec tamē prepositio cū cōcipit: vt apud Ouidiū. Littora cum plausu clamor superasq; deoꝝ Impleuere domos.

Per cum: sed nunq per vel conceptio fiet

¶ Ne quot modis ponit: p certe. Terētius. ne iste haud mecū sentit. p nō qn iungit impatiuo modo: vt Ne pete firmatas pacis dissoluere leges. Ponit p vt nō vel q nō: vt oro ne facias. Ponit qnq; p q qn cōstruit cū verbo dehortatiuo: vt phibeo ne ingrediaris. Qnq; interrogatiue ponit p an: ꝛ tūc semp postponit encletice: vt tu ne ille Eneas quem Dardanio Anchise Alma venus Phrygū genuit Symeontis ad vndā ꝛ est impatiuus huius verbi neo nes.

Ne q non: certe non imperat atq; rogat ne.
Corripe quando rogat: sed ne per cetera produc

¶ Ne dictio in in vocali finiēti aut s lra termināti solet adiūgi ꝛ tūc nū qd significat ꝛ e vel s apocopat: vt mihin p mihi ne: dixin p dixi ne: viden. i. vides ne: cēsen. i. cēses ne. Idq; apud Terētiū in vsu frequēti est.

Dictio vocali finita vel s sibi subdit
Sepe ne pro nunquid e vel s: sed demere debes

¶ Ne dubitatiue siue iterrogatiue ponit cū nec pcedēte. sic faciā necne ignoro p an nō. sed an supuacue tūc addit. sic ignoro an faciā necne.

Cum nec precedit interrogat aut dubitat ne
An tunc non ponas veniat rex postulo necne
Non dicas an rex veniat te postulo necne

¶ Nedū p nō solū ponit: sed nedū posteriori parte ponit: nō solū in priori: vt nō solū vulnerauit parentē sed etiā interfecit. dicendū est q nedū patrem interfecit nedum vulnerauit.

Nedum non solum signat: sed posteriorem.
Vult partem nedum non solum vult sibi primam

¶ An interrogatiue frequenter ponit: qnq; tn dubitatiue: vt dubito an viuat an mortuus sit.

An querit sepe vult ꝛ simul an dubitare.

¶ Nec ꝛ neq; cū duobus suppositis singularibus geminate verbū exigunt plurale. Terētius in adelphis. hec si neq; ego neq; tu fecimus nō sinit egestas facere nos.

Nec neq; plurale verbum poscunt geminate

¶ Que sūt cōiunctiōes expletiue siue cōpletiue? Que nulla significationis necessitate sed metri ornatus ve gra sepe ponunt: aut ad sententias distinguēdas elegātiā ve explicandā. Vero sūt quidē equidē quoq; enī scʒ videlʒ. Virg. in. i. Multa quoq; ꝛ bello passus dū cōderet vrbē. Quo

q; ibi versus causa ponitur p similiter vel certe.
Vox coniunctiua non causa significati
Ponitur interdum tamen ornatus ratione.
Vel metri causa complet coniunctio versum
¶ Que sũt aduersatiue cõiunctões: q̃ aduersũ cõuenienti significãt: sed at ast vel saltẽ tñ q̃q̃ quãuis licet verũ modo etsi tãetsi etiãsi alioquin.
Aduersatiua coniunctio conuenienti
Aduersum signat volui prohibet pudor at me.
¶ Saltẽ q̃nq; diminuit. Virg. in. iiij. Saltẽ si qua mihi de te suscepta fuisset ante fugã soboles. at p saltẽ/vel p saltẽ/ et aut p saltẽ inuenit. Ne quoq; in eadẽ significatõe inuenitur. Salustius. Ne illi corruptis moribus victorie obtemperent. Silr nec et neq;: vt nec vna hora auarus negligit lucrũ: neq; pius iusticiam.
Saltem diminuit aut at vel ne neq; necq;
¶ Quã quot significatões habet: patet p versus.
Eligit et confert q̃ copulat abnegat auget
Infinitat et assimilat rogat atq; refertur
¶ Quã qñ valde significat positiuo nũq̃ iungitur nec etiã cõparatiue: nisi forte tñ p vel sane vel admodũ vel valde vel nimis. Quã p quãtum positiuo iungit. Terẽtius. Flens q̃ familiariter. i. quantũ.
Quam valde signans nunq̃ iungas positiuo.
Sed q̃ pro quantum positiuo iungitur apte
Cum signat valde gradui sũmo bene iunge
¶ Porro significat q̃dẽ: significat etiã postea et pcul: et tũc aduerbiascit
Porro quidem signat et tunc coniunctio prestat
Aduerbium porro procul aut post hac tibi signat
¶ Si quot significat: patet p versus.
Si dubitat causãq; notat simul approbat optat
Abnegat et quãuis significare solet
Dii siqua est celo pietas hic si quia signat
¶ Qñ p quia cõiunctio est. Virg. Nec tibi fabor eui qñ hec te cura remordet. Qñ etiã aduerbiũ interrogatiuũ tpis. et qñ. i. aliqñ.
Quando notat tempus quando coniunctio non est.
Pro quia dic quando coniunctio dicitur esse
¶ Quin quot significatões habet: patet p versus.
Quin potius cur non quin vt quin signat et vt non

Insuper ꝛ recte dicas quin significare

¶ Si ꝛ sin idē significāt: ſm ordinē tñ variant. Nā si ꝓcedit sin sequenti clausule adiūgit. Terēti⁹. si illū reliquo ei⁹ vite timeo sin opitulor. Huius minas vñ errāt ꝗ sin ꝓ si nō ponūt. Quere versus i elegātiis de sin ꝛ si in lra s. Seu s scriptū vel sigt: ceu c scriptū sicut aduerbiū silitudis est.

Ceu sicut vult c: seu vel vult s retinere

¶ Neu ꝛ neue significāt vt nō. Virg. Neu populū antiquus sub religiōe teneret. Ouidius. Neue operis famā posset delere vetustas.

Hec duo neu neue dic vt non significare.

¶ Ceterū ꝛ verū noīa cōiunctionaliter posita sunt ꝓ sed: vtrū nomē ꝓ cōiunctione interrogatiua etiam ponitur.

Pro coniūctiuis tria nomina neutra locabis
Utrum cum verum pro: sed sic cetera dans rum
Nomen dic vtrum necnon interrogat vtrum.

¶ Ita aduerbiū affirmandi est ꝛ aduerbium similitudinis ꝛ coniunctio rationalis.

Affirmat simslat ita tunc aduerbia ponas
Et rationalis ita sit coniunctio sepe.

¶ Vero ꝛ scilicet yroneis solent apud actores sepe coniungi: vt Terentius. Id populus curat scilicet Virgilius. Egregiā vero laudē ꝛ spolia ampla refertis. Tuq3 puerq3 tuus.

Ponitur ironice vero cum scilicet apte

Quid est ꝓpriū prepositiōis? preponi suo casuali. Postponunt tamē qñq3 ꝑ anastrophen apud poetas. Sed apud ꝓsam scribētes nisi cū his qnq3 ꝓnoibus. Me te se nobis vobis. Et huic nomini quis vel qui in ablatiuis: vt quicū quecū.

Precedet proprie casum vox prepositiua
Si postponatur per anastrophen esse probatur
Transtra per ꝛ remos maro fert maria omnia circum
Si quicum viuat scripsit Terentius ipse.

¶ Quā vim habet prepositio in cōpositōe? aut cōplet vt preclarus: aut mutat vt pius impius: aut minuit significatū vt tristis subtristis.

Clarus preclarus auget vox prepositiua.
Doctus ꝛ indoctus mutat minuitq3 frequenter
Tristis subtristis ridet subridet apollo.

¶ Si due prepositōes casualē precedāt: posterior casum disponet: vt de vltra mare veni. De post fetātes accepit eū.

De prepositione.

Uni quando due ponuntur prepositiue
Posterior casum semper regit arte sequentem
De post fetantes de sub pede de prope fontes

¶ Que sunt noia posita prepositionaliter: patet p versus.

Uersus vel versum dic aduersusqꝫ secundum.
Nomina dic esse quarto quandoqꝫ preesse

¶ Que prepositões non cõponuntur: patet p versus.

Cum tenus absqꝫ sine citra circa simul erga
Sicut apud iuxta nūqꝫ stant compositiua

¶ Que prepositões nūqꝫ apponūtur sed semp cõponuntur.

Indiuisiue sunt voces prepositiue
Am di dis re se co semper prepositiue
Con simul am circum se separat atqꝫ notabit.
Di dis diuersa re plurima sensa probabit.
Nunc retro nunc iterum nunc auget nūcqꝫ negabit

¶ Quot prepositões semp postponunt: tres. versus vsqꝫ & tenus.

Semper postposite tres voces prepositiue
Dicuntur que sunt versus & vsqꝫ tenus

¶ Notādū q tenus cū abltõ ponit: vt sūmoten⁹ attigit ore: & cū gtõ pli q est rerū geminarū: vt Uirg. Et crurūtenus a mēto palearia pēdēt. vel noim carētiū singulari numero: vt athenarūtenus armorūtenus. q̄dā tñ dicūt illū gtm̄ poni loco abltī more grecoꝝ q carent abltõ.

Singulari numero tenus est vox addita sexto.
Plurali genito rerum si sit geminarum.
Aut si singlari careat numero velut arma
Uirgilius dixit sūmotenus attigit ore
Et crurumtenus a mento palearia pendent

¶ Tenus quid significat: vsqꝫ ad: vt collotenus. i. vsqꝫ ad collum: auriū tenus. i. vsqꝫ ad aures.

Usqꝫ tenus signat simul ad collotenus vsqꝫ
Ad collum debes exponere talia sicqꝫ

¶ Qualit differūt mere p̄põnes & aduerbia casualia: mere p̄põnes sūt ille q̄ casib⁹ seruiūt: & sine illis l apposītões. i. extra cõpositionē ꝯgrue poni nõ pñt: vt ad de. Aduerbia casualia sūt q̄ etiā casib⁹ mere p̄põnū seruiūt: & sine casib⁹ posite aduerbia scūt: vt pone subit cõiūx: corā data co-

pia fandi. Que sūt mere prepositōes actō casui seruiētes? patet p vsus
Ad per apud propter penes ob trans preter & erga.
Prepositiua mere dic hec quartum retinere.
¶ Ante corā pre & palā qualiter differūt? patet p versus.
Ante locum tempus personam vultqz notare
Coram personam sibi tantum vult fore pronam
Omnibus adde palam pre designat tibi causam
Aut notat excedi sic recte postulat edi
¶ Cis & citra qualiter differunt? patet p versus.
Cis proprium nomen montis fluuiiqz requirit.
Citra cōmune: cis rhenum: flumina citra
¶ Quid interest inter circū circa & circiter? patet p versus.
Circum persone circaqz loco societur
Circiter ad tempus proprie spectare notetur
¶ Circū qn̄ cōponit cū dictōe incipiēte a vocali m abijcit: vt circueo circuamictus circuiui circuornatus. Si vero cū dictione a cōsonāte incipiente cōponat m manet integrū: nisi c d q t: tūc m mutat in n.
Circum vocali iunctum vult m remouere
Sicut circueo monstrat vel circuamictus
Cum non vocali iungatur imo sonanti
Nil remouet nisi c d q t siue sequatur
M mutatur in n velut in circundo probatur.
¶ Aduersus contra & erga sic distingunt. Erga in bonū sumit: vt pius fuit Eneas erga parentes. Aduersus cōtra in malū: vt aduersus dn̄m & aduersus xp̄m eius. contra hostes.
Erga si dicas bona vel tibi tempora signat.
Aduersus contra dicqz notare mala
¶ Nota q extra p preter ponit. Terēti9 in Phor. Neqz cognatus extra vnā ancillulā quisq̄ aderat. i. preter: alie significatōes note sunt.
Extra pro preter vel pro sine pone frequenter
Et quandoqz locum tibi denotat exteriorem
¶ Ob in appositōe sigt pp̄ter. Virg. Cuius ob auspiciū īfaustū moresqz sinistros. In cōpositōe vero cōtra vel circū sigt: vt occurro obambulo.
Ob propter contra vel circum significabit
Dicas ob mores occurrit obambulo testes

De prepositione.

¶ Secundum multa significat. primo habet notissimum illum sensum: vt secundum platonem loquor: secundum pythagoram disputo. Aliquando significat iuxta. Virg. Dulcibus illa quidem illecebris et plena secundum flumina. Accepit vulnus secundum aurem. i. iuxta aurem. Sumitur etiam quandoque pro eo quod est pro: vt secundum te litem do: secundum me iudica. i. pro me pro te. Secundum pro in ponitur. Cicero secundum quietem visus est repente adesse. i. in quiete.

Post in pro iuxta dicas signare secundum

¶ Trans in compositione manet integrum quandoque dictionibus exceptis: scilicet trano as. traiicio is. trado. traduco. et hec trabea e. vestis regalis de trans et beo as

Trans in compositis nil deprimit integritatis.
Trano traiicio trado traduco remotis
Est vestis trabea regalis trans beo dicta

¶ Preter compositum iuxta significat: vt preterfluit: preter pro sine et quandoque contra significat. Terentius. vt preter ciuium morem atque legem: et sui voluntatem patris tamen hanc habere studeat cum summo probro.

Significat iuxta preter notat et sine contra

¶ Secus pro aliter aduerbium est. Virg. Haud secus ac iussi faciunt. Secus pro iuxta prepositio. Cecus a. um. c in principio nomen est.

S secus est aliter aduerbum tuncque locatur
Pro iuxta positum casum poscit sibi quartum
Dic cecus nomen visu signare carentem.

¶ Pro quot significat ante: vt sedens pro tribunali. i. ante tribunal vel in tribunali: propter vt pro precibus. pro iuxta vel secundum: vt pro viribus.

Ante vel in propter iuxta pro dic ve secundum

¶ Pre quandoque ad significat: vt contempsi illum pre me. i. ad comparationem mei. Ouidius. Ausus apollineos pre me contemnere cantus. Pre significat ab vt miser est pre mulieris amore. Quandoque valde significat sed in compositione: vt precelsus. quandoque ante significat. Terentius. I pre sequar.

Ad pre significat ab valde pre notat aute

¶ Clam ablatiuo et antiquitus accusatiuo indifferenter iungitur. Terentius. Clam me profectus est. Clam quoque aduerbium est.

Clam si prepositum sit casum vult sibi sextum.
Constat et antiqu os clam casu iungere quarto.

¶ In sub super et subter ad locum significantia accusatiuo iungunt. Cum in loco significant ablatiuo: vt in siluam/sub frondes/super herbam eo. in silua sub frondibus: super herba iaceo: subter aquam nato: subter densa testudine repo.

Ad loca cum quarto super in sub subter eundo
Iungas inque loco cum signant iungito sexto

¶ In ⁊ sub acc͛o iſiguntᷓ cũ tp̄s exprimũt: ⁊ tũc sub significat ante vel p̄. Virg. Sub lucē exportãt calathys. i. ãte. Indies sub senectutē morimur id est ante senectutē. Per vt Virg. Sub noctē cura recursat. i. p̄. In quo qꝫ cũ cõtra erga vel ad significat actõ iungitᷓ. Erga vt seruãda sunt bona in senis. Cõtra vt rex vadit in hostes. Ad vt cõtulit se in castra.

Sub dabis in quarto si tempus significatur.
Et pro per ponas tunc sub vel ponitur ante.
In quoqꝫ designans contra simul ad simul erga.
Quarto iungatur sicuti ratione probatur.

Interiectio q̄d est? pars orationis partibus interiectiua animi affectus significãs. Affectus q̄d significat? idē q̄ passio. Quare ponũt greci interiectionē inter aduerbia? q̄m interiectio vel verbo iungitᷓ: vel verbũ ei subauditᷓ. Quos animi affectus significat interiectio? leticiã/dolorē admirationē ⁊c̄. Que interiectiones leticiã significãt. Euax/Euge/Aha/hehe.

Euax letatur simul euge ridet ahahe

¶ Que interiectões dolorē animi significãt. O ah hei heu heheu proh ve Euge euge. O quot significat? patet p̄ versus.

O dolet atqꝫ vocat stupet indignatur ⁊ optat
Littera dicetur tunc o vocalis habetur

¶ A quot significat? patet p̄ versus.

A trina parte comprendi dicitur arte
Interiectiua vox est ⁊ prepositiua
Uocalis nomen sic triplex attrahit omen

¶ Proh interiectio dolor est aut idignationē significat. Terētius. proh deũ atqꝫ hoĩm fidē. Virg. proh iupiter ibit. Hic ait ⁊ nr̄is illuserit aduena regnis. Et notandũ q̄ proh interiectio nõ scribitᷓ cum t.

Interiectiue proh stat vel prepositiue
O spirare potes: sed t ne scribito fine

¶ Ve q̄d significat dictũ est supra de cõiunctõe: q̄n p̄ducitur ⁊ q̄n corripit. Ve p̄ vel corripitᷓ: alias p̄ducitur.

Interiectiue stans ve vel prepositiue
Tunc producatur coniunctio corripiatur

¶ Que sunt interiectiones admirationē significantes? O ⁊ pape: vt O virũ ineffabilē. O admirabile cõmertiũ. Terētius. O scelestũ parmeno nē qui hunc supposuit nobis. Idē pape hec superat ipsam Thaydē in quibus intelligitur hoc verbum miror.

O quandoqꝫ stupet tunc ⁊ casum sibi quartum

De interiectione.

Jungit nam miror poscit subdi sibi verbum

¶ Que interiectiones timore aut motū significant: atat. Terēti⁹. Atat data sunt hercle mihi verba.

Interiectiua timet ata vox geminata
Ut dixit Chremes atat mihi sunt data verba.

¶ Quot partes interiectiue ponuntur: nomen ꝑ ser vt infandum. Virg. Nauibus infandū amissis vnius ob iram. Malum quoq; apud Terentiū in Eunucho interiectiue ponitur ſm Donatum. Qui malū aliꝫ Solus sanio seruat domi.

Interiectiue poni dic nomina quedam
Infandum sic pone malum testante poeta.

¶ Pronomen quoq; nomini iunctū interiectiue ponit. vt me miserum me miserā. heu nos infelicissimos.

Interiectiue pronomen nomine iunctum
Ponas me miserum miseram me sic puto dictum

¶ Notādū ꝙ interiectōes dolētis sepe dtō casui iūgunt. Virg. Ei mihi qualis erat quātū mutat⁹ ab illo. A quoq; apud eūdē. A tibi ne teneras glacies secet aspera plātas. Ve tibi bethsaida. Heu qñq; dtm̄ vt heu mihi: sepius actm̄ poscit. Virg. Heu stirpē inuisā ⁊ fatis contraria nr̄is fata phrygū. Terētius. Heu me miserū q̇ animū tuū ex alo spectaui meo.

Ei terno iungis: heu quarto ponere possis
Sed raro terno coniungas veq; datiuo

¶ Hui est deridentis interiectio. Terētius. Hui tam cito.

¶ De noibus variis siue heteroclytis.

Quid est nomen variū siue heterocly tū: qḋ casu declinatione genere numerove varium est.

Dat nomen varium casus numerus genus atq;
Declinatio ceu tibi scripta sequentia monstrant

¶ Que noīa sunt heterocly ta siue varia in casu: patet ꝑ versus.

Dat Jesus um quarto reliquis u semper habeto
Urbis nomen in is indeclinabile constat.
Sic queuis sumpta vox materialiter extat.
Turonis exemplum singularem dat tibi rectum
Presto non alium substantiuo quoq; verbo
Semper iungatur Perottus testificatur

¶ Notandū ꝙ hec noīa fas nephas hir pus ador melos hn̄t tm̄ tres casus singulares nīm actm̄ ⁊ vtm̄. Chaos abltm̄ in o facit. plus nīm ⁊ gtm̄

singulares generisq; neutri est: pluraliter oēs casus oīacq; genera.
Fas coniunge nefas chaos hic pus adorq; melos iis
Tres casus tantum p̄mū quartum dato quintum.
Sextum finit in o chaos hoc plus pluris habebit.
Tantum singlari casus pluraliter omnes
¶ Fors noīatiuū vocatiuū ꝛ abltm̄ singularē tm̄ habet: cuius abltūs ad uerbialiter aliqū ponit. Potis expes macte ntm̄ ꝛ vtm̄ singulares tātū habēt. Lues ntm̄ actm̄ ꝛ abltm̄ singulares habet.
Rectum cum quinto dat fors sextum quoq; forte
Forte sua libicis tempestas appulit horis
Dant rectum quintum potis expes macteq; solum.
Ultq; lues rectum quartum sextum quoq; tantum
¶ Sciendū est q ceterus aut ceter non dicitur: sed caret genere mascu lino nti singularis. cetera ceterum.
Ceterus aut ceter non p̄bet cetera recte.
¶ Que noīa rectis singularibus carent: patet p versus.
Rectis deficiunt opis ꝛ dapis et ditionis.
Sic precis atq; scobis trabis istis addere debes.
Tantidem genito dic tantundem quoq; quarto
Dic repetundarum tantum vel de repetundis.
¶ Que noīa gtīs dtīs ꝛ abltīs pluralibus carēt: que ptinent in versib⁹ Et notandū q verua tm̄ ꝛ verubus sine gtō plurali tm̄ reperit: silr oīibus/mariū/vinoꝝ/viriū/ꝛ viribus experiunt apud auctores.
Os es mel mare far rus thus ius ordea vinum
Plurali genito terno sextoq; carebunt.
Quos mare ius vinum simul os quandoq; tenebūt.
Plurali verua casu careat genitiuo
¶ Que noīa solū actm̄ habēt: Instar singularē actm̄ tm̄. Suppetias et inficias actm̄ pluralē tm̄ raro rectū habere videntur.
Instar singlarem quartum poscit sibi solum
Suppetias ac inficias pluraliter ipsum
Casum dant quartum tantum raro quoq; rectum
¶ Notandū vice ꝛ vicē tantū singulariter dicitur esse. Pluraliter vero oēs habet casus p̄ter gtm̄.
Dic vice dicq; vicem numero non pluraq; p̄ma

De heteroclitis.

Sed casus omnes plures preter genitiuum

¶ Que noia tm̄ habēt ablm̄ singularē: que cōtinent in versibus.

Hec ablatiuum singlarem dant sibi tantum
Astu cum celte natu coniungito sponte

¶ Que noia carent vocatiuis casibus: patent p versus.

Que querunt que distribuunt referuntqꝫ negantqꝫ.
Infinita quoqꝫ casu caruere vocante
Nemo caret quinto pariter numeroqꝫ secundo

¶ Que noia prime declinatōis sunt ꝛ scōe: Ludicri adiectiuū: qui artē exercēt ludicrā. Virg. xii. enei. Neqꝫ eni leuia aut ludicra petunt premia sed turni de vita ꝛ sanguine certāt. Ludicrū substantiuū. i. ars histrionica: vel ludi publici. Lau. valla inquit.

Ludicra dat prima tibi flexio siue secunda.
Adiectiuatur sicuti Maro testificatur
Est substantiuum tunc flexum datqꝫ secundum.

¶ Que noia p scōam declinationē ꝛ tertiā variant: patet p versus

Horum composita datus flexura secunda
Tertia: sed dabis is animus cui iungitur annus
Cera iugum limus frenum dic arma bacillus
Cliuus cum neruus normam cōiungito somnus
Delphin delphinus elephas dic ac elephantus.
Demon presepe presepia demoniūqꝫ
Iunge sequester eis quod terne siue secunde
Scorpio sit terne: sed scorpius esto secunde
Scorpius est signum celi sit scorpio serpens
Datqꝫ tapes terne Maro datqꝫ tapita secunde
Iugera sunt terne singlari sitqꝫ secunde.
Vas vasis terni flexus est vasa secundi
Declinat terna tergus tergūqꝫ secunda
Non flectas mille per ternam milia flecte

¶ Que noia p scōam ꝛ quartā declinant variationē: patet p versus.

Hec declinantur per quartam siue secundam
Est colus atqꝫ domus ficus quoqꝫ fructus ꝛ arbor

Laurus cum cornus lacus ac monitus monitūq;.
Est specus & pinus istis cōiungito quercus.
Notandū etiam q laurus & monitus cū sint quarte declinatiōis carent datiuo & abltō vtriusq; numeri.
Casibus in ternis numeri sextis vtriusq;.
Deficiunt laurus monitus si sint tibi quarte
Que est declinatio huius nois domus: patet p versus.
Per quartam domus est flectenda tibi nisi sextus
Singlaris quartus pluralis & est genitiuus
In numero vtroq; semper flexus vtriusq;
Que nomina sunt quarte in singulari & scde declinationis in plurali: patet per versus.
Jussus & euentus permissus sint tibi quarte
Singlari numero sunt pluraliq; secunde
Actus iungatur pluraliter acta feratur
Nota q fastus p superbia quarte p annali vero scde declinatiōis & quarte est. Lucanus in. x. Nec meus eudoxi uinget fastibus annis.
Est fastus quarte fastus dicasq; secunde
Denotat annale fastus fasti genitiuo
Sed fastus tus ui vult a fastidio dici
Fastorum libri descriptio totius anni
Jlq; dies fasti dicti sunt atq; nefasti.
In quibus est fatum ius si non dico nefastum.
Nota q penus p annona est neutri generis & tertie declinatiōis: sed penus masculini aut feminini generis est quarte declinationis.
Est penus annona terne generis tibi neutri
Sit generis primi quarte generisq; secundi
Annone prosit portet frumenta penusq;.
Magna penus paruo spacio consūpta peribit.
Scripserat & plautus aliud curet sibi penus
Denotat ad victumq; penus quod pertinet omne.
De noibus genere varijs siue heterocditis.
Que nomina sunt masculina vel neutra in singulari. Patet per versus.

De heteroclitis.

Singlari numero sunt mascula sunt quoqꝫ neutra
Hec angiportus corꝫalus corꝫaliūqꝫ
Cristallus cubitus crocus um facientia neutra.
Carceris est custos ergastulus est tamen in um
Aut officina vel dic ergastula carcer

¶ Que nomina sunt masculini generis in singulari ꝛ neutri in plurali: patet per versus.

Mascula sunt pꝛimo numero: sed neutra secundo
Balthcus infernus sic tartarus est ꝛ auernus.
Cetus pꝛo pisce cetoꝛum pluraqꝫ cete.

¶ Que nomina in singulari sūt masculina: in plurali tam masculina ꝙ neutra: patet per versus.

Sunt iocus atqꝫ locus plurali mascula neutra
Sunt loca tere sunt argumenti quoqꝫ sedes
Argumenta loci generis pluralia pꝛimi

¶ Que noīa masculina sūt ꝛ neutra in vtroqꝫ numero: patet ꝑ versus.

Mascula vel neutra numero variantur vtroqꝫ
Cōmentarius atqꝫ vadus clypeusqꝫ glomusqꝫ
Tignus in um neutri: sed in us generis tibi pꝛimi.

¶ Nota ꝙ hoc nomē dis ditis in singulari masculini ꝛ feminini generis est: in plurali vero oīs generis: vt dites ꝛ ditia. Hospes quoqꝫ ꝛ hospita in singulari dꝛ: in plurali tñ aliqñ neutrū inuenit: sic ꝛ sospes.

Mascula singlari numero sit feminea disqꝫ
Omnis plurali generis sunt ditia dites
In numero pꝛimo dic hospes ꝛ hospita flecti
Virgilius dixit bellum o terra hospita poꝛtas
Hospita plurali neutrum poterit bene dici
Sospes iungatur huic sospita neutra putatur

¶ Que noīa feminina sunt ꝛ neutra: patet ꝑ versus.

Feminei generis neutriqꝫ sequentia dicas.
Ut margarita margaritum quoqꝫ crusta.
Crustula vel crustum dic singula femina neutrum.
Est ligni similis ve rei tibi crusta vocata.

Sed crustam panis vel crustula dicitur esse
Cingula cingit equum cingula sunt hominum
Copula feminei generis sunt copula neutri
Copula diripitur canibus nasone legatur
Fert virgo noui copula nulla viri.

Que noīa sūt feminini gn̄is in singulari numero ꝛ neutra in plurali.

Feminei generis primo sunt neutra secundo
Altilis altilia sic carbasus atqꝫ supellex
Pascua iungatur plurali neutrificatur

Nota ꝙ noīa scientiarū feminini generis sunt in singulari numero siue grece siue latine declinent: sed in plurali sunt neutri generis ꝛ secunde declinatōis latinoꝝ tantū: vt grāmatice grāmatica/logice logica/rhetorice rhetorica/phisice phisica. Et cū grece declinantur earū nomē exprimitur quoꝝ illarū substantia significat. cū vero latine inflectunt̄ earū preceptiones significantur.

Feminei grece generis sunt atqꝫ latine
Singlari numero flexu variataqꝫ primo
Sed sunt flexure plurali neutra secunde
Rhetorice logice phisice dic grāmaticeqꝫ
Quarum sub greco substantia significatur
Nomine precepta notat at flexura latina.

Que noīa neutra sunt in singulari masculinaqꝫ in plurali.

Singlari neutra plurali mascula sunt hec
Argos cum celum porro coniungito rastrum.
Sunt frenum filum plurali mascula neutra.

Nota ꝙ hoc nomē balneū in pl'i numero est feminini ꝛ neutri generis: sed epulū deliciū ꝛ nundinū in pl'i tm̄ feminini generis sunt.

Balnea plurali dic neutrum feminenqꝫ
Singula sit neutri zizannia iungimus illi.
Dic epulum nundinum delitium fore tantum
Feminei neutro generis variata secundo.

Nota ꝙ plus in singulari est neutri generis tantum: in plurali omnis generis.

Est neutri generis tantum singulariter hoc plus

Sed plus plurali generi bene subditur omni.

¶ Nota q̄ hoc nomen sertū qn̄q̄ in plurali est adiectiuū qn̄ adiūgit his noibus flores ⁊ corone: vt sertos flores sertas coronas.

Sertum quandoq̄ dic mobile si sibi iuncti.
Plurali numero flores sint siue corone.

¶ De noibus numero variis siue heteroclitis.

Que nomina masculini generis raro habent pluralem numerum. patet per versus.

Fumus iunge fimus sanguis cum puluere limus.
Aer sol pontus mundus quoq̄ viscus ⁊ ether
Mascula sunt: sed in his raro pluralia cunctis
Propria cunctorum sic sunt variata virorum.
Sed pro peccato sanguis variatur vtroq̄.

¶ Que noīa feminini generis carēt numero plurali: patet p̄ versus.

Hec sunt feminea raro pluraliter acta
Lux labes tabes mors gloria vita fames pax.
Fama senecta salus sitis atq̄ iuuenta iuuentus
Esuries tellusq̄ lues humus atq̄ senectus.
Arcus celestis predictis additur yris
Inuenies paces vitas lucesq̄ salutes
Mortibus ⁊ paulus sese fert sepe fuisse
Addis auariciam dementia quod dat ⁊ amens.
Eloquor et sapio cum diligit entia que dant
Indolis ⁊ soboles rabies regio plaga proles.
Parsimonia iunge vecordia quod memor atq̄
Dat formans in ia secordia prosapiāq̄
Stulticiam pones quibus ⁊ fuga iungere debes

¶ Que nomina neutri generis nunq̄ vel raro pluralem habent: patet per versus.

Pascha lutum fenum simul euū mām̄ona cenum
Manna solum senium nil nihil ⁊ nihilum
Tantundem pelagus opus ⁊ virusq̄ polenta.
Ast opus hec numero sunt raro neutra secundo.

Junge salum tabum lac allec sal quoq; letum
Designans mortem cristallum felq; crocumq;
Hisq; gelu baratrum ver vulgus iungito neutrum.
Hec raro numero sunt nomina neutra secundo

¶ Que nomina in generali p̄ter p̄dicta carēt pl'i numero: metallorū liquor̄ seminū ⁊ q̄ ad mēsurā pensū seu ponderationē ptinēt plurali sepe carent. Que nomia metallor̄ carent numero plurali: omīa p̄ter es eris brasse. ⁊ calibs bis stele.

Cuncta metallorum dic nomina singula tantum
Excipies era calibs nam Virgilius calibum dat
Antra etnea tonant validiq; incudibus ictus
Auditum referunt gemitum striduntq; cavernis.
Stricture calybum ⁊ fornacibus ignis anhelat

¶ Que noīa liquor̄ carent numero pl'i. oīa p̄ter cōtenta in versibus.

Equor ⁊ vnda fretum mare limpha latex aqua vinū
Pocula fons fluuius flumen stangnū lacus amnis
Riuus cum melle potus torrens pluuieq;
Riuulus humores imbresq; niues quoq; rores.
Stilla palus pelagus et gurges guttaq; nimbus
Cetera pluralem retinent humentia raro

Que nomia ptinēt ad pēsum vel ponderationē: Piper zinziberum ciminū saccari. crocum ⁊ cetere species odorifere que vendūtur pondere ac mensura que carent numero plurali.

Pondera vel pensum tibi nomina vendita que sunt.
Plurari careant vt zinziberum piper ⁊ que
Venduntur species alie quas credes opelle

¶ Seminū quoq; noīa pl'i numero carēt: p̄ter cōtenta in his versibus.

Ordea frumenta faba melonesq; citrulli.
His plurale damus sic lens far pisa lupinus
Raro seminibus aliis plurale tenemus.

¶ Que noīa tm̄ pluraliter declinanteur: q̄ cōtinētur in versibus.

Arma mine proceres antes ⁊ menia vires
Diuitie manes epymenia mille penates.
Exuuie none simul induuieq; calende

De heteroclitis.

Indutie nuptie nupti gemini pisces quoqꝫ celi.
Insidie nundi fescennine quoqꝫ terine
Exequie sic inferie sponsalia pale.
Excubie gades idus decu simul alpes
Quinquatres ꝛ quisquilie cherubin seraphinqꝫ
Inficie quot reliquie tot primitie quot
Et formicales sic iusta virilia cantes
Nomina festorum iungas ꝛ multa locorum
Ut floralia neptunalia festa deorum
His encennia festa dei solennia templi
Lōdonie Thebe sunt urbes sicut Athene
Tres casus tempe grates dic tesqua tenere
Dicas hemonie gratum tempe nemus esse
His intestina simul ilia iungis et exta
Uerbera iungantur vitalia viscera castra.
Cum tentoria sunt cunabula dyndima mons est
Adde cibaria flabra crepundia comiciaqꝫ
Hisqꝫ latibula sic genitalia iungito liba
Suntqꝫ case mapalia seu magalia mauris
Aciteria dic precordia rostraqꝫ nauis
Illecebre dic esquilie dic argutieqꝫ.
At inimicitie raro singlariter esse
Blanditias cum vergilias ocreas quoqꝫ valuas.
Sunt ceremonie clitelle facetieqꝫ.
Adde falas latebras plurali littera flectas
Tunc tantum numero quando quod epistola signat
Prestigie nuge coniungas manubieqꝫ
Annales edes ambages iungito vepres.
Sunt optimates hyades lacteſqꝫ foreſqꝫ.
Adde lares lemures plyades syrtes quoqꝫ nares

Primores sentes artus coniunge quirites
Hec solum numero tibi sunt flectenda secundo.

¶ Que noia substãtiua in datiuis casibus in i adiectiuant. Frugi.i. bonus vtilis parcus diligẽs. cordi.i. iocũdus placidus. Et nota cordi esse.i. placere. Terẽtius. Aut tibi nuptie he sunt cordi.i. placẽt tibi. Mãcipi.i. abilis manus capi. Nemãcipi nõ abilis manu capi. Nihili nullius valoris vel precii. Nauci idẽ significat: substãtiuat qñqȝ: ⁊ tũc significat nuclei cuticulã. anglice The pyll of the kyrnell.

Mancipi cum nichili frugi nemancipi cordi
Nauci iungatur horum nullum variatur.

¶ Sequitur de comparationibus.

Quid est nomen comparatiuũ? Qd cũ intellectu positiui magis aduerbiũ significat: vt liberalior magis liberalis: fortior magis fortis ⁊ doctius magis docte. In or comparatiua cuius generis? cõis: preter vnũ dũtaxat Senior qd est masculini tm̃. Qualiter dicendum latine est My moder is elder than my fader by. iij. yere. Mater mea maior natu est patre meo tribus annis.

Comparatiuus in or semper cõmunis habetur
Mas tantum senior cui si nomen tribuetur
Femineum natu maior proprie referetur.

¶ Comparatiua vnde formant? a noibus adiectiuis significantibus accidens qd incrementũ diminutionẽqȝ suscipiat: vt ab albo albior. a verbo vt a detero is. deterior.i. minus bonus: nõ peior a potior poteris vel a noie potis. hic hec potior ⁊ hoc potius. A participijs que tũc in nomẽ transeũt vt amãs amãtior. A prepositõibus siue aduerbijs: vt extra exterior: vltra vlterior: q̃q̃ extra quoqȝ nomen reperiat: vt Virg. fas extra querere regna. Quõ formant cõparatiua? a primo casu desinẽte in i: vt albus albi albior: fortis forti fortior. Que sunt cõparatiua anomala? que cõtra hãc regulã formant: bonus melior optimus: malus peior pessim⁹: magnus maior maximus: paruus minor minimus: dexter dexterior dextimus: sinister sinisterior sinistimus: nequã nequior neqssimus: iuuenis iunior: multũ plus plurimũ: qd voce nõ significatõe suplatiuũ est.

Hec bonus atqȝ malus magnus paru⁹ quoqȝ mult⁹
Iunge nequam dexter iuuenis quibus adde sinister.
Non formare suos estimo rite gradus

¶ Que noia cõparatiuis carent? que habẽt vocalẽ ante is vel ante us: ⁊ accipiũt magis aduerbiũ: vt pius magis pius: arduus magis arduus tenuis magis tenuis: quãuis tenuior apud veteres reperit. ⁊ Iuuenalis egregius dixit ꝑ magis egregiũ. ſm Tardinũ cõparatiuo ⁊ suplatiuo carẽt. Idoneus mediocris principalis singularis sobrius.

De comparatione.

Egregius cenat meliusq; miserrimus horum
Quod dat ius.
Cum preit is aut us vocalis or est tibi nullus
Tunc magis accipias.

¶ Que aduerbia siue ppositões cõparationẽ recipiũt. Ultra vlterior vltimus/post posterior postrem⁹/ante anterior caret suplatiuo/pridẽ prior prim⁹/supra superior suprem⁹/ppe ppior prim⁹/citra citerior citimus intra interior intimus/extra exterior extrem⁹ siue extimus. Plautus in truculẽto. Bona pdidi mala repperi factus sũ extimus a vobis. Infra inferior infimus. Et qdã addũt subter subterior: diu diutior diutissimus. ocys grecũ aduerbiũ ocior ocissimus/penitus peniteor penitissimus.

Comparat aduerbum vel vox tibi prepositiua
Ultra post ante pridem supra prope citra
Intra sic extra subterq; diu simul infra.
Ocys vox greca: sed penitus esto latina
Peniteorq; datur simul ocior inde creatur

¶ Nota sm Lau. vallã adiectiua in ficus terminãtia q̃ a facio cõponũt nõ suũ sed astiticiũ faciũt cõparatiuũ & suplatiuũ: vt magnificus magnificẽtior magnificẽtissimus/honorificus honorificẽtior honorificẽtissimus/munificus munificẽtior munificẽtissimus. Mirificus tñ apud Terentiũ mirificissimus facit. Hanc regulã sequunt etiã noĩa que a dico & loquor cõponunt: vt maledicus maledicẽtior simus. grandiloquus quẽtior tissimus. que etiã possunt a terminatõe in ens formari.

Nomina que facio dabit in cius hec alienos
Ualla gradus formare docet sic dico loquorq;.
Magnificus ita fatidicus sit grandiloquusq;

¶ Nota q̄ ois cõparatiuus excedit suũ positiuũ vna syllaba: vt albus albior: preter quinq; que patent in versibus.

Uoce gradus medii superant primos nisi quini
Junior & maior peior prior & minor ista
Et non plura suis equalia sunt positiuis
Plus minus est primo sint hec in pectoris imo

¶ Que cõparatiua carẽt suplatiuis: que cõtinent in versibus.

Ante senex iuuenis adolescens sunt sine summis
Proximus addatur & subter eis sociatur.
Sic memor atq; rudis gradibus caruere supremis

¶ Qualiter dicendū est latine. I am eldest of all my brotheren. Senior sū cūctis fratribus meis: vel maximus natu cūctorū fratrū meorū. Eodē qꝫ modo de ceteris. Cōparatiuus accipit pro positiuo: vt senior ꝓ senex. Virg. comites senioris aceste. i. senis. Idē quoqꝫ tristior ꝛ lachrymis ocu los suffusa nitētes. i. tristis. Nō eni significat minus positiuo fm Vallā: lꝫ Seruiꝰ ita dixerit. Sepenumero tn̄ cōparatiua diminutiuorū formā ac cipiūt a neutro addita culus: vt maius maiusculus: grādius grādiuscu lus: melius meliusculus q̄ regimē seruāt cōparatiuorū. Terentiꝰ. Thais q̄ ego maiuscula est. ¶ Quot modis nō pōt cū abltō iūgi cōparatiuus? qnqꝫ. Aut cū cōparatio ad duos fit: tūc eni eget gtō: vt duorū fratrū ma ior est marius. Aut qn̄ nō inuenit abltūs: vt dulcius est mare ponticū q̄ cetera maria. Aut qn̄ inter ipa adiectiua fit cōparatio: vt sū magis albꝰ q̄ niger: ꝛ nō nigro. Vel cū inter ipa verba fit cōparatio: vt plura audio q̄ credo. Vel cū dictio a qua fit exceptio fuerit in ntō: vt Diomedes fuit fortior q̄ troiani oēs ꝓterq̄ Hector. ¶ Quot modis nō pōt cōparatiuū regere ntīn cū q̄: sil'r qnqꝫ. Aut cū cōparatio fit inter duos: tūc eni ciño reqrit gtīn. Horaciꝰ. O maior iuuenū. ad duos eni pisones loquit. Aut cū nō inuenit ntūs: vt nihil est crudelius nece. ꝛ nihil est ipsi seipo cariꝰ. Aut qn̄ relatiuū est terminus cōparatōis: vt virtus qua nihil est hoi me lius colēda est. Aut qn̄ ponit cū dictōe negatiua: vt nullo sis hoie tardi or. Aut qn̄ dictio a qua fit exceptio fuerit in abltō: vt Diomedes fuit for tior oibus troianis ꝓterq̄ hectore. Itē qn̄ dictio cui fit copulatio ꝑ q̄ in obliquo est: vt amo matrē melius q̄ patrē. ¶ De suplatiuo.

Quid est nomen superlatiuū? quod ad plures sui generis com paratum superponitur oibus: vel per se prolatū positiui intel lectū habēt cū maxime aduerbio. Quot sunt terminatiōes su perlatiuorū? octo. due frequentissime in simus ꝛ rimus: ꝛ sex ꝓrare in li mus ximus timus remus fimus nimus.

Octo superlatis bene possimus addere fines
Ut simus atqꝫ rimus limus ꝛ ximus ꝛ timus addis
Junge fimus remus nimus est iis associandus

¶ Suplatiua in rimus desinētia quō formant? a positiuis in r desinēti bus siue scd̄e siue tertie declinatōis fuerit addita rimus: vt pulcher pul cherrimus: saluber saluberrimus: pauꝑ pauꝑrimus: a detero verbo de terrimus. Excipiunt dexter dextimus ꝛ sinister sinistimus.

Cum rectus tenet r poteris rimus addere semper
Excipias dexter quod dat timus atqꝫ sinister

¶ Suplatiua in simus desinentia quō formant? a gtīs scd̄e declinatiōis addita s ꝛ simus: vt iusti iustissimus: ꝛ a gtīs tertie addita simus: vt locu ples locupletis locupletissimus. Excipiuntur a scd̄a que sunt anomala: bonus optimus: malus pessimus: magnus maximus: paruus minimus multus plurimus. ꝛ maturus maturimus vel maturissimus: ꝛ nuperus nuperrimus: ꝛ vetus veterrimus.

De constructione.

Suscipit i genitus s ꝛ simus estqꝫ supremus
Excipias magnus paruus bonus ꝛ malus atqꝫ
Multus maturus cum nuperus his vetus adde
Datqꝫ superlato solum simus is genitiuo

In limus quot finiũt: quinqꝫ cũ suis cõpositis: agillimus gracillimus humillimus simillimus facillimus.

Quinqꝫ tenent limus agilis gracilis similisqꝫ
Et facilis cum compositis humilis simul adde

In ximus quot suplatiua desinũt: duo tm̃. maxim⁹ ꝛ proximus. qđ vocabulũ dũ p cognato accipit significatũ hꝫ positiui. Ideoqꝫ a scriptorib⁹ legũ sepe cõparatiue pfert: vt proximiores. i. ppinquiores cognati.

Proximioꝛ pro cognato sibi proximus addit

In timus quot desinũt: tria a noibus: dextimus sinistimus ꝛ optim⁹ ꝛ deriuata ab aduerbijs siue prepositionibus: intimus vltimus citimus extimus penitissimus a pene.

Da gradui sũmo timus his aduerbia que dant
Dextimus optimus atqꝫ sinistimus associantur

In nimus quot superlatiua desinunt: vnũ tantũ: minimus. Similiter fimus vnũ dũtaxat infimus.

Infimus ꝛ minimus infra dant solaqꝫ paruus

In remus quot superlatiua desinunt: tria. postremus extremus qđ ꝛ extimus facit supremus.

Dant remus supra post coniungatur ꝛ extra

Notandũ qꝫ comparatiuus ꝛ superlatiuus preter casus pprios etiã positiuoꝝ suoꝝ regimen seruant: vt ditioꝛ es auri: simillimus matri: d ignissimus laude.

Quam vult structuram gradus offerri sibi primus
Illam naturam vult quisqꝫ secundus ꝛ imus.

Cũ suplatiuo iungitur quisqꝫ ꝛ nõ ois. cũ cõparatiuo ois ꝛ nõ quisqꝫ: cũ noie etiã numerali iũgitur nõ ois sed quisqꝫ.

Quisqꝫ superlatis ꝛ nominibus numeratis
Iungitur ast omnis gradui medio bene iungis

Qualiter dicendũ est latine. All the beste grãmaryours are absente or away. Optimi siue doctissimi quiqꝫ grãmatici sunt absentes. Euery fourthe yere is lepe yere. Quartus quisqꝫ ãnus bisextilis est. Euery tent schefe must be tythed. Decima queqꝫ garba est decimãda ꝛc. Nota qñ nomẽ suplatiuũ sequẽs plurali gtõ caret. Sumendũ est cõparatiuũ illius superlatiui cum ablatiuo singulari nois defectiui ꝛ signo vniuersali

sibi adiũcto: vt omni alio vino rubeum est melius: vel inter oĩa vina vel genera vini rubeũ est optimũ ꝛc.

Sume gradum medium pro summo si tibi desit
Pluralis genitus vt ferro durius omni.
Hispanum fertur superat vel dic genus omne

¶ Nota ꝙ quisqꝫ caret gtõ pl'i: loco cuius singularis grũs sumit: vt in hoc vulgari. All the richest mẽnes godes are taken a way. Ditissimi cuiusqꝫ facultates sunt ablate. Optimi cuiusqꝫ virtus est laudanda.

¶ Sequitur quarta pars.

Quarta grãmatice pars que est cõstructio siue oratio. Quid est cõstructio? est debita dispositio partiũ orõnis in ipa oratõe. Quot sũt species ꝯstructõis? due. intrãsitiua ꝛ trãsitiua. Que est cõstructio intrãsitiua? cui' cõstructibilis ad idẽ ptinẽt vel tanꝙ ad idẽ: vt vir fortis coronabit: homo est asinus. Transitiua que est? in qua constructibilia ad diuersa vel tanꝙ ad diuersa ptinent: vt Tullius diligit filiũ suũ. Tullius amat Ciceronẽ.

Ultima grãmatice pars est constructio cuius
Sunt intransitio species tibi transitioqꝫ.

¶ Cõstructio trãsitiua in retrãsitiuã ꝛ reciprocã diuidit. Retrãsitiua cõstructio est ex duab' trãsitiuis cõposita qñ redit actus a patiẽte in agentẽ: vt oro deũ vt ꝓregat me. Hortat nos virt' vt eã sequamur. Reciproca cõstructio est qñ eadẽ psona est agẽs ꝛ patiẽs: vt bonus humiliat se: malus extollit se. Et dr reciproca quasi retropetita: a reci grece qd retro significat ꝛ ꝓcus petitor. Nã ꝓcari est petere: inde ꝓcaces.

Transitio binas species habet illa retransit.
Hecqꝫ reciproca sit quod designat repetita

¶ Intransitiua diuiditur. nã alia est actuũ alia personarũ: intransitiua actuũ est inter suppositũ ꝛ verbũ: vt cesar pugnat. cicero scribit. Intrãsitiua personarũ inter duos substantiuos vel inter determinabile ꝛ determinans: vt filius vnicus ciceronis oratoris studet bene. De istis speciebus vide plenius in Alberto.

Est intransitio personarum simul actus
Actus sed semper verbi cum supposito sit
Sic personarum cum quid determinat illud.
Omnis erat Cicero romane gloria lingue.

¶ Quot modis incipiẽdus est rectus ordo cõstruẽdi? qnqꝫ. qbus? a vtõ casu: a ntõ siue supposito verbi pĩcipalis. Ab aliquo in loco nti vel suppositi qd est infinitus modus cũ adiũcto vel adiũctis sibi a verbo impsonali vel illius obliquo ab abltõ casu absolute posito.

Quinqz modis sibi principium cōstructio sumit.
Per quintum primus per rectum sitqz secundus
Atqz vicem recti modus infinitus habebit
Impersonale verbum sextusqz solutus

¶ Quot modis īpedit rectus ordo ↄstruēdi: qnqz. qb⁹: interrogatōe: vt quē q̄ris. relatōe: vt patrē sequit sua ↄles. negatōe: vt neminē offēdo: infinitatōe: vt quēcūqz osculatus fuero ipse est tenete eū. distributiōe siue ↄleptica cōstructōe: vt litterarū alie sunt vocales alie cōsonantes.

Impediunt quinqz que sit constructio recta
Infinitio siue relatio questio detur
Distribuensqz negatio dictis consocietur

¶ Qualiter ordinād̄e siue cōstruēde sunt partes oratōis in ipa oratiōe: nomē vel ↄnomē si vocatiui casus sit cōstructionē incipiat. ntūs deinde suppositū verbi principalis. deinde ipm verbū principale sequat. aduerbiū verbo vel participio cōiungat. gtūs casus dictioni illū regēti applicetur. datiuus subinde. actūs siue infinitus modus suo verbo adiungat. prepositio suo casui cui seruit preponatur.

Construe sic casum si sit prepone vocantem
Mox rectum ponas: hinc personale locabis.
Uerbum quod primo statues si cetera desint
Tertius hinc casus ꝛ quartus sepe sequuntur.
At verbo subdes aduerbia: Subde secundum
Casum rectori: Debet vox prepositiua
Quarto preiungi vel sexto quem regit ipsa.

¶ Nota q̄ interrogatiua dictio quecūqz pars oratiōis fuerit cuiuscūqz ve casus sit verbū precedere debet. Itē obliquus negatiuus vt neminē ꝛ aduerbia negatiua vt nūq̄ p nō ꝛ alterā partē simplicē exponi debet. Negatione verbo in cōstruendo preposita: vt nulli ↄdest ociū. nulli pro nō ꝛ vlli. ociū non ↄdest vlli. Ntūs aūt negatiuus non est resoluendus: sed absolute construendus.

Quando negatiuum verbo constructio iungit.
Obliquum per non exponere conuenit illum
Et preponatur tunc ipsa negatio verbo
Sed non soluendus est ipse negans tibi rectus

¶ Notandū q̄ obliquus antecedētis relatiui ntm siue obliquū in construendo precedit: vt dn̄m formidabūt aduersarij eius. ab hac dictōe dn̄z

incipienda est cōstructio ꝓpter relationē huius ꝓnoīs eius. sic: dn̄m adversarij eius formidabunt. Item cū cuiqꝫ suus mos sit magistrū sui discipuli vereantur cuiuscūqꝫ ꝑsonam gerat.

Obliquus rectum precedere vult aliquando
In constructura sibi facta relatio si sit
Moribus vt matrem sequitur sua filia sepe

¶ Nota si due fuerint clausule quarū altera causalē cōiunctionē possideat: prius cōstruenda est clausula principalis: vt qm̄ virtuti incūbis te amo. a verbo amo incipiēda est cōstructio nisi antecedētis et relatiui ratio causalē clausulā principali clausule preferendā postulet: vt cū viderē ꝙ plurimos eloquētie studere eoꝝ diligētie cōgratulabar.

Clausula causalis post primam structa fit apte
Ni precedentis ratio vetet atqꝫ relati
Te quod virtuti studeas volo semper amare

¶ Animaduertendū quoqꝫ est dictiones aliquas ꝓpter orationis ligaturā ornatū ve interpositas tanꝙ superfluas in construēdo tacendas esse vt quotiens ab aduersatiua cōiunctōe incipit oratio. hec dictio tn̄ in ligatura subiūcta cōstruēdo abiūciatur sic. Et si vel Quāꝙ vehemēter te amē non tn̄ licentia te corrūpi sinā. Ita cōstruenda est. Non sinā te licētia corrūpi et si vel ꝙꝙ amē vehementer te.

Estqꝫ tacenda tibi quandoqꝫ superflua tanꝙ
Dictio structura si sit coniunctio primo
Aduersata loco ꝙꝙ ꝙuis licet et si
A clausa tunc est tamen abiicienda sequente

¶ Sciendū est loco huius participij ens vel existens cōmodius et vsitatius relatiuū q̄ cum verbo sum posse subaudiri: vt i Eneide. Nate mee vires mea magna potētia solus. i. tu ens qui es solus mee vires et mea magna potentia etc.

Ens aut existens vice qui bene posito cum sum.
Nos tua progenies celo quibus annuis arcem
Que sumus inter nos tua progeniesqꝫ subaudi

¶ Quid potissime considerandū est in oī oratione vel latina vel vulgari? verbum. Quid ita? quia cognito verbo suppositum simul et appositū statim patebunt.

Respiciet primo queuis constructio verbum
Quod cum sit notum facile est cognoscere totum.

¶ Quotuplex est verbū? duplex. ꝑsonale et imꝑsonale. ꝑsonale verbum ntīm ꝑ supposito āte se hꝫ: imꝑsonale vero obliquū loco suppositi postulat

De constructione.

Pesonale petit verbum recto sociari
Sed tamen obliquis impersonalia iungis.

¶ Quotuplex est verbum personale? quintuplex. Actiuū/ passiuū/ neutrum/ cōmune/ deponens. Quot sunt ordines verbor actiuor? septem.

¶ Que sunt verba actiua primi ordinis? que exigunt nt̄m ante se p re agente: z acm̄ post se pro re patiente: vt Tullius amat Terentiū. Deus non exaudit peccatores.

Diligo tango colo fastidit amat simul audit
Exaudit video fert verbero percutioq;
Aspicio cedo cum respice despice sperno.
Contemno cupio desiderat appetit opto.
Agnosco nosco cognosco decipioq;
Fallo capit sumit intelligo consulo iungas.
Et vocat appello rego nomino siue guberno
Complet z absoluo sic perficit atq; ministro
Finit z occido sic torqueo sicq; trucido
Obtruncat perimit interficit interimitq;
Et necat z terret metuo formido timere
Ac ago cum facio sic que componis ab illo
Ut nihili parui cale flocci frigeq; feci
Nataq; de pendo parui flocci nihiliq;.
Amittit perdit inquirit z ex quoq; quirit
Uestigo simul inuestigo comperioq;
Inuenit z reperit acquirit sic lucrifecit
Et pario gigno genero cum libero pono
Suscipit z recipit moueo simul adiuuo duco.
Cōmoueo verto conuerto vitupero laudo
Uulnero cum saucio fugio fugo cūq; repello
Expellit cogit compellit iungitur istis
Uincit cum superat auget minuit simul addas.
Extenuo cum diminuo dic delicioq;
Proiicio iacio sic precipito quoq; mergo.

Submergo recreo foueo mordere parare
Apparat extollit offert sunt ordine primo.

De differentiis quorũdã hor.

Quid differunt inter se diligo colo et amo. diligimus leuiter. amamus vehementer. colimus. i. amamus tñ cũ veneratione.

Diligimus leuiter: sed amamus nos vehementer
Et colo signat amat tamen illos quos veneramur.

Fero quot significatões habet: quinqz. que patent p versus.

Fert patitur dicit gerit et producit et optat.

Consulo quoti ordinis et quot significationes habet.

Ordinis est primi cum quarto consulo iunctum
Et tunc significat consilium petere
Consulo cum terno iunctum dat septimus ordo
Tunc dare consilium signat mihi consule tulli
Consulo neutrorum iuuat ordine pone secundo
Prouideoqz notat presidiũqz dare
Tu fratris parti tu gnati consule vite

Timeo et metuo te tanq̃ inimicũ factũ mihi aliquid mali. Timeo et metuo tibi tanq̃ amico ne quid mali tibi eueniat.

Ordine sunt primo metuo timeo data quarto
Septimus ordo tenet hec cum terno sociantur
Hi metuunt hostes dicas metuũt et amicis

Nota q̃ perdo qñ habet actm̃ significantẽ rem idez est qd amitto: vt pdidi pecuniã. i. amisi pecuniã. Qñ aũt habet actm̃ significantẽ animal interdũ significat amittere: vt pdidi patrem: interdũ significat destruere vt perdam inimicos. i. destruam.

Amitto perdo signat quoqz destruo perdo

Recipio pro accipere huius ordinis est. si vero datiuũ habeat secundi ordinis neutror est et significat promittere: vt recepisti mihi. i. promisisti mihi. Terentius in Phormione. An verebamini ne nõ id facerem quod recepissem semel.

Est recipit neutrum cui tunc coniunge datiuum.
Promittitqz notat: sed et accipit hec duo signat.
Tunc est actiuum cum debes iungere quartum

Quomodo differunt parturire et parere. parturire neutrũ est et desideratiuũ: significat aũt eniti et quasi partũ desiderare. parere aũt actiuũ

est ꝛ significat in lucem iam emittere ꝛ enixā esse: vt quod iam diu parturijt aliqñ pariet.

Parturit est neutrū optatiuum quoqꝫ verbum
Eniti partu signans optareqꝫ partum
Est parit actiuum signans emittere partum
Esse vel enixam quod parturit parit hec nunc

¶ Nota ꝙ supero as ꝑ vincere est actiuū p̄imi ordis: sed ꝑ supesse vt abūdare est neutrū significat etiā ascendere.

Actiuū supero pro vincit in ordine primo
Est neutrum supero quando signat superesse

¶ De secundo ordine actiuorum.

Q Ue sūt xv a scdi ordis actiuorꝫ: q̄ exigūt nt̄m āte se: ꝛ post se actm̄ cū gt̄o vel ablt̄o: vt tu ipleuisti horrea tritico: ꝛ cōsulo te remediū.

Comparo vendit emo venundo siue reuendo.
Estimo cum redimo reprehendit ꝛ arguo culpo
Increpat accusat incusat iungere debes
Damno condemno castigo punio mulcto
Implet ꝛ euacuat sunt ordinis ista secundi

¶ Quid interest inter accusare ꝛ incusare. patet per versus.

Maiores incuso velut matresqꝫ patresqꝫ.
Accusoqꝫ pares dicas aut inferiores.

¶ In verbis p̄ciū significātib⁹ quo in casu ponit preciū in ablt̄o semp exceptis his adiectiuis tanti q̄ti cū suis cōpositis: vt tantidē quātiuisꝙ ticūqꝫ q̄tilibet. Itē pluris ꝛ minoris cū sine substātiuo sūt sēp ponunt in gt̄o: vt Plautus quāti eā emit vili: sed si addant substātiua statim in ablatiuos cōuertunt: vt quanto precio emisti.

Nomen significās precium volo ponere sexto
Excipias tanti quanti cum compositiuis
Tantidem pluris ꝛ quanticūqꝫ minoris
Hec semper casu debent poni genitiuo
Si sine sint fixis: Sin debes ponere sextis
Quanti vendit equum nūmis tribus estimat illum.

¶ De tertio ordine actiuorum.

Q Ue sunt verba actiua tertij ordinis: q̄ exigūt nt̄m ante se, ꝛ post se actm̄ ꝛ dt̄m vt dedo me tibi.

Impendo tribuo do trado prebeo dedo

Prefero prepono simul antepono dicare
Premitto dico subigo cum subiugo subdo
Subiicio cum suppono sic destino mitto
Legat et opponit predicit et obiicit atque
Edico iubet indico cum precipioque.
Nuncio cum natis pre te prohibere vetare
Ac intercidit cōmendo comparo cōfert
Demonstro prodo declaro cum manifesto
Indicat ostēdit dilucidat explicat atque
Enucleo iungas aperit sic cōmodat addas
Mutuo restituo promittoque spondeo reddo
Addicit donat accōmodat ordine terno
Ista petunt quartum casum simul atque datiuum
¶ Lego duas hȝ significatiōes. Legare enī est mittere. vñ dñr legati q̄ oratores mittant ab vno principe ad aliū quos nos ambassiatores vocamus. Hinc etiā college dicunt q̄ simul ad idē officiū mittunt. Itē legare est testamēto relinquere. Unde legata.i.relicta et legatarij.
Qui mittit legat testamentoque relinquit
Indeque legati qui sunt a principe missi
Quos oratores etiam dixere poete
In testamento tibi sunt legata relicta.
¶ Nota q̄ cōmendo qñ idē est qd̄ laudo primi ordinis actiuorum est. aliqñ est tertij ordinis et significat tradere fidei: vt cōmendo tibi pecuniam aut cōmendo rem memorie.
Cōmendo laudo ponatur in ordine primo
Cōmendo trado fidei fit in ordine terno.
¶ Dare litteras dicimus ei q̄ fecit lrās ad aliū in dtō: sed dare lrās ad eū dicimus ad quē scribimus in actō cū ad: vt do tibi lrās ad fratrem.
Do tibi scripta mea si sumas illa ferenda.
Ad te scripta dabo dicendum si tibi scribo
¶ Quō differūt mutuo et cōmodo: cōmodamus q̄ eadē restituunt: vt libros vestes vasa et silia. Mutuamus que nō reddunt eadē: vt pecunias oleū triticū et silia et cōsistūt in pōdere fere numero et mēsura.
Cōmodo que rursus eadem mihi restituuntur

De verbis neutris.

Que non redduntur eadem tibi mutuo que sunt
Pondere mensura numero tibi cōmodo vestes
Vasa libros et equos proprie: sed mutuo nummos

¶ Hoc verbū do das post actm̄ pōt habere duos datiuos: vt do tibi pecuniā dono: dedi filie tue talentū doti.

Do sibi vult binos iungi quandoqꝫ datiuos
Post casum quartum tibi do q̄ plurima doti

¶ Reddo quot significatōes h3? tres. significat enī restituere cōsignare et facere: vt reddo tibi pecunias. i. restituo: et tūc est hui⁹ ordinis: sed qn̄ facere significat quarti ordinis est et duos actōs petit: vt reddā te doctū virū. i. faciā. Reddo tibi lras quas frater ad te dedit. i. consigno.

Reddo restituo facio consignoqꝫ reddo
Reddo tibi nūmos cupio te reddere doctum
Reddo tibi que scripta tuus frater dedit ad te

¶ Que sūt verba huius ordinis q̄ pn̄t esse ordinis quinti? pt3 p versus

Ordine sunt terno quintoqꝫ sequentia verba
Impertit donat simul auget conduplicatqꝫ
Accumulat iungas et cetera talia si sint
Dono tibi munus dono te munere dicas.

¶ Que sunt verba huius ordinis que iungūtur tam datiuo q̄ actō cū ad? duo. que? rescribo et mitto.

Sunt duo rescribo mitto terno sociata
Et quarto cum preposito: tibi mitto vel ad te

¶ De verbis actiuis quarti ordinis.

¶ Que sūt verba actiua quarti ordinis? que exigūt ntm̄ ante se: et post se duos actōs: vt doceo te artem grāmaticam.

Postulo posco peto doceo rogo flagito celo
Exuo cum vestit monet induo calceo cingo
Oro petit quartum simul ac interrogo binum.

¶ Que est differentia inter orare et exorare? patet p versus.

Denotat oro precor exoro: sed impetro signat.

¶ Celo as. quō variat suos casus? dicimus enim celo tibi hanc rem: celo te hanc rem: celo te de hac re.

His tribus ecce modis variat celo sibi casus
Celo tibi furtum: te furtum: de quoqꝫ furto

¶ Que sunt verba huius ordinis que post primũ actm̃ casũ p̃nt habe-re abltm̃ loco scdi accusatiui. ptz per versus.

Exuit & vestit simul induo calceo cingit
Accingit sexto pro quarto iunge secundo
Exue te vestem simul exue dicito veste
Et peto vult sextum cum postulo rem petit abs te.

¶ De quinto ordine actiuorum.

Que sũt ṽba actiua quĩti ordinis: q̃ exigũt ntm̃ añ se & actm̃ post se cũ abltõ sine p̃põne: vt onero te pomis: pasce te delitijs.

Priuat cum spoliat onerat simul aggrauat atq
Exonerat simul alleuiat leuat imbuit implet.
Inficit euacuat exornat farcit & ornat
Nutrit alit lactat maculo simul inquino munit.
Cooperit tegit impartit cibat educo pasco.
Ordinis hec quinti casum poscunt sibi quartum
Cum sexto sine preposito te munere primo

¶ Quot modis pasco cõstruit cũ suis casibus: octo. q̃bus: ptz p ṽsus.

Bos herbam pascit dicas bos pascitur herba
Herba boues pascit & dic bos pascitur herbam.
Pasco boues herbam pasco pascunturouesq
Atq boues pascunt his octo modis variatur
Hoc verbum pasco: sunt hec inscripta perotto

¶ Quid interest inter lacto as & lacteo es. ptz per ṽsus.

Lactat alit lacte lac lactet sugere dicq
Infantes lactent: sed matres dicito lactant

¶ Impartio quot modis ↄstruitur cũ suis casibus: quattuor.

Impartit tibi res impartit te quoq rebus
Teq bonis rebus impartior ipse: sed ad te
Non impartitur nũmis aut munere magno

¶ Que sunt ṽba huius ordinis q̃ suscipiũt etiã dtm̃. ptz p ṽsus.

Ordine sunt quinto septem constructa datiuo
Cum quarto que sunt onerat spargit quoq fũdit
Exonerat figo cum sternere iunge leuare

De verbis actiuis.

Te donis onerat rex aut onerat tibi dona
Spargo tibi limpham dicas te spargoq; limpha

De sexto ordine actiuorum.

Que sunt verba actiua sexti ordinis? que exigit ntm ante se et actm post se cu a vel ab mediante: vt ego audiui hoc a preceptore.

Audit et auscultat auertit sic alienat
Amoueo remouet abigunt intelligit addas
Accipit et recipit cum diuido separo quero
Eripio sexti sunt ordinis hec sibi quartum
Casum cum sexto poscunt a vel ab mediante

Audio et ausculto iunguntur etiam datiuo soli et significant obedire: fiuntq; sequentis .i. septimi ordinis et recipio similiter quando significat promittere.

Audit et auscultat iungas quandoq; datiuo
Ordo sequens docet hoc et signant id quod obedit
Sic recipit pro promittit terno sociatur.

Eripio duobus modis costruit. dicimus eni eripio te malis: et eripio te a malis. et est tertiu ordinis: vt iste eripuit tibi filia tuam.

Eripio quartum casum vult atq; datiuum.
Eripuit mihi mors misero crudelis amicos.

De septimo ordine actiuorum.

Que sunt verba actiua septimi ordinis? que exigit ntm ante se et datiuu post se sine aliquo acto. sunt tn qui hec putat magis neutra dici debere: sed nos contrariu censemus cu etia passiua eorum reperiant: vt ego inuideo tibi: et tu inuideris a me. Horatius in arte poetica. Ego cur acquirere pauca: si possum inuideor.

Inuideo recipit auscultat et imparat audit
Et timet et metuo benedico sic maledico
Interdico tibi dicas et aqua simul igni
Pro nocet officio dabit hec tibi septimus ordo
Sunt qui neutra putat tamen hec actiua putamus.

De passiuis verbis.

Quot sunt ordines verborum passiuorum? septem sicut et actiuorum et oes exigunt ante se ntm psone patientis et post se abltm cu a vel ab psone agetis: vt pueri docentur a preceptore. Casus eni qui vltra duos principales sunt non mutantur in passiuo: vt doceo te grammaticam: tu doceris a me grammaticam.

Passiuis velut actiuis est septuplus ordo.
Passiuũ verbum personam vult patientem
In recto poni casus: sed habebit agentem
Sextus preposito mediante docebor ab illo
Hos vltra casus da quos actiua reposcunt

¶ De neutris verbis.

¶ Quot sunt ordines verborũ neutrorũ? nouẽ. substãtiuũ quod impropriе dicatur neutrũ: quia nõ desinit in o possessiuũ/ acquisitiuũ/ transitiuũ/ effectiuũ/ absolutũ/ imperfectũ/ neutrũ passiuũ/ et neutropassiuũ. Que sũt verba neutra primi ordinis? que dicunt substantiua: vt sum es est quod per se substat: vt ego sũ. Et in ipm cetera verba resoluunt: vt ego amo. i. amãs sum: et ab eo composita: vt absum assum.

Sum simul intersum prosum presum dabis obsum
Assum dic absum desum coniunge supersum.
Insum neutrorum ponuntur in ordine primo

¶ Nota quod sũ copulat cõsiles casus: vt ego sũ puer. cõstruit etiã cũ gtõ: vt hoc pecus est melibei. cũ dtõ: vt apud Virg. sũt mihi bis septẽ prestãti corpore nymphe: et tũc ponit pro habeo. cũ abltõ: vt esto forti aio. cũ duobus dtĩs: vt mors est mihi cure. sũ tibi ipedimẽto. et cũ abltõ cũ prepositiõe in vel sub vel apud: vt sum in foro: sub tecto: apud macellũ. Interdũ ponit sine casu posteriore: vt deus est. cõposita aũt iungunt fere semper datiuo: vt ego intersũ lectioni. ille inest virtus: multa mihi desunt.

Sum iungit casus similes poscitque secundum
Et ternum sextum duplicem quandoque datiuum
Sed sua composita terno fere sunt sociata
Multa mihi desunt et inest tibi maxima virtus

¶ Nota quod assum non significat presens sum: vt quidã existimant. nã ad significat apud et quasi prope.

Assum sum presens non signat: sed prope quod sum
Intersum signat presens dum differo prodest.

¶ De neutris secundi ordinis.

¶ Que sunt verba neutra secundi ordinis? que dicũtur possessiua et exigũt ntĩm ante se et post se abltĩm sine prepositione: vt anglia abundat militibus. rex affluit diuitiis.

Indiget atque caret eget affluit addis abundat
Exubero satago memini sunt neutra secundi

¶ Que sunt verba ex his que et gtõ iungunt? Egeo indigeo et satago. Te-

de verbis neutris

rentius. Hic satagit rerũ suarũ. i. anxius ⁊ curiosus est rerũ suarum.

Indiget ⁊ satagit ⁊ eget genito sociantur

Affert ait rerum satagit nunc ille suarum.

¶ Memini aliqñ iungit actõ. Virg. primo Enei. Forsan ⁊ hec olim meminisse iuuabit. Idẽ in buc. Numeros memini si verba tenerẽ. ⁊ tunc significat recordari scʒ qñ iungit gtõ vel actõ: sed qñ iungit abltõ ⁊ interdũ gtõ significat mentionẽ facere: vt Priscianus nõ meminit de hac re vel huius rei: hoc est mentionẽ non fecit.

Est memini iunctum genito quarto be recordoꝛ

Et poscit sextum cum preposito preeunte

¶ Abundo ⁊ affluo possunt etiam esse acquisitiua: vt res oẽs abundãt ⁊ affluunt nobis.

Acquisitum dic affluo iungis abundo

Affluo dic rebus dicas mihi res ⁊ abundant

¶ Careo ⁊ indigeo differũt: q: nõ indigemus oĩbus q̃bus caremus: vt puta caremus multitudine seruoꝝ qua non indigemus. oĩbus aũt q̃bus indigemus caremus: q: si nõ careremus nõ indigeremus.

Pluribus hic rebus caret at non indiget illis

Sed quibus indigeo cunctis me dico carere.

¶ Deficio huius ordinis est: vt ego deficio pecunia. põt tñ esse acquisitiuũ tertij ordinis: vt pecunia deficit mihi. põt quoqꝫ esse actiuum primi ordinis. vt inopem deficiũt oẽs amici. i. deserunt.

Deficio rebus dicas mihi deficiunt res

Desero deficio cum signat vult sibi quartum

¶ De tertio ordine neutroꝝ.

¶ Que sunt verba neutra tertij ordinis? que dicitur acquisitiua ⁊ exigunt ntm̃ ante se ⁊ post se dtm̃: vt ego seruio tibi.

Seruit ⁊ inseruit fauet aspirat bene fecit

Derogo cum detraho studet heret inheret adheret

Obuiat occuro succurro subuenioqꝫ.

Prouideo placeo cum displiceo quoqꝫ parco.

Proficit indulget obtempero paret obedit

Annuo cum soluo simul abnuo iunge cauere

Obstat ⁊ obsisto simul addas cedo repugno

Cũqꝫ satisfecit incumbo consulo debet

Et vacat atqꝫ sapit his iungitur atqꝫ quiescit

¶ Heres quot significationes habet: patet p versus.
Heret adherere signans coniungito terno
Heret pro dubitat absolutum tibi constat.
¶ Nota q caueo põt esse actiuũ septimi ordinis z ei9 passiuũ est caue-or: vt caue illũ. põt etiã adiungi abltõ cum prepositione: vt caue ab illo. Item cũ datiuo: vt caue tibi.
Tres casus caueo quartum regit atq datiuum
Et sextum cum preposito: capiti caueas tu
Dic z ab hoste caue: sed z illum dico caueto
¶ Item caueo adiũgi potest cũ alio verbo: vt caue cadas. Ubi notan-dũ est q cũ negatõe z sine negatõe eadẽ est significatio: vt caue cadas z caue ne cadas: idem significat.
Signat idem caueo cum ne vel non sibi iuncto
Absq negatiuo quod signat Tu caueas ne
Decideris dic atq caue cadat illud ab ore
¶ Seruio z inseruio qualiter differũt: seruire est necessitatis: vt dauus seruit symoni. Inseruire est voluptatis: vt clytipho inseruit clynie: ami-cus inseruit amico.
Seruit dic domino: sed dic inseruit amico
¶ Nota q consulo debeo z sapio interdũ habent actm.
Interdum sapio cum debeo consulo quartum
Exposcunt casum: tibi cõmoda consulit ille
Debeo multa tibi dic hec mihi mel sapit esca
¶ Uaco si dtõ fuerit iunctũ significat do operã: vt vaco libris: sin abltõ cõtrariũ significat: vt vaco curis. i. careo. põt etiã absolute poni z tũc si-gnificat sup̃fluũ esse vel abũdare. interdũ significat cõmodũ esse z ociũ esse. Ouidius. Si vacat hospitio peregrinos Brute libellos accipe.
Si vaco iungatur cum terno tunc operam do
Signat si sexto tunc pro caret accipiatur
Absolute vacat positum signat quod abundat.
Atq superfluit z interdum cõmoda signat
Et vacat annales nostrorum audire laborum
¶ De quarto ordine neutror.
¶ Que sunt verba neutra quarti ordinis: que transitiua dicũtur z exi-gunt noĩatiuũ ante se z post se actm sicut actiua: vt tu aras terrã: z ego sero agrũ. potest etiam addi datiuus: vt Uirgilius. En quis cõseuimus agros. z habẽt passiua in tertijs p̃sonis in vtroq numero: vt terra ara-

tur a te: ꝛ agri seruntur a me. Poete tñ ꝑ Prosopopeiã vtuntur etiam aliis ꝑsonis: vt si terra loquens dicat Aror.

Hic aro dicqꝫ colo sero semino consero planto
Insero poto bibit edo cum comedo quoqꝫ cenat
Decoquit atqꝫ coquit absorbeo digere sorbet.
Dissuo iungo suo glomero neo texo retexo
Euoluo voluit inuertit ꝛ implico miscet
Explicat impedio frango scindo quoqꝫ findo
Diuidit incido secat amputat edificatqꝫ.
Et molo cum pinso contundo pingo terebro
Perfero vello puto meto condio sic tero iungas
Estqꝫ repastino sic vindemio sic inhibere
Nauigo pregusto pitisso ventilo pulso
Trituro neutra quarti sunt ordinis ista.

¶ Sero ꝛ consero quot significationes habent.

Semino vel planto signat sero consero verba
Ordino dicqꝫ sero series venit hinc serioqꝫ
Et serit intexit signat dic indeqꝫ serta
Floribus intexte variis sunt serta corolle

¶ Quot significationes habet puto.

Est puto quod reseco puto cogito significabit.

¶ Pitisso qđ ꝓprie significat. parce vinũ gusto ꝛ quasi tẽtandi grã.

Signat pitisso parce gustare liquorem
Et quasi tentandi causa pitisso falernum

¶ Quot significationes habet pulso: patet ꝑ versus.

Pulso percutio pulsauit pectora palmis.
Et cano vel laudo signat cytharam bene pulsat
Pro pulso pulto veteres scripsere poete.

¶ Sũt quedam alia neutra huius quarti ordinis: que raro ꝛ apud poetas in primis ꝛ scđis personis in vsu sunt: in tertiis vero personis frequens est eoꝝ vsus.

Ternis personis quedam ponuntur eodem
Ut pluo ningo tono sic fulmino sicqꝫ corusco

Grandino suppositum deus his intellige rectum.
Improprie primis personis atq₃ secundis
Inuenies tamen hec poni quandoq₃ poetis
Nec de concussa tantum pluit ilice glandis
Uirgilius dixit Flaccus pluo verba salutis.

¶ De quinto ordine neutrorum.

¶ Que sunt verba neutra quinti ordinis? que effectiua dicunt͛ ⁊ exigūt ante se nt̄m ⁊ post se ablt̄m sine prepositione vel actm̄ cū prepositiōe ob aut ꝓpter: vt ego caleo igni vel ob ignē vel ꝓpter ignem.

Frigeo cum caleo sic gaudeo pingueo pallet
Areo sic vireo tepet albeo nigreo nigres
Floreo cum rubeo tumeo sic turgeo feruet
Et stupet ac horret sic mereo spondeo callet
Et liquet ⁊ pollet ponantur in ordine quinto

¶ Calleo qñ sigt̄ durere hui⁹ ordinis est: sed ꝓ sapere quarti ordīs est.

Ordinis est huius callet cum dureo signat
Calleo pro sapio neutrum quartus tenet ordo
Cui quartum iunges dicenda silendaq₃ calles.

¶ Nota qualiter differunt moereo scriptū cum dipthongo ⁊ mereo prima correpta sine dipthongo.

Mereo quod doleo signatq₃ merere laboro.
Pro mercede merent multi sub rege quirites.
Promereor mereor mereo sic cōmereorq₃.
Significant eadem: sed promereor bona dicas
Cōmereorq₃ malum bene demereorq₃ mereri
Ergo demeritum male pro vitio reperitur

¶ De sexto ordine neutrorum.

¶ Que sunt verba neutra sexti ordinis? que absoluta dicuntur ⁊ exigūt ante se noīatiuū post se autem nullo indigent casu: vt deus est: ego viuo. q̄uis possit esse abltūs cū in vel sub vel alia hmōi prepositōe: vt deus est in celo: iudei viuāt sub tributo.

Uiuit ⁊ occumbit obeo perit intereoq₃
Sto iaceo sedeo surgo remanet quoq₃ resto.
Dic maneoq₃ cado ruo nauigo noq₃ natare

Emergo salto sudat volat atqꝫ laboro
Ludo cum vigilo titubo labo mico vacillo
Hiscit hio simul euado sum ponere debes
Et vesperascit lucescit in ordine sexto

¶ Viuo aliqñ actiuū est primi ordinis ⁊ actm̄ habet: vt viuo etatem. et passiuū inde viuitur. Ouidius. Jam tertia viuitur etas.

Actiuum viuo primi tunc ordinis esto
Et tunc passiuum de se verbum dabit ortum.
Etatem viuo: Jam tertia viuitur etas

¶ Titubare dicitur ille qui nō potest insistere pedibus vt faciunt ebrij atqꝫ egroti. transfertur quoqꝫ ad animū: vt ille titubat. i. modo ait modo negat: ⁊ nescit quid loquatur.

Jn pedibus titubo verbis quoqꝫ dic titubare
Qui modo concedit modo denegat omnia que fert

¶ Nutare est alicuius magne molis ruinā minātis. ⁊ transfert ad aīm.

Est magne molis nutat portendere casum
Ad mentem quoqꝫ transfertur nutatio sepe

¶ Labare est repente ruere: vt labat turris vel murus. ⁊ ad aīm quoqꝫ transfert. Terētius. Labascit victus vno verbo tā cito. ⁊ differt a labor eris. Nā labi est leuiter ⁊ sensim deorsum ire. vnde elabor. i. periculū fugio: vt hic elapsus est. i. periculū fugijt.

Labitur hic lente: sed dic labat ille repente

¶ Quid interest inter hiare ⁊ hiscere: hiare est aliquid sua sponte aperiri: vt hiat tellus siue lignū. Hiscere est oris tm̄ ⁊ quidē humani. ⁊ ponitur aliqñ ꝓ loqui: vt nō audes hiscere.

Hiscit homo: sed hiat tellus lignum proprie dic.
Hiscere proqꝫ loqui non hiscere seruulus audet

¶ Nota ꝙ sum es est qñ absolute ponit. i. solum nām ante se habet tūc huius ordinis neutrorꝫ est: vt deus est: ⁊ semꝑ erit inuidia. iungitur autem ⁊ cū gtō quinqꝫ modis.

Quinqꝫ modis sum construitur casu genitiuo
Cum laudat vel vituperat possessio quando
Signatur ab est valet ⁊ precium quoqꝫ signat
Inter ⁊ est quando signat ⁊ quando notatur
Mansio: de cūctis exempla dat ipse perottus.

¶ De neutris septimi ordinis.

¶ Que sunt verba neutra septimi ordinis? que imperfecta dicūtur et exigunt ntm̄ ante se: et post se obliquū cū prepositiōe: nisi fuerint noīa aduerbialiter posita: vt vado domū: eo in vrbem.

Dic abeo discedo recedit eo quoqꝫ vado.
Incedo pergo venio redeoqꝫ remigro
Transit et introeo transmigrat et exeo pugno
Contendo certo curro vult septimus ordo

¶ Nota qꝫ pergere ꝓprie est iter aut rem aliquā inceptā ꝓsequi.

Inceptam rem prosequitur qui pergit iterqꝫ

¶ Notandum qꝫ venio apud doctos pro eo frequenter ponitur: vt veniebam ad illum. sicut contra eo pro venio: vt eo ad te. et ambo coniunguntur cum datiuo.

Pro venio tu ponis eo contra quoqꝫ sepe.
Que sine preposito iungas quandoqꝫ datiuo
It clamor celo venturaqꝫ desuper vrbi

¶ Nota qꝫ migrare est domiciliū mutare et alio se ad habitandū cōferre. remigrare est oppositū hoc est ad primū domicilium reuerti. anglice to flyt agayne. Et idcirco hoīes q̄ obeunt migrare ex hac vita dicuntur. transmigrare est longius ad habitandū ire.

Est migrare domum mutare sit inde remigro
Oppositum: transmigro tamen dic longius ire.

¶ Incūbere est toto aīo siue corpore alicui rei insistere: et aliqn̄ est huius ordinis: vt incūbo in studia et ad studia phie. aliqn̄ est tertij ordinis neutrorum acquisitiuorum: vt incūbo studijs phie. Sed notandū qn̄ ad aīm refertur vtriusqꝫ ordinis. qn̄ ad corpus tertij dūtaxat ordinis est acquisitiuorum vt incūbo remis. Non enī diceremus incūbo in remos neqꝫ ad remos. sed bene dicimus incūbo studijs et ad studia.

Incumbens animo terno quarto sociatur
Incumbit studio siue in studium bene dicas
Sed tantum remis incumbere corpore fertur.

¶ De octauo ordine neutrorum.

¶ Que sunt verba neutra octaui ordinis? que neutrapassiua dicuntur: propterea qꝫ in voce actiua instar passiuorum construantur: vt discipulus vapulat a preceptore.

Exulo cum liceo vapulo sic veneo nubo
Ordinis octaui dic hec passiuaqꝫ neutra

¶ Exulare dicitur de loco et in loco: vt nos exulamus roma et exulamus colonie. i. extorres roma et habitamus colonie: qui locus exilij nobis as-

signatus est.

Deq3 loco simul inq3 loco dic exulat apte
Exulat hic rome sibi si locus exilii sit.
Exulat hic roma dic si pellatur ab illa

¶Liceo es.in vsu non est:vt tu licebis a me paruo precio. Reperit tamen liceor deponēs cū frequentatiuo eius licitor que cū actō iungūtur ꝛ significat vltra preciū deferre in actione facienda:hinc fit polliceor qd est sponte promittere.

Hoc verbum liceo iam non reperitur in vsu.
Deponens liceor licitorq3 frequentat ab illo
Cui quartum iunges ꝛ denotat appreciari
Pollicior fit ꝛ hinc signans promittere sponte

¶De nono ordine neutroꝝ.

¶Que sunt verba neutra noni ordinis:que neutropassiua dicuntur: et in preteritis ꝛ in his que a preteritis formantur declinant sicut passiua in ceteris vero temporibus seruant vocē actiuoꝝ.

Gaudeo cum fio fido confido solere
Audeo sex neutra noni sunt ordinis ista

¶De verbis cōmunibus.

¶Que sunt verba cōia:que in voce passiua tā actiuā ꝙ passiuā habēt significationē:vt ego criminor te:ego criminor a te.

Largior experior veneror moror osculo hortor.
Criminor amplector interpretor hospitor adde
Multaq3 preterea veteres cōmunia ponunt
Stipulor aggredior obliuiscor societur
Donatus patior inter cōmunia ponit

¶Moror significat expectare vel expectari. significat etiā retinere aut tardare.vt quid oēs venientes ad te tantū remoraris.i.tantum retines aliqn etiā capitur moror ꝓ hereo.i.dubito.

Est moror expecto signat retinereq3 trado
Cōmoda ne vestra remoror Terentius inquit
Pro dubitoq3 moror poni quandoq3 videbis

¶Aggredior reperit cōe verbū apud Ciceronem.

Aggredior Cicero pro cōmuni dat vt a te
Aggredior donis interrogo dic stipulari

¶De verbis deponentibus.

Quarta pars grāmatice

Quot sunt ordines verboꝝ deponentiū? septē. Possessiuū/ acq̄sitiuū trāsitiuū/ effectiuū/ absolutū/ impfectum/ vocatiuū. Que sūt verba deponētia pⁱmi ordinis? q̄ possessiua dn̄r ⁊ exigūt ntīm ante se ⁊ post se gtīm vel abltīm sine prepositōe: vt vescoꝛ solo pane. rex vtitur purpura.

Vescitur ⁊ fruitur vtoꝛ fungoꝛq; potitur
Obliuiscoꝛ abutoꝛ eis iungas misereri
Atq; recoꝛdari sunt deponentia pꝛimi
Oꝛdinis ⁊ sextum deposcunt vel genitiuum
Da potioꝛ genito da quarto da quoq; sexto.

¶ Qualiter differūt vti ⁊ frui. vti est cū necessitate: vt vtoꝛ tuo cōsilio si illo opus mihi fuerit. Frui est cū delectatōe: vt fruoꝛ tuo aspectu. i. delectationē ⁊ voluptatē mihi capio ex tuo aspectu.

Sic distinguuntur fruoꝛ ac vtoꝛ fruoꝛ illis.
Delectoꝛ quibus ac vtoꝛ quibus est opus illis

¶ De secundo ordine deponentium.

¶ Que sunt verba deponētia scd̄i ordinis? que acquisitiua dn̄r ⁊ exigūt ante se ntīm ⁊ post se datiuū: vt ego auxilioꝛ tibi.

Est adminiculoꝛ ⁊ suffragoꝛ auxiliatur
Blandioꝛ emuloꝛ ⁊ iniurioꝛ opitulatur
Et minoꝛ ac minitoꝛ iungas assentoꝛ aduloꝛ
Aduersoꝛ medeoꝛ assentioꝛ obsequoꝛ atq;
Feneroꝛ ⁊ moderoꝛ congratuloꝛ insidiari
Gratuloꝛ innitoꝛ dominoꝛ vult oꝛdo secunds.

¶ Misereoꝛ q̄dā ponūt huius ordinis cū dtō interdū iungat: vt miserere nobis. tn̄ superioris potius ordinis est ⁊ gtō iungitur.

Jungitur interdum terno casu misereri
Sed potius genito iungatur teste Marone
Nil nostri miserere moꝛi me deniq; cogis
Hec coꝛydon sic atq; synon miserere laboꝛum
Tantoꝛum miserere animi non digna ferentis

¶ Que est differētia inter misereoꝛ eris. ⁊ miseroꝛ aris. patet p versus.

Est miseroꝛ quarto iunctum signat quoq; flere
Vel lamentari. sed compatioꝛ misereri.

¶ Nota q medicoꝛ aris. huius ordinis est sicut ⁊ medeoꝛ eris. ⁊ iungit etiam cū actō. inuenit etiam medico as.

De verbis deponētibus

Sunt medeoꝛ medicoꝛ terno quarto quoqȝ iuncta
Virgilius dixit: senibus medicantur anhelis
Et medico quartus iungi reperitur eodem
Semina vidi equidem multos medicare serentes

¶ Moderoꝛ aris. iungit etiā cū actō: vt imperatoꝛ moderat militibus ⁊ milites. Terentius. Qui ex sua libidine moderat nos.

Et moderoꝛ quarto iungit Terentius affer
De patribus sic gnatus ait qui nos moderantur.

¶ Notādū ꝙ minoꝛ aris. ⁊ eius frequētatiuū minitoꝛ habēt post se dtm̄ aliqñ etiā actm̄: vt tu minaris vel minitaris mortē: vel exiliū mihi.

Accusatiuū minoꝛ ac minitoꝛ sibi poscunt
Exilium mihi vel moꝛtem rex ipse minatur.

¶ Que est differentia inter irasci ⁊ succensere: patet ꝑ versus.

Est succensere quod irasci: sed ratione

¶ Emuloꝛ dtō cōstructū inuideo significat. actō iunctū sequi significat.

Emuloꝛ inuideo semper coniunge datiuo.
Emuloꝛ estqȝ sequi tunc quartum vult sibi iungi.

¶ De tertio oꝛdine deponentium.

¶ Que sunt verba deponentia tertij oꝛdinis? que transitiua siue actiua dicuntur: ⁊ exigunt ntm̄ ante se ⁊ post se actm̄: vt ego sequoꝛ imperatoꝛē prosequoꝛ hostes.

Pꝛosequoꝛ atqȝ sequoꝛ ⁊ pꝛosequoꝛ insequoꝛ addas
Aggredioꝛ furoꝛ adoꝛiri tamen populatur:
Pꝛedoꝛ opinatur tero arbitroꝛ his sociatur
Percontoꝛ fateoꝛ vlciscoꝛ sciscitoꝛ addas.
Confiteoꝛ cum consequoꝛ assequoꝛ ac adipiscoꝛ
Soloꝛ consoloꝛ sic pꝛestoloꝛ operioꝛqȝ
Contemploꝛ speculoꝛ sic emuloꝛ ac imitari
Est opeꝛoꝛ nitoꝛ conoꝛ dignoꝛ sociatur
Dedignoꝛ faris loquoꝛ ⁊ testoꝛqȝ pꝛecaris
Depꝛecoꝛ ⁊ lucroꝛ minoꝛqȝ miroꝛ quoqȝ scrutoꝛ
Suspicoꝛ addatur simul aucupoꝛ ⁊ meditatur

¶ Aggredioꝛ ⁊ adoꝛioꝛ in hoc differunt ꝙ aggredi est aperte hoīem vel rem aliquam inuadere. adoꝛiri aūt est de improuiso ⁊ repente ⁊ quasi ex

insidijs inuadere.
Denotat aggredior inuadere rem manifeste
Signat idem tamen occulte vox hec adoriri
¶ Solari ⁊ consolari qualiter differunt: patet p versus.
Consolor verbis hinc consolatio fertur
Ast aliis rebus solor solamen ⁊ hinc fit
Interea longum cantu solata laborem
Arguto coniunx percurrit pectine telas
¶ Nota ꝙ meditari significat ꝓprie exercere. vñ meditatio apd rhetores exercitatio appellat: ⁊ hz originē a greco meletein qđ est meditari.
Exercere tibi proprie signat meditari
A meletein grece quando mutatur l in d
¶ Nota ꝙ precari est rogare. deprecari vero est precando auertere.
Deprecor auerto vult significare precando.
Sepe precor mortem mortem quoqꝫ deprecor idem.
Ne mea sarmaticum contegat ossa solum

¶ De quarto ordine deponentium.

¶ Que sunt verba deponētia quarti ordinis? que effectiua dñr ⁊ exigūt ntīm ante se: post se vero abltīm sine prepositiōe: vel actīm cū ob vel propter: vt ego letor tua felicitate. irascor tuis verbis.
Irascor letor tristor dic ac verecundor
Indignorqꝫ queror lamentor glorior adde
Ordinis ⁊ miror sunt deponentia quarti
¶ Qualiter differūt letari ⁊ gaudere? gaudiū dūtaxat in aīo est: leticia extrinsecus cernit p gestus oculos ⁊ cetera signa.
Intus gaudemus: sed dic letamur ad extra
Letor per gestus oculos ⁊ cetera signa
Gratulor ac semper debes sociare datiuo

¶ De quinto ordine deponentium.

¶ Que sunt verba deponentia quinti ordinis? que absoluta dicuntur ⁊ exigunt nominatiuum ante se ⁊ post se nullo indigent casu: vt ego philosophor.
Philosophor morior expergiscorqꝫ locatur
Rusticor ⁊ nugor venor piscor spaciatur
Et vagor ⁊ labor peregrinor eis sociatur

De verbis impersonalibus.

Sunt ratiocinor atq; periclitor ordinis huius.
Crapulor et luctor pergrecor iungere debes
Aucupor expiscor hoc ordine ponere possis

¶ Piscari et expiscari quo differunt? piscari est pisces inquirere. expiscari est pisces piscando capere.

Piscare pisces inquirere dicitur esse
Est expiscari piscando prendere pisces

¶ Ratiocinor significat per rationes demonstrare vel per syllogismos aliquid probare. ratiocinari significat etiam compotum facere.

Est ratiocinor interdum ratione probare
Computo signat item rerum facio rationem

¶ De sexto ordine deponentium.

¶ Que sunt deponentia sexti ordinis? que imperfecta dicuntur et exigunt nominativum ante se et post se obliquum cum aliqua prepositione: nisi sint nomina adverbialiter posita: vt egredior de templo: proficiscor ad vrbem: revertor domum.

Egredior gradior proficiscitur ingrediturq;
Regredior cum congredior dic atq; revertor
Castrametor simul altercorq; tumultuor addas
Molior et grassor queror et lamentor habentur
Ordine sub sexto sextumq; petunt sibi casum

¶ Quo differunt gradior eris. et grassor aris. patet per versus.

Est gradior quod eo: sed grassor eo malefactum

¶ Nota quod queri est de iniuria cepta verbis conqueri. lamentari est voce querula et tristi iacturam suam testari.

Lamentor testor iacturam voce querente
Sed queritur hic conqueritur verbis mala cepta
Sed queror est verbis querulis mala cepta dolere

¶ De septimo ordine deponentium.

¶ Que sunt deponentia septimi ordinis? que passiua dicuntur et exigunt nominativum ante se et post se ablativum cum prepositione a vel ab: vt tu es ortus a bono patre.

Est orior patior nascor simul atq; recordor
A patior fit perpetior quod possit habere
Quartum cum sexto sic finit septimus ordo

¶ Quidam ponunt octauo ordine verba vocatiua: vt quo nomine vocaris? ego vocor thomas. Aptius tamen dicitur: quod nomen est tibi? mihi nomen est thomas vel thome. et tu haberis aut diceris aut appellaris sapiens.

Sunt tamen octauo qui ponunt ordine verba.
Quinqꝫ vocatiua sicut dicor vocor atqꝫ
Nominor appellor ꝛ nuncupor. aptius isto
Respondere modo poteris tamen est mihi nomen
Thomas richardusqꝫ tibi fraterqꝫ iohannes

¶ De verbis impersonalibus.

¶ Quotuplex est impersonale? duplex. actiue vocis ꝛ passiue vocis. qḋ est impsonale actiue vocis qḋ desinit in t: vt tedet. qḋ est passiue vocis? qḋ desinit in tur ꝛ deriuat a verbis terminātibus in o nō significātibus passionē: ꝛ nullū casum requirit: vt itur statur legitur.

Actiue vocis impersonale quod in t
Terminat vt tedet: passiuū terminat in tur.

¶ Quedā sunt verba impsonalia que in t desinūt ꝛ tñ in significato sūt similia illis que desinunt in tur: vt satisfit benefit malefit. quoꝝ preterita sunt satisfactū est: benefactū est: malefactū est.

Sunt passiua tamen impersonalia quedam
Que fiunt in t malefit benefitqꝫ satisfit.

¶ Notandū ꝙ composita a facio quotiēs retinēt a in presenti totiēs habent passiuū in o: vt fio fis: vt calefacio calefio. ꝛ si mutant a in i faciunt passiuū in or: vt conficio conficior.

A facio nata presenti si retinent a
Tunc sibi passiuū fit in o probat hoc calefio
A si vertis in I vult or patiente teneri
Efficit efficior patefacio vult patefio

¶ De primo ordine verboꝝ impsonaliū.

¶ Quot sunt ordines verboꝝ impsonaliū actiue vocis terminantiū in t quinqꝫ. Que sunt primi ordinis? q̄ exigunt ante se gtm̄ ꝛ post se infinitiuū modū. Excipiunt gti quinqꝫ pnoim: mei tui sui nostri ꝛ vestri. Item gtūs huius nois quis que qḋ scȝ cuius. loco quoꝝ ponunt abl̄ti feminini suorū possessiuoꝝ: scȝ mea tua sua nostra ꝛ vestra ꝛ cuia.

Impersonale verbum quod desinit in t.
Actiue vocis distinguitur ordine quino
Primus habet duo verba refert interfuit addas
Hec duo deposcunt casus pre se genitiuos
Infinitiuum post se pronomina quinqꝫ
Excipias nostri vestriqꝫ meiqꝫ tuiqꝫ

De verbis impersonalis.

Atq̃ sui: quorum vice pone meaq̃ tuaq̃
Atq̃ sua nostra vestra iungas quoq̃ cuia

Quot modis põt interest esse verbũ psonale: patet p versus.

Inter & est sepe primum casum petit ante
Tunc personatur & idem sibi significatur
Intererit nostra res hoc est pertinet ad nos
Esseq̃ significat presens interfuit actis
Pro distat ponitur & pro differt reperitur
Intererit multum Dauus ne loquatur an heros
Ex hinc Londonias intersunt milia plura

De secundo ordine impsonalium.

Que sunt verba impsonalia scdi ordinis actiuorũ: que exigũt dtm̃ ante se & post se infinitiuũ: vt mihi cõtingit legere &c.

Accidit atq̃ placet contingit & euenit addas
Competit expediet cum conuenit atq̃ libebit
Et licet addatur liquet & patet associatu
Sufficit & constat vacat ordinis ista secundi

Nota q̃ hec verba & his similia quandoq̃ personalia sunt: vt patet per versus.

Sunt tamen hec verba tibi personalia primum
Casum quando regunt cum terno. Sufficit vni
Una puella viro. veneri non sufficit vnus

De tertio ordine impsonalium.

Que sunt verba impsonalia tertii ordinis: que exigunt actm̃ ante se: & infinitiuũ post se: vt me iuuat legere: te oportet discere: mulierem decet esse pudicam.

Que sine persona dat tertius ordo notabis
Delectat decet atq̃ iuuat coniungis oportet
Infinitiuũ post se pre se quoq̃ quartum
Hec poscunt casum: sed personalia constant.
Delectat decet atq̃ iuuat reperitur oportet
Nunq̃ cum recto decet inuenies q̃ datiuo.
Ut nobis decet esse bonis comicos bene cerne

De quarto ordine impsonalium.

¶ Que sunt verba impersonalia quarti ordinis? que habent ante se accusatiuũ ꝑsone agentis ⁊ post se infinitiuũ vel gtĩm ꝑsone patientis: vt me penitet peccatorum meorum.

Ordinis existunt impersonalia quarti
Penitet ⁊ tedet miseret pudet ⁊ piget ista
Accusatiuũ pre se: post se genitiuum/
Aut infinitum poscunt. me penitet horum

¶ Miserescit etiã reperitur hui⁹ ordinis: vt Terẽti⁹. Atq; inopis te miserescat mei. ⁊ Virg. His lachrymis vitã damus ⁊ miserescimus vltro.

Inuenies rectum miserescit in ordine quarto
Teq; mei miserescat ait Terentius after

¶ Pudet etiã aliqñ reperitur ꝑsonale: vt Terentius. Quid ille fecit quẽ neq; pudet quicq̃ neq; metuit quẽq̃. Et idẽ. Hei mihi nõ te hec pudet. reperitur etiã cũ datiuo: vt pudet mihi certare.

Et quandoq; pudet cum persona reperitur
Hei mihi non hec te pudet exemplum tibi fiat
Inuenies etiam iunctum quandoq; datiuo.
Nonne tibi certare pudet: sed raro videtur

¶ Piget quoq; impsonale reperitur. Terentius. Ne plus minus ve faxit quod nos postea pigeat.

Personale piget posuit Terentius olim
Nec faxit quod post pigeat nos plus ve minus ve

¶ Quomodo differunt pudet ⁊ piget. Pudet ad dedecus refertur. piget ad dolorem animi. Terentius. Fratris me quidẽ pudet pigetq;. hoc est verecundor ⁊ doleo.

Est pudet ad dedecus signatq; pigere dolere.

¶ De impsonalibus quinti ordinis.

¶ Que sunt verba quinti ordinis? que si infinitiuis verborum impersonalium iungũtur impersonalia sunt: vt incipit me penitere laboris mei. Si vero infinitiuis verborum personaliũ iunguntur personalia sunt: vt mores tui incipiunt mihi placere.

Incipit et debet ⁊ desinit ⁊ solet ista
Ordo quintus habet impersonalia suntq;
Si iungatur eis modus infinitus eorum
Que sine persona verborum sunt tibi dicta
Sin personalis infinitus modus apte

De verbis impersonalibus.

Jungatur verbi tunc personalia constat

¶ Possunt etiam esse impersonalia supradicta verba quando absolute: hoc est cum solo infinitiuo iunguntur: vt solet dilucescere: incipit aduesperascere.

Impersonantur tibi supradictaqꝫ verba.
Infinitiuis si vis coniūgere solis
Incipit algere: solet ⁊ lucescere dicas

¶ De modis infinitiuis.

Infinita verboꝝ impsonaliū si quē casum exigunt ante se dūtaxat actiū exigūt: post se aūt casum suoꝝ verboꝝ: vt cupio te frui felicitate. Infinita tn̄ ipsonalia ⁊ ante ⁊ post casus suoꝝ verboꝝ exigūt: vt letor te oportere nobiscū manere. Doleo te nō penitere vitioꝝ

Quartum vult pre se modus infinitus habere
Casum: sed post se verborum quisqꝫ suorum
Ut cupio fratrem christo regiqꝫ placere
Infinita tamen impersonalia possunt
Casum verborum post se pre seqꝫ suorum
Miror tantorum te non tedere laborum

¶ Notandū est ꝙ infinitiua pn̄tis tp̄is ⁊ preteriti impfecti tēporis tam psonaliū ꝙ impsonaliū aliqñ vnū dūtaxat ante se hoc est casum sui verbi habent: nec alicui verbo adherent: ⁊ tunc ponuntur ꝓ preteritis imperfectis verbi sui modi indicatiui cuiuscunqꝫ persone ⁊ vtriusqꝫ numeri. Unde Salustius. Milites romani perculsi timore insolito arma capere: alii abdere: pars territos confirmare. ꝓ capiebant abdebant confirmabant. sic dicimus nos tedere. illos pigere. alios penitere. ꝓ nos tedebat. illos pigebat. alios penitebat.

Est infinitus pro tempore sepe secundo
Indicatiuorum positus pars abdere sese
Scilicet abdebant sese sic dicere possum.
Nos tedere bonosqꝫ pudere pios miserere.
Pro nos tedebat miserebat siue pudebat

Hec de verboꝝ que sunt conscripta Perotto
Ordine multiplici carmina sufficiant.
Uos nunc grammatici laudem celebrare Perotti.
Quo preceptore tot documenta patent.

De figuris constructio͠is.

Quid est figura ꝯstructo͠is? est vitiũ ĩ cõtextu partiũ oratio͠is cũ ratio͠e factũ. Quot sũt figure ꝯstructo͠is? octo. Sĩthesis ãtiptosis. silepsis. zeuma. ꝓlepsis. euocatio. appositio: synecdoche.

Octo structure sunt schemata siue figure
Sinthesis antiptosis silepsis zeuma prolepsis.
Euocat apponit octaua synecqȝdoche fit

¶ Sinthesis quid est? sinthesis est cũ aliqua proprietas hoc est verbũ adiectiuũ aut relatiuũ vni subiecto attribuit aut pluribus copulatis nõ gr͠a vocis: sed significati sub diuerso genere aut numero: vt triste lupus stabulis. preneste sub ipsa. Pars hoim validi turres ⁊ menia scandunt. Scipio ⁊ Lellius admirantur.

Et genus ⁊ numerum substantiuo variatum
Synthesis excusat verbum quoqȝ supposito dat
Diuersum numero plebs clamant testis adesto

¶ Antiptosis quid est? casus pro casu positio. vt sermonẽ quẽ audistis nõ est meus. Uirg. in primo enei. Urbẽ quã statuo vestra est. Terentius in primo ꝓlogo. Populo vt placerẽt q̃s fecissent fabulas. ꝓ fabule.

Casum pro casu ponens facis antiptosim tu
Urbem quam statuo vestra est doctus maro scripsit.

¶ Silepsis siue ꝯceptio quid est? cũ dignius concipit minus dignũ. Fit aũt trib⁹ modis. genere: numero ⁊ ꝑsona. Genere qñ masculinũ cõcipit femininũ ⁊ neutrũ: vt Jesus ⁊ maria sunt sancti. aut qñ femininũ concipit neutrũ: vt Lucanus. Per vim sunt leges ⁊ plebiscita coacte. Katherina ⁊ mancipiũ sunt sane. Uestis ⁊ auꝝ sunt preciose.

Femineum neutrũqȝ genus primum trahit ad se.
Concipit ⁊ medium neutrum Lucanus vt auctor.
Per vim sunt leges ⁊ plebiscita coacte

¶ In numero qualiter fit syllepsis siue conceptio qñ pl'ralis cõcipit singularẽ: vt discipuli ⁊ preceptor legũt. Rex ⁊ milites pugnant.

In numerus semper singlarem concipit apte
Pluralis seu precedens sit siue sequatur.

In persona quõ fit sylepsis? qñ prima persona cõcipit secundam ⁊ tertiam: aut quando secunda concipit tertiam: vt ego ⁊ tu legimus: tu ⁊ ille scribitis.

Sylepsis fit personis cum prima secũdam
Concipit aut ternam vel eam persona secunda

¶ Potest etiã fieri ꝯceptio per hãc ꝓpositionẽ cũ posita loco copulati.

ne coniunctionis.nam idē est dicere:discipuli cum preceptore legunt.ac si dixeris:discipuli ⁊ preceptor legunt.vnde Virg.in sc͂do enei. Diuellimur inde iphitus ⁊ pelias mecum.i.⁊ ego:sed tunc est indirecta:dignior enim persona concipitur.

Concipitur casus sextus cum preposito cum
Ut frater mecum Romam transibimus at tunc
Indirecta tibi fiet conceptio talis
Nanq̧ minus digno dignum mage concipietur

¶ Quid est zeuma? est reductio vnius verbi ad diuersas clausulas vel ad diuersa copulata ⁊ q̄ verbū concordet cū vno. Fit aūt zeuma in tribus accidētibus scz genere numero ⁊ p̄sona.p̄sona vt lego ego ⁊ tu. genere vt Tullius si Terentia mesta sedet.numero vt discipuli legunt et preceptor.p̄sona ⁊ numero simul:vt hebrei sunt ⁊ ego.

Zeugma fit in verbo cum plurima clauseris vno
Cum tamen id vno concordet vt illius arma
Et currus fuit hic Maro de iunone locutus

¶ Notandū q̄ triplex est zeuma.a superiori hoc est qn̄ verbū preponitur:vt lego ego ⁊ tu.a medio qn̄ verbum interponitur:vt ego lego ⁊ tu. ab inferiori qn̄ verbū postponitur:vt ego ⁊ tu legis.licet s̄m Perottum legimus potius sit dicendum.

Zeugma triplex verbum faciet varie situatum
Si fuerit primo medio ve loco simul imo

¶ Prolepsis q̄d est que presūptio latine dr̄:est cū toti i suas partes diuisio vna ꝓprietas hoc est verbū attribuit.in qua si ordo īcipiat a toto: totū ⁊ partes in eodē casu ponunt:vt nos legimus ego bene ⁊ tu male si vero a partibus incipiat:hoc est si verbū partibus apponat:tunc totū gti casus erit ⁊ precedet:partes erūt nti ⁊ verbū interponet:vt aquilarū altera volat ab oriente altera ab occidente. Versus.

Toti diuerso per partes esto prolepsis.
Unum si iungas verbum veluti mulierum
Ista flet illa gemit totum partes quoq̧ recto
Ponere sic possis dicendo sedent mulieres
Hec flens illa gemens ⁊ per reliquos ita casus

¶ Nota duplicē esse p̄lepsim explicitā ⁊ implicitā.explicita est ī qua exprimunt̄ q̄nq̧ ad eā req̄sita:scz totū/partes/distributio partiū/ ꝓprietas hoc est verbū:⁊ ordo.i.positio ipsius verbi aut cū toto aut inter partes. implicita est in qua non exprimunt̄ q̄nq̧ ad eā requisita:vt vos amatis alter alterū. Salustius. Cepere se quisq̧ magis extollere. Versus.

De figuris constructio̅is.

Explicitam simul implicitam dic esse prolepsim
Tunc erit explicita si sint hec quinqꝫ reposta
Uerbum partitio totum partes simul ordo.
Implicitam dicis hec vbi non reperitis.

¶ Euocatio quid est? est immediata reductio tertie p̱sone ad primā vel ad scd̄am: vt ego cicero scribo: vos romani o̅ia subiecistis imperio vestro In euocatione quattuor requiruntur. persona euocans prima vel secū-da persona euocata hoc est tertia. remoto copule. ⁊ verbū concordans cum persona euocante.

Personam prima ternam vocat atqꝫ secunda
Rex go bella geram dum tu presul rogitabis

¶ Appositio quid est? duorꝫ substantiuorꝫ immediata coniunctio quorꝫ alterum declarat alterum: vt animal homo loquitur. Uirgilius in primo eneidos. Miratᷓ molem Eneas magalia quondā. Idē quoqꝫ sexto enei. Proximus ille procas troiana gloria gentis. Requiruntur in appositione duo substantiua in eodē casu ⁊ quod magis cōmune est fere semper precedet. Nā licet dicere Hector vir fortis. Equus animal velox. Uerbum quoqꝫ relatiuū ac adiectiuū sequens magis cōmuni conformabit. Fit autē appositio tribus de causis. primo causa restringende generalitatis: vt animal canis latrat. scd̄o causa remouende equiuocationis: vt Leo signum ardet. tertio causa attribuende proprietatis: vt Uirgilius poeta summus.

Substantiua duo casu coniungis eodem
Appositum faciens nec copula sit tamen vlla
Cōmuniqꝫ magis conformes proprietatem

¶ Synecdoche quid est cum toti tribuitur proprietas partis: vt homo albus dentes. Eneas os humerosqꝫ deo similis. doleo caput. Requirū-tur in synecdoche tria. videlicet totū ꝓprietas ⁊ pars in accusatiuo posita. Indirecta synecdoche fit qn̄ pars nō est de essentia totius: vt apud Uirg. in scd̄o enei. Hostis habet muros. ꝑ hostes. hanc Cicero intellectionē appellat. Unde versus.

Cum partis tibi tribuatur proprietas tunc
Synecdoche casum quartūqꝫ petit pars
Ut fractus brachium doleo caput amputor aurem.

¶ Finiunt figure constructionis.

De nominibus:

N Ominatiuo vnus vna vnū: genitiuo vnius: datiuo vni: accusatiuo vnū vnā vnū: vocatiuo vne vna vnū: ablatiuo vno vna vno. Et pluraliter noīatiuo vni vne vna: gtō vnoꝝ vnaꝝ vnoꝝ: datiuo vnis: actō vnos vnas vna vocatiuo vni vne vna: abltō vnis. Hoc nomen vnus a. um. potest aliqñ habere numerū pluralē, hoc est qñ iūgitur noī carenti singulari numero: vt scripsi vnas litteras: habeo vna arma ꝛc. ¶ In plurali numero ntō duo due duo: gtō duoꝝ duarū duoꝝ vel duū: datiuo duobus duabus duobus: actō duos duas duo: vocatiuo duo due duo: abltō duobus duabus duobus. ¶ In plurali numero ntō hĳ ꝛ hee tres ꝛ hec tria: gtō hoꝝ harū hoꝝ triū: datiuo his tribus: actō hos ꝛ has tres vel tris ꝛ hec tria: vtō o tres ꝛ o tria: abltō ab his tribus Ab hoc noīe tres vsq ad centū oīa sunt indeclinabilia. Vñ versus.

A tribus ad centum numeralia per documentum.
Sunt omnis generis pluralia nec variabis

¶ In plurali numero ntō hĳ ꝛ hee ꝛ hec quattuor īdeclinabile. ꝛ sic qn qꝫ sex septē octo nouē decē vndecē duodecē tresdecem quattuordecem quindecē sedecem vel sesdecē/ decē ꝛ septem/ decē ꝛ octo vel duo de viginti/ decē ꝛ nouē vel vndeuiginti/ viginti. ¶ Notandū est ꝙ ante centum si sit copulatio interposita: minor numerus semꝑ anteponitur: vt apud Laurentiū vallam. Octauū enim ꝛ nonagesimū compleuit annum Sin non intermediat copulatio postponitur: vt viginti vnus vel vnus et viginti: viginti duo vel duo ꝛ viginti: tres ꝛ viginti: quattuor ꝛ viginti: quinqꝫ ꝛ viginti: sex ꝛ viginti: septem ꝛ viginti: octo ꝛ viginti vel duo de triginta: nouē ꝛ viginti vel vndetriginta. Triginta: vnus ꝛ triginta: duo ꝛ triginta ꝛc. Quadraginta. Quinquaginta. Sexaginta. Septuaginta. Octoginta. Nonaginta. Centū: centū ꝛ vnus vel vnus supra centū: centum ꝛ duo vel duo supra centū: centū ꝛ decem vel decē supra centū ꝛc. Ducenti ducente ducenta. Trecenti trecēte trecenta. Quadringinti quadringinte quadringinta. Quinginti quinginte quinginta. Sexcenti sexcente sexcenta. Septinginti septinginte septinginta. Octinginti octinginte octinginta. Noningenti. Mille. ¶ Notandū ꝙ mille aliquando est substantiuū: interdū adiectiuū. quando est substantiuū sic declinat. Nominatiuo hoc mille indeclinabile. ꝛ pluraliter noīatiuo hec milia: genitiuo hoꝝ miliū: datiuo his milibus: accusatiuo hec milia: vocatiuo o milia: ablatiuo ab his milibus. Et non declinatur noīatiuo hĳ ꝛ hee ꝛ hec milia: vt quidam putant: quia est substantiuū. nec debemus dicere duo milia homines sed hominum. Nam ꝙ in sacris litteris legimus duodecim milia signati. hoc est: cum erant signati erant in numero duodecim. Quidā ideo inciderunt in hunc errorem: quia legimus duo milia pondo argenti. sed pōdo gti casus ibi est non noīatiui. Interdū mille est adiectiuū ꝛ sic declinatur. noīatiuo hĳ ꝛ hee ꝛ hec mille indeclinabile. tunc autē dicere possimus mille homines. interdū substantiuū est: ꝛ sic dicimus mille hominū vt mille nummoꝝ. Nec possumus dicere duo mille

tria mille: sed duo milia tria milia. vel bis mille ter mille: vt bis centum ter centum. Ouidius. Annos vixi bis centum. Jam tertia viuitur etas. Ab his deriuantur aduerbia numeralia: que referuntur per totiens et quotiens: vt ego ter legi Virgiliū quotiens tu: vel vt tu. Semel bis ter quater quinquies sexies septies octies nonies decies vndecies duodecies tridecies quattuordecies quindecies sexdecies decies septies decies octies decies nonies vigecies: semel ⁊ vigecies bis ⁊ vigecies ter ⁊ vigecies ꝛc. trigecies quadragecies quinquagecies sexagecies septuagecies octuagecies nonagecies. ꝓ quibus dicimus vicies tricies quadragies quinquagies sexagies septuagies octuagies nonagies centies ducenties tricenties quadringenties quingenties sexgenties septingenties octingenties noningenties Millies.

¶ Quantitatem discretam ordinalem significant que referuntur ꝑ totus ⁊ quotus. vt ego fui secundus quotus vel vt non fuisti tu. ⁊ sūt hec Primus secundus tertius quartus quintus sextus septimus octauus nonus decimus vndecimus duodecimus tertiusdecimus quartusdecimus quintusdecimus sextusdecimus decimusseptimus decimusoctauꝰ vel duodeuigesimus nonusdecimus vel vndeuigesimus vigesimus vigesimusprimus ꝛc. trigesimus quadragesimus quiquagesimus sexagesimus septuagesimus octuagesimus nonagesimus centesimus ducētesimus tricentesimus quadringentesimus quingentesimus sexcētesimus septingentesimus octingentesimus noningentesimus Millesimus.

¶ Nos sumus in anno salutis nostre millesimo quingentesimo quinto septimo kal. Maij.

¶ Alia sunt diuisiua per pares numeros que quidā dicunt referri per toteni quoteni: que noīa legisse me apud aliquē doctum nō memini: vt quoteni itis terni. Sūt aūt hec. singuli e a. bini terni quaterni quini seni septeni octeni noueni deni vndeni duodeni ternideni quaternideni quindeni senideni denisepteni deniocteni deninoueni vigeni trigeni quadrageni quinquageni sexageni septuageni octuageni nonageni centeni ducenteni vel duceni tricenteni vel triceni quadringēteni quingenteni sexcenteni septingenteni octingenteni noningenteni Milleni.

¶ Ponuntur ne aliqñ bina ꝓ duo terna ꝓ tria: ponūtur quotiens substantiua quibus iungūtur. declinantur tantū in plurali: vt binas ternas denas litteras. nō duas tres decē. Interdū tamen poete etiā cum aliis substantiuis eodē modo vsurpant: vt Virgi bina manu lato crispans hastilia ferro. Alia sunt que ipm numerū ꝑ se sumptū significant: vt vnitas binarius ternarius quaternarius quinarius senarius septenarius octonarius nouenarius denarius vndenarius duodenarius ꝛc. vigenarius trigenarius quadragenarius qnquagenarius sexagenarius septuagenarius octuagenarius nonagenarius centenarius ducētenarius tricētenarius quattuorcētenarius qngentenarius sexcētenarius septingētenarius octingentenarius noningētenarius Millenarius.

¶ Alia sunt que significant numerū annoꝝ: vt biennis triennis quatriennis quinquennis sexennis octennis nouennis decennis. Unde fiunt

substantiua bienniū trienniū quadrienniū quinquenniū sexenniū septē nium nouenniū ⁊ decenniū. Alia fere non sunt in vsu nec reperiūtur: vt quidam ignari putant totennis ⁊ quotennis.

¶ Alia significant quantitatem discretā ponderis vel mensure que referuntur ꝑ totuplus ⁊ quotuplus: ⁊ significant quēdam sui excessum vt centuplo maior est ager meus ꝙ Socratis quotuplus nō est tuus: ⁊ sūt hec. duplus a. um. triplus quadriplus quintuplus sextuplus septuplus octuplus decuplus centuplus ducentuplus Millecuplus.

¶ Alia sunt diuisiua siue multiplicatiua forme: ⁊ referuntur ꝑ totuplex ⁊ quotuplex: vt habeo triplicē lanā ⁊ triplicē vestem. i. trium generum quotuplicem tu habes. Aliquando tamen improprie ponitur cum dictionibus carentibus plurali: vt triplex fumus domū nostram egreditur: hoc est tres fumi si ita dici pōt. simplex duplex triplex quadruplex quintuplex sextuplex septuplex octuplex nonuplex decuplex vigecuplex trigecuplex quadragecuplex quinquagecuplex sexagecuplex septuagecuplex centuplex Millecuplex.

¶ Item duplex ⁊ triplex ꝓ duplicatus ⁊ triplicatus accipitur: vnde fiunt verba duplico ⁊ triplico: ⁊ a multiplex multiplico.

¶ Deo gratias.

¶ Impressum est hoc presens opusculum iuuenibus multū vtile: in ciuitate London̄. per Richardum pynson in the fletestrete in signo Georgij cōmorantem. Anno dn̄i M. ccccc. v. xxiiij. die Aprilis.

Richard pynson